

BARSI ERNŐ A ZENE EGY SÁLYI PÁSZTOR ÉLETÉBEN

NÉPRAJZI TANULMÁNYOK

*Az Akadémiai Kiadó gondozásában
jelent meg*

Szendrei Janka, Dobszay László
és Rajeczky Benjamin

XVI—XVII. SZÁZADI
DALLAMAINK
A NÉPI EMLÉKEZETBEN

Két kötetben

I. köt. Dallamközlés
244 oldal, függelékkal

II. köt. Elemzések
191 oldal, 17 fotó, függelékkal
17×25 cm · Kötve együtt 136,— Ft

NÉPI KULTÚRA-
NÉPI TÁRSADALOM

Folclorica et Ethnographica

A Magyar Tudományos Akadémia
Néprajzi Kutató Csoportjának
évkönyve XIII.

Szerkesztette Kósa László

315 oldal, 1 fénykép, 57 ábra
17×25 cm · Kötve 83,— Ft

NÓGRÁDSIPEK

Tanulmányok egy észak-magyar-
országi falu mai folklórjáról

Szerkesztette és bevezetővel ellátta

Szemerikényi Ágnes

711 oldal, 24 táblán 32 fotó
12×19 cm · Füzve 93,— Ft

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

BARSI ERNŐ

A ZENE EGY SÁLYI PÁSZTOR ÉLETÉBEN

NÉPRAJZI TANULMÁNYOK

SZERKESZTI

KRÍZA ILDIKÓ

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NÉPRAJZI KUTATÓ CSOPORTJA 1984

BARSI ERNŐ

A ZENE
EGY SÁLYI PÁSZTOR
ÉLETÉBEN

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1984

A kötet fényképeit a szerző készítette

A ZENE
EGY SÁLYI PÁSZTOR
ÉLETÉBEN

ISBN 963 05 3399 5

© AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1984 · BARSÍ ERNŐ

PRINTED IN HUNGARY

TARTALOM

Bevezetés	7
A színhely	12
Gyökerek és ágak	15
Emlékek a családról	21
Tarjáni András életútja	29
A háttér	37
Szokások a családban	48
Tudomány és hiedelmek a Tarjáni családban	57
Daltanulás	74
Dalolási alkalmak	84
Tarjáni András dallamainak rendszerezése	89
A dallamok élete	97
Hangszer Tarjáni András kezében	111
Mit tud a család Tarjáni András dallamaiból?	118
Utószó	125
Dallamtár	126
A dalok kezdősor szerinti mutatója	241
Szójegyzék	251

BEVEZETÉS

A népzenei kutatásoknál először Seprődi János hangsúlyozta nálunk az általános, a népzene egészére kiterjedő vizsgálatok mellett a szűkebb terület mélyebb megfigyelésének szükségességét. 1906-ban *Két újabb népköltési gyűjtemény* c. cikkében írja: „A népköltési anyagok éppúgy rétegekben fekszenek egymáson, mint a föld rétegei. A régít eltemeti az új, a divatos. Éppen azért, aki értékes gyöngyöt akar találni, annak nem gereblyére, hanem ásóra van szüksége. És nem az egész világot kell ötlet és szeszély szerint összejárnia, hanem valamely szűkebb tért kell egészen a mélyéig felforgatni s átkutatni.”¹

Kodály Zoltán a magyar népzeneről írt alapvető tanulmányának bevezetőjében még kézzelfoghatóbban fogalmazza meg ezt a gondolatot. „De a legtanulságosabb volna egy-egy község teljes dallamtérképét, zenei életének minden részletekre kiterjedő leírását, szóval zenei monográfiáját elkészíteni, akár önállóan, akár egy teljes községleírásba szervesen beillesztve . . . Legfontosabb kérdéseire választ elsősorban az egy-egy helyet hosszabban megfigyelő kutatástól várhatunk.”²

Bár az első népzenei tárgyú szociográfiai dolgozat már 1936-ban megjelent Kerényi György tollából, Kemse-monográ-

¹ Seprődi János: *Válogatott zenei írások*. Bukarest, 1974. 59.

² Kodály Zoltán: *A magyar népzene*. Budapest, 1937. 5.

fia kötetében,³ vizsgálatai még korántsem kimerítőek, annak ellenére, hogy értékes szempontokat nyújtottak a korábbi kutatómunkához.

Vargyas Lajos volt az első, aki *Áj falu zenei élete* c. munkájában egy falu szinte teljesnek mondható dallamkészletét összegyűjtötte, és a zenei élet részterületeit tüzetesen megvizsgálta.⁴ A monográfia akkor csak kevés dallampéldát közölhetett. Jóval később, 1960-ban nyílt lehetőség arra, hogy Áj falu zenei anyagát, a falu régiebb és újabb dallamait két kötetben közzétegye.⁵ Az első kötet bevezetőjében a zenei élet vizsgálatán kívül két probléma kutatásának fontosságát emeli ki:

1. A falu és környéke területi kultúrájának meghatározása. (Hogyan illeszkedik bele a gyűjtési nyelvterület egészének anyagába, milyen a község kapcsolata más területekkel, mi a műveltség hatások útja?)

2. Az anyagban mutatkozó fejlődési szint meghatározása. (Milyen fokán van a civilizációs fejlődésnek, mennyire ragaszkodik még korábbi hagyományaihoz, mennyire képes új hatások befogadására?)

Vargyas Lajos monográfiáját rövidesen követte Járdányi Pál, a kidei magyarság világi zenéjéről szóló munkája.⁶ Ennek bevezetőjében pontosan összegezi az eddigi kutatások lényegét, és felvázolja a további tennivalókat. „A magyar népzene-tudomány eddig magára a zenei anyagra tette a hangsúlyt, legfőbb feladatának a magyar nép egészére jellemző zenei ízlés, hagyomány megismerését tekintette. Pár éve érvényesül és

³ Kerényi György: *Zenei műveltség Kemsén*. Budapest, 1936.

⁴ Vargyas Lajos: *Áj falu zenei élete*. Budapest, 1941.

⁵ Vargyas Lajos: *Áj falu zenei anyaga*. I–II. Néprajzi Közlemények, 1960. 3. sz.

⁶ Járdányi Pál: *A kidei magyarság világi zenéje*. Kolozsvár, 1943.

munkál a népzene új szemlélete: a szociográfiai . . . Kézenfekvő, hogy miután az egészről megtudtuk a leglényegesebbeket, fordítsuk tekintetünket a részletek felé. A magyar nép egyeteme helyett kisebb egységeket válasszunk ki kutatásunk tárgyául, hogy a zene és az ember, a zene és a társadalom viszonyát mélyrehatóbban megismerhessük. A hangsúly eltolódik a zenei anyagról az emberre; ismételjük azonban: a végső cél ugyanaz marad, csak más útról közelítünk feléje.”⁷

Bartók Béla, aki *A magyar népdal* c. könyvében első tudományos leírását adja a magyar nép egészére jellemző zenei hagyományoknak,⁸ 1936-ban Budapesten megjelent tanulmányában ugyancsak sürgeti a népzenei gyűjtésben a szociográfiai szempont érvényesítését. „Eddig csupán a daloknak mint önálló objektumoknak gyűjtéséről volt szó. Azonban ez nem elég. Mert ez olyan volna, mintha a bogarász vagy a lepkegyűjtő megelégednék a bogár és lepkefajták összeszedésével és kikészítésével. De ha ezzel megelégszik, akkor gyűjteménye csak holt, az élettől elragadott anyag volna. Ezért az igazi természet tudós nemcsak állatokat gyűjt és preparál, hanem az állatok életének még a legrejtettebb mozzanatait is, amennyire csak lehetséges, tanulmányozza és leírja. Igaz ugyan, hogy a legtüzetesebb leírás sem fogja a holtat elevevénné varázsolni, de legalább valamicskét belément az élet ízéből és szagából a holt gyűjteménybe. Ugyanilyen okok parancsolják a népzene gyűjtőjének, hogy egyes dallamok való életének körülményeit töviről hegyére kikutassa.”⁹

Járdányi Pál kidei monográfiája „az egyes személyek előadásbeli sajátosságaira, értékítéleteire, általában a zenéhez való viszo-

⁷ Járdányi Pál: i. m. 5.

⁸ Bartók Béla: *A magyar népdal*. Budapest, 1924.

⁹ Bartók Béla: *Miért és hogyan gyűjtünk népzeneét?* Budapest, 1936. 4.

nyukra, a zenének életükben elfoglalt szerepére, jelentőségére” is kiterjeszti vizsgálódásait.¹⁰

Járdányi Pál monográfiáját Halmos István *A zene Kérszemjénben* c. munkája követte. Bevezetőjében írja, hogy a tisztán zenei szempontú népzenei elemzés után világossá vált, „... hogy a kutatást néprajzi irányba is ki kellene bővíteni”. Ugyanakkor azonban hangsúlyozza, hogy „... a néprajzilag megalapozott zenetörténeti kutatáshoz való visszatérés lehetősége mellett már kezdet óta adva volt egy másik, ugyancsak új tudományos témakör, mely szintén a funkcionalizmus gyermeke. Ez a kutatási terület az egyéni vizsgálat és az individuálpszichológia, melynek fő témája a zene, mint az egyes ember önmaga kifejezésének megnyilvánulása, a zene, mint pszichológiai termék. Kifejezetten ilyen kutatásra Magyarországon még nem került sor.”¹¹ Majd a *Zenei arcképek* c. fejezetben így folytatja a felvetett gondolatot: „Mindez még a jövő feladata. Ami itt nálunk zenei arcképek cím alatt következik, csak mellékterméke a falumonográfiának. Egyetlen módszerét ajánlhatjuk csak a kutatásban: a statisztika mellett figyelembe kell venni az adatközlőt, mint embert is, teljes emberi mivoltában.”¹²

E célkitűzést próbálja elsőként megvalósítani a jelen írás. Anyagának gyűjtéséhez már Halmos István munkájának készítése idején, 1955-ben fogtam hozzá, tőle függetlenül, mintegy érezve e feladat parancsoló szükségességét. Egy pásztorember dalkincsét igyekeztem rögzíteni egyéniségének, emberi világának minél teljesebb számbavételével nyolc éven át figyelve dallaminak életét, változásait, a zenének az életében betöltött szerepét. A dolgozat első megfogalmazása 1963-ban készült el, melyet az Önkéntes Néprajzi Gyűjtők országos pályázatára

¹⁰ Járdányi Pál: i. m. 55.

¹¹ Halmos István: *A zene Kérszemjénben*. Budapest, 1959. 4.

¹² Halmos István: i. m. 40.

küldtem be. Mivel a kiadás szükségessége már akkor fölmerült, Halmos István lektori véleménye alapján az írást újra átdolgoztam, amit doktori disszertációként minősített Ortutay Gyula és Vargyas Lajos. Az ő tanácsait is kamatoztattam ebben a formában. C. Nagy Béla és Sztareczky Zoltán zeneszociográfiai írása témám lezárása után kilenc évvel jelent meg, Horváth Károly: *Egy hernyéki parasztember dalkincse* pedig 1981-ben.¹³ Magyarországon mindeddig csupán e két tanulmány képviseli az egyéniségkutatás módszereivel készült népzenei monográfiát.

Mivel dolgozatom népzene-kutatásunkban az első próbálkozás az egyéniség szerepének vizsgálatára,¹⁴ elsősorban egyéni adatgyűjtésre támaszkodhatik, természetesen a szakirodalom kellő ismeretében. Miután tanulmányom nem összehasonlító, mellőztem a szakirodalomra való állandó hivatkozást. Az eddigi eredmények összefoglalását a bevezetésben summáztam.

Fáj, hogy Ortutay Gyulának e helyen már nem tudok köszönetet mondani segítségéért, életre szóló útmutatásáért, csupán Halmos Istvánnak és Vargyas Lajosnak köszönöm meg értékes tanácsait.

¹³ C. Nagy Béla–Sztareczky Zoltán: *A cekeházi Sivák család népdalművészete*. Miskolc, 1972; Horváth Károly: *Egy hernyéki parasztember dalkincse*. Zalaegerszeg, 1981.

¹⁴ Vö. *Magyar Néprajzi Lexikon*. I. Budapest, 1977. 643. (Voigt Vilmos szócikke)

A SZÍNHELY

A Bükk hegység déli nyúlványai között fekvő Sály község olyan adottságokkal rendelkezik, amelyek kedveznek a hagyományok fennmaradásának. 12 kilométerre van tőle a vasútállomás. Elkerüli még a budapesti–miskolci országút is. Bükk-ábránynál ágazik le róla 7 km hosszú bekötő útja. Ezen át juthatunk ebbe a szép, völgyben fekvő faluba, mely fölött a Bükk magas hegyei kéklenek. Lakóinak száma 3000. Régen sokkal kevesebben lakták, s lakói nagy szegénységben éltek. Négy kastély árnyékában kevés föld jutott ennek a népnek. Az emberek mégis a faluban keresték kenyerüket. Legfeljebb az erdőre jártak fel dolgozni, s aki nagyon szegény volt, az olykor elszegődött summásnak. A faluközösség így elég érintetlenül élte a maga életét. Csupán az uradalmak cselédsége változott, s az idejövők hoztak magukkal idegen hatásokat, dalokat.

Csak 1945 óta próbálnak a faluból többen más vidéken munkát keresni. Olykor messzi országrészekbe is elvetődnek, ahonnan csak hetenként vagy kéthetenként járnak haza. 1954 óta már ipari autóbuszjárat szállítja naponta három műszakra a földművelést gyári munkára cserélő sályiakat Miskolcra. Sokan járnak még a szénbányákba is dolgozni, hazahozva az idegen hatásokat.

Sály 1960-ban termelőszövetkezeti község lett. Ezzel aztán megindult a nagy átalakulás, mely különösen az 1961-ben történt villamosítás óta olyan gyorsan folyik, hogy alig lehet követni. Még az utca képe is megváltozott. Kivágták a házak

előtt bólogató szép, lombos fákat, mert útjában álltak a villanyvezetéknek. Helyettük egyforma, dísztelen betonoszlopok sorát látja maga előtt a faluba most érkező ember. S a régi házak is mintha nem éreznék már jól magukat a civilizáció e rohamos térhódítása közben. Sorra eltűnnek a sályi utcákról, átadva helyüket a modern, villának beillő, de mégis sablonos egyformaságú új épületeknek. A villany kigyúlása napján, 1961. augusztus 20-án megnyílt a kultúrház. Mozi és könyvtár megkülönböző rendezvények várják itt a falu lakóit. 1962 tavaszán pedig megszólalt a hangos híradó is. Ezzel nemcsak a kisbíró dobja hallgatott el, hanem hatalmas mértékben megkezdődött a falu lelkétől idegen, selejtes zene betörése is. A régi kultúrát, régi dalokat őrző emberek menekültek előle. Ha tehetnék, mentek a határba. Az is megesett, hogy elvágták a hangszóró vezetékét. De a fiatalok megindították a falu „szív küldi” mozgalmát. Vasárnap délutánonként tömegesen álltak a hangszórók alatt, melynek műsorában legfeljebb az érzelgős cigányzene, meg a sírva vigadó úri nóták képviselik a „magyar” jelleget. Esténként azért megszólal a népdal erőteljes hangja. A legények régi szokás szerint kezüket egymás vállára téve, dalolva járnak végig az utcákat, különösen szombaton és vasárnap. Lassan azonban teljes lesz a zűrzavar a falu zenei életében. Még él a régi. Sőt a nagyszülőktől is vesznek át az unokák éppen a legrégebb kincsből. De egyre erősebben hódít az új, mégpedig az értéktelen. Akik kapnak utána, úgy hiszik, az többet ér, mint amit eddig a falu őrzött. Útmutatást, a hagyomány megőrzésére serkentő példát, értékes zenét, zenei műveltséget meg nem kapnak senkitől. Pedig még ez a pillanat alkalmas lenne a régi értékek megmentésére, megőrzésére. Ez pedig alapja lehetne a zenei műveltség felépítésének. Nagy és szép dolog lenne e hatalmas feladat elvégzése. Legalább a feledéstől való megmentésben segítsen valamit ez a tanulmány is.

A daloló faluból egy embert szeretnék most kiemelni: Tarjáni András juhászt, aki dalainak ősi rétegeivel, daloló kedvével kiemelkedik még ebben a jó nótás faluban is. Hangszeren is játszik. Furulyázik, trombitát fúj.

Kiemelkedése bizonyos fokig elkülönülést is jelent a falu dalkincsétől. Legrégibb dallamait, az ősi pásztornótákat a falu nem tudja, bár szívesen meghallgatja tőle. Tarjáni András és a falu dalkincsének közös rétege inkább annak köszönhető, hogy fiatal korában baráti kapcsolatai révén ő tanult meg sokat a falu közkedvelt dalaiból.

Az is érdekes jelenség, hogy Tarjáni pásztorkodással töltött életében sokkal nagyobb szerepe van a zenének, mint általában a földművelő embereknél. Ezt maguk a falusiak is így érzik. Gyakran lehet tőlük ilyen kijelentéseket hallani: „Nincs mán nekem kedvem a nótához! Könnyű Tarjáninak. Csak még a nyáj után, oszt' dalolhat.” Pedig neki sem könnyű az élete. Hajnalban 2 órakor kel fel, ha azt akarja, hogy „a nap nē érje a *hodályba'*, a birkát”. A fejés, a késő estig tartó állandó talponlevés, vízhúzás 300 birkának a gémeskútból, a folytonos figyelem, felelősség bizony nem mondható könnyű, gondtalan életnek. Mégis, nincs olyan része a napnak, mikor ne volna azonnal kapható a nótázásra. Még bort sem kell innia, hogy kedvet kapjon hozzá. A déli pihenő alatt elfogyasztott hideg zöldbaleves után is olyan kedvvel dalol meg táncol, mintha már a vége felé járna egy liter jó hegyaljai bornak. Életeleme a dal, a muzsika.

Ismerkedjünk meg ezért közelebbről ezzel az emberrel. Nézzük meg családjá múltját, jelenét. Vizsgáljuk meg környezetét, a dalai mögött húzódó hátteret. Igyekezzünk feltárni azt a világot, melyhez ennyire elválaszthatatlanul tartozik hozzá a zene.

GYÖKEREK ÉS ÁGAK

A család nem nagyon tartja számon őseit. Írásos emlékei sincsenek róluk. Csak az anyakönyvekben, meg a nagyszülőkig terjedő emlékezetben kereshetjük a család múltjának dokumentumait.

Tarjáni András apai nagyapja, Tarjáni Antal Tiszapalkonyán kb. 1830-ban született. Juhász volt. Hat nyáj birka volt a keze alatt, ennél fogva *bacso* címmel tisztelték. Felesége, Palkovics Borbála meg négyesi volt. Az anyakönyvek szerint mindketten római katolikus vallásúak. A pásztori szolgálat nem sokáig engedte nekik az egy helyben lakást. Keresztespüspökiben a 218. számú házban laktak, mikor 1856. november 28-án fiuk született, aki másnap a keresztségben az András nevet kapta. A szolgálat rövidesen Sályba szólítja a családot. A fiú, András örökölte a pásztorságot édesapjától. Gulyáskodott meg juhász-kodott. De ha az élet úgy kívánta, más foglalkozást is folytatott. Kapásemerként meg csőszként is dolgozott. 29 éves sályi lakos volt, mikor 1886. február 11-én házasságot kötött a 19 éves Máté Juliannával, Máté Sámuel és Faragó Julianna helvét hitvallást követő szülők leányával. A lakodalomkor Varga József napszámos és Máté József szőlőpásztor töltötték be a násznagyi tisztet. Az esketést Pozsgai János lelkész végezte, mondja az anyakönyvi bejegyzés. Máté Julianna 1867. július 13-án született Sályban. Szülei a 128. számú ház lakói voltak. „Mikor édesapám édesanyámat elvette, akkor tanulta még a szőlőkapálást. Édesanyám nem pásztorcsaládból való

vót. Nekik mán szőlőjük is vót Sályba. Azért' tanulta még edésapám a kapálást" – szól az emlékezés.

Id. Tarjáni Andráséknak 8 esztendeig nem született gyermekük. Így hát nagy volt az öröm, mikor Máté Julianna 1894. november 29-én fiúgyermeknek adott életet. Akkori szokás szerint másnap, november 30-án meg is keresztelték apja nevére, Andrásra. A keresztszülő Farkas Mária, Mocskos József napszámos felesége volt.

A család ekkor Sályban, a Pincesoron, a 264. számú házban lakott. Néha azonban kisebb időre más faluban is vállaltak munkát. Így például Igriciben kerülősködött Tarjáni András egy ideig, amire már a mi Andrásunk is emlékszik.

A család ezután egyre népesebb lett. 1897. február 24-én született Antal, 1900. december 13-án Sándor, 1905. július 15-én pedig a leányfalusi tanyán János. Az apa megbecsült-ségére vall, hogy ekkor a keresztanya Tardi Lajos faragógazda felesége, Jánosi Mária volt. A faragógazda pedig az uradalmi szolgálatban állók közül az előkelők közé tartozott. A pásztor pl. még az anyakönyvbe is mint „cselédet” jegyezték be.

A négy fiú közül a pásztorságot csak a legidősebb: András vitte tovább. A többiek más foglalkozást választottak. „Antal öcsém summásgazda vót. Később a csépeili gyárba járt dógozni. A másik öcsém, János vót ugyan kanász még gulyás, aztán kocsis lett Sielbiegernél. Rossz élete vót. Elvált a feleségitül, osztán egy másik nővel élt. Edésanyám még mindig siratta. Mi még azt mondtuk neki, hogy inkább kössön egy követ a nyakára, oszt' ugorjon a kútba, mert edésanyánknak mindig csak a nagy bánatot hozza. Elmént éccer, oszt' szegény nem is gyött haza többet. Sándor öcsém sē vót pásztor, csak kapás-embēr. Miskócra is járt munkába, még fuvarozgatott egy lovacskájával. A testvéreim közül mán sēnki sē él, csak én" – szól a visszaemlékezés.

Tarjáni András házasságkötése már az első világháborús időkre esett. Katona volt. Haza se jöhetett az esküvőjükre. Miskolcon, katona tanúk előtt kötött házasságot 1915. január 17-én Molnár Juliannával, aki 1896. március 24-én született Cserépváralján. „Gyászba vót akkor az ország – mondja András bácsi –, oszt nem engedtek haza.” Házasságukra nem sok fény derült. A háború, a szegénység tragédiát hozott számukra. 1917. február 14-én ugyan fiuk született: András, de az anya anyagi károsodástól félve idő előtt kelt fel a gyermekágyból. Átfázott, és gyógyíthatatlan betegséget kapott. Még két gyermeket világra hozott ugyan, Gyulát 1918. március 3-án s Antalt 1920. február 26-án, sajnos azonban ezek a gyerekek már életképtelenek voltak. Gyula mindössze 6 órát élt, Antal 5 napot. Az anyakönyv a veleszületett gyengeséget tünteti fel a halál okának. Antal fiát aztán 3 nap múlva a beteg édesanya is követte. 1920. február 29-én, 23 éves korában meghalt.

Apró gyerekekkel, urasági szolgálat mellett nem maradhatott egyedül Tarjáni András. 1921-ben feleségül vette Cserépváraljáról boldogult első felesége unokatestvérét, Lénárt András és Kis Erzsébet szülők leányát: Máriát. Neki is ez volt a második házassága. Első férje odaveszett a háborúban, akitől egy fia maradt: András.

Ifj. Tarjáni András édesapja elbeszélése szerint „kijárta mind a hat osztályt az iskolában. Azután 3 évig velem pásztorodott. Akkor tanítottam neki a nótákat. Nem maradt még a pásztorságnál. Azt mondta: nem maradok én még a pásztorságnál édesapám, mert akkor nincs vasárnapom sè. Elmént Petrus Jánoshoz, a mónárhoz kocsisnak. Aztán földműves lett. Feleségivel, akinek ugyancsak Lénárt Mária a neve, Cserépváralján telepődött meg. Hat gyerekük van. Három fiú, három lány. A második világháborúba' három helyen sebësült még az aknátúl. Az egyik keze még van bënulva, még a szeminek is ártott a

sebésülés. Kapott is rokkantságit, de most elvették tüle azért', mert szógál a tsz-be'. Ott a bikák mellett dógozik „ – mondja az édesapja. Tarján Andrásné első házasságából való fia: Lénárt András 47 éves. Mikor édesanyja másodszor férjhez ment, azután anyai nagyszülei nevelték. Amint felnőtt, megházasodott. Feleségével, Molnár Erzsébettel Cserépváralján laknak. Míg a tsz-be nem mentek, szekerük, lovuk volt, s a magukéban dolgoztak. Van két menyecske lányuk: Róza és Mária, még egy 10 éves fiuk: András.

„Az én apám földműves ember vót – mondja Tarjáni Andrásné. Hárman vótunk testvérék. Terez testvérem 22 éves korában halt meg. A bátyám, András Váralján lakott. Földműves vót. Négy esztendeje halt meg.

András nagyon jó ember vót, azér' mentem hozzá. Édesapám nem vót jó ember. Részeges vót. Sokat szénvedett édesanyám mellette. Én nem tudok se olvasni, se írni. Iskolába feladtak ugyan engemet, de olyan vót a tanítónk, hogy mindig beküldött mosogatni, takarítani. Nem törődött vele, hogy tudom-é a leckét. Nagyon bántam aztán később. Keveset tudok azér' az íráshoz, de nem tudom hirtelen összeadni a bétüket. Magamba' azér' elolvasom lassan az írást.

Léánykoromba' sokat jártam summásnak. A munkakönyvembe' csak három lap vót üres, amibe' nem vót írva. Mentem én Somogy mégyébe, Zemplén mégyébe. Hatvanban is négy esztendeig vótam summás. Répát kapáltunk, kukoricát törtünk, arattunk. Egy évben nyóc hónapot tötöttünk summással. Néha még a répaásánál is ott maradtunk. Somogy mégyébe' óriási rossz helyünk vót. Rossz kosztunk vót nagyon. Ha valaki beteg vót, akkor is gyött az úr, oszt' hajtott ki gumibottal dógozni. Azér' akármilyen rossz helyünk vót is, mikor mentünk kifele dógozni, vagy gyöttünk befele a munkából, mindég nótáztunk. Mindég én kezdtem el a nótát.”

Tarjáni Andrásnak második házasságából még három leánya született. Már mindegyik asszony. Teréz (született Cserépváralján 1921. október 18-án) Molnár Jánoshoz ment férjhez. Férje molnár a Petrus-féle tarizsai malomban. Öt gyermekük van. Szerény körülmények között laknak egy pincelakásban a falu szélén. Gyermekük: Ilonka (24 éves) férjnél van Juhász Lászlónál, aki az Útfenntartó Vállalatnál dolgozik. Árpád fiuk 22 éves. Jelenleg katona. Teréz lányuk 21 éves. Cserépváraljára ment férjhez. Ernő 19 éves. Eleinte bojtárkodott a nagyapja mellett, majd kocsis lett a sályi tsz-ben. Most Miskolcon dolgozik. Hétfvégén jár haza. A családban ő tud a legtöbbet nagyapja dalaiból, sőt szépen furulyázik is. A legkisebb Molnár fiú, Győző, 15 éves. Még általános iskolába jár. Nagyon muzikális. Tud régi dallamokat is. A pásztorhivatást azonban már ő sem vállalná. „Nagyapám – mondogatja –, én már nem lészék juhászbojtár. Ha én a nyolc elemit kijárom, nem azér' tanulok, hogy juhászbojtár légyek.”

Tarjáni András Erzsébet leánya 1926. augusztus 22-én született Sályban. 1947. május 17-én kötött házasságot Bányi Józseffel, az egykori híres *pácás bacso*¹⁵ fiával. De már Bányi

¹⁵ A *pácás bacso* a régi sályi pásztorszervezet legmagasabb foka (kisbojtár, bojtár, bajuszos bojtár, számadó vagy beszámoló juhász, bacso vagy *pácás bacso*). A kisbojtár csak segédkezett. A bojtár (nevezték nagybojtárnak is) kezére már falka vagy nyáj volt bízva (50–100 db juh), s ezért ő tartozott felelősséggel. A bojtárok között a legtekintélyesebb az ún. „bajuszos bojtár” volt. Ez már csak családos ember lehetett, aki magát kosztolta. A bojtárnál magasabb tisztség volt a számadó vagy beszámoló juhász. Három falka mellett alkalmazták. Legmagasabb fokozat volt a bacso, vagy ahogy Sályban nevezték: *pácás bacso*. Tarjáni András szerint: „Ez mán ritka vót! Őt-hat falka vót a kezure bízva. Nem is legeltetett. Csak ment a bojtárokhoz. Jelentették neki, ha beteg birka vót vagy híja esett a falkának. Ő meg jelentette az úrnak, hogy mennyi a hiba, meg hogy mennyi bőre van. Mert ezelőtt az vót a jó, hogy a bőrrel számolt a juhász. A bacso követelte ki a juhok enivalóját. A

József se maradt meg édesapja foglalkozásánál. Az útépitőknél dolgozik. Szép, egészséges házban laknak a falu közepén. Kis-lányuk, Szerén, 11 éves.

Tarjániék legkisebb lánya, Julianna 1934. március 10-én született. 1951. október 27-én kötött házasságot Nemcsák Barnabással, Kácson. Elváltak, majd Vasas Sándor bányászhoz ment feleségül. Egy ideig Diósgyőrben laktak. Két éve azonban hazajöttek, s most a szüleiknél élnek. Egy 8 esztendőes fiuk van.

Id. Tarjáni András 1930. május 22-én halt meg, 75 éves korában. A fia szerint „hóta napjáig *kitartotta magát*”. Nem szorult senkire. Mikor már nem pásztorkodhatott, akkor is mindig hívták beteg jószághoz. Azzal keresett. Felesége még 13 évig viselte az özvegyi sorsot. 1943. december 4-én halt meg.

Ez hát az ősi pástort család. S úgy látszik, hogy mégis maga Tarjáni András az utolsó pásttor benne. „Egy gyerékünk se maradt még a pásttorság mellett. Úgy látszik, az unokáink se fogják folytatni” – mondja Tarjáni Andrásné. András bácsi pedig csendes szomorúsággal hozzáteszi: „Nagyon lénézik már ők a pásttorembért.”

---

bojtároknak ő vitte ki a bérét. Csak rendelkezett. Külön szolgálati lakás járt neki az uradalomtól, akár az ispánnak vagy a gépésznek . . . Ennél magasabbra juhász nem vihette!” Pálcája hivatali méltóságának volt a jelvénye.

EMLÉKEK A CSALÁDRÓL

Tarjáni András nagyapja: Antal az a legrégebbi tagja a családnak, akire még most is emlékeznek. „A nagyapámnak 6 nyáj birkája vót – mondja Tarjáni András. Mindég ott háltak, ahol rájuk estelédett. Mindën nyáj birka között vót ëgy nagy, fehér *őr-vasas* kutyájok, még ëgy szamaruk. Ez vitte az eleségüket, még a portékájukat, takarózójukat, miegymást. A nagyapám *pácás bacso* vót. Hat bojtár tartozott a kezi alá. Még nóta is maradt róla:

Hat bojtárnak vagyok fejedelme,
Úgy tisztélnek: bacso kend këgyelmed.”

Tarjáni Antal már Sályba jött lakni. Mint hat bojtár számadóját, őt is megillette a *bacso* ház. András fia, András bácsi édesapja már Sályban töltötte gyerek- és legénykora nagy részét. Katonának is innen vitték el. „Beszélte édesapám, hogy Egerbe vitték a hatvanosokhoz. Éccer aztán úgy hat hétre rá fegyverestül elszökött. Gyött haza, szökve. Akkor még a Kelemenés és a Baglyos is mind nagy erdőség vót. Pataki Árpádnak gyönyörű, nagy, fehér gulyája legelt ára. A bornyú addig szopta ott az anyját, míg az el nem rúgta. Mikor elválasztották a bornyút, a tehenet *fëlfolyatták* megint. Így szaporodtak. Abból pénzelt Pataki Árpád.

Gyött ára édesapám, oszt’ a fëgyverit meg a bornyúját a Kelemenésbe bedugta ëgy nagy odvas fába. De a Nagyabajuszú

Varga Jóskának a nagyapja, Varga Józsi bácsi meglátta, osztán bevitte a bornyút még a fegyvert a községházára. Bejelentette édesapámat. Nagyapám nem hagyta otthol édesapámat, csak három napig. Elmént a fegyverier' meg a szerélvényier'. Befogott két szamarat a kocsiba. Édesapámat még meg is kötözte, úgy tette fél a kocsira. Félrakott egy csomó gomolyát, 50 litérés tonnával bort még bárányt az ezredés úrnak, hogy édesapámat ne bántsák. Elindultak oszt' Egerbe.

Ahogy vitte nagyapám édesapámat, beszélte, hogy éccer csak odamént hozzájuk az úton egy idegény fakó szamar, oszt' harapdálni kezdte a kocsiba fogott szamarakat. Hogy hogy' termétt oda az a harmadik szamar, ők magok se tudták. Lészállt nagyapám a kocsiúl. A gatyamadzapot kihúzta a gatyából, visszakézből a nyakára vetette a fakó szamárnak. Kifogta az egyik szamarát, helyibe kötötte a harapdáló szamarat, ráfordította a hámot. Mikor oszt' beértek a legközelebbi faluba, elméntek a kovácshoz. Nagyapám bevasaltatta a fakó szamarat az elein a kovácossal. Hát boszorkány vót! Arról tudták meg, hogy nagyon beteg lett egy asszony. Réttenetesen fájta a két keze neki."

A *rontást* így szerencsésen elhárította Tarjáni Antal *tudománya*. Katona uraimékat pedig kiengesztelte a sok ajándék. Nem származott hát különösebb baj az esetből. Mindössze az őrmester kezelésbe vette a szökevényt. Annyira keményen fogta, hogy még írni-olvasni is megtanította. Mert hát iskolába nem jártak akkor a pásztorgyerekek. Tarjáni András maga mesélte sokszor Molnár Károlyéknál, hogyan folyt a tanítás őrmester uram iskolájában. Leányuk, Molnár Borbála – aki akkor mint tátott szájú kisgyerek hallgatta a történetet – még ma is jól emlékszik rá.

„Az őrmester úr engem *karba fogott*.

– Jártál-é iskolába, fiam? – kérdezte. Mondok:

– Nem.

– Tudol-é írni?

– Nem tudok én!

– No, itt a cëruza. Csinálj olyan alakot, mint egy tojás.

Hát – aszongya – csináltam ilyen kerekët, mint egy tojás.

– Tudnál-e még ebből másat csinálni?

– Nem tudok én.

– Tëgyél fëlé egy vonást.

Tëttem egy vonást.

– Látod, mostan az ó. Tudnál-é még fiam ebből más
ëgyebeket csinálni?

– Nem tudok én.

– Csinálj neki még egy ágat, kampóval az alján. Na fiam,
most már ez á betű.

Így engëm az örmester mëgtanított úgy írni, hogy aztán az
apámnak még levelet is írtam.”

Egërből oszt’ Boszniába vitték a háborúba szëgény édes-
apámat – emlékezik tovább András bácsi. Még akkor láncos
golyóval löttek. Össze vót kötve két golyó, oszt’ avval sëpërték
az ellenségët. A boszniai háborúba’ olyan helyën vótak, hogy
ott még medve is vót. Égy medve majd agyonhajintotta kővel
édesapámat.

Boszniába’ fogságba is kerültek. Este bezárták őket. Ahogy
elaludtak, megálmodta szëgény, hogy másnapra lëmeszärolják
őket. Gyorsan felkelt. Fëlkötötte a társait is. Nekiálltak osztán
a bicskájokkal, és kibontották a falat. A fal tövibe lëterítették a
köpönyegüket. Arra bontották a falat, hogy në kopogjon, oszt’
eszre në vëgyék. Ki is bontották. Rëggelre így ök härman
elszöktek. Akkor úgy került haza szëgény édesapám. De a
többiekről, akiket akkor fogtak el, azóta së tudott többet
sëmmi.”

Mai ember el sem tudja már képzelni, milyen állapotok
voltak abban az időben. Érdekes képet fest az akkori körülmé-
nyekről a következö két történet is.

„Eccer beszélte nekem a sorsát édésapám. Ahol a Gerova [helyesen: Gorove] birtoka vót, akkor ott a Klein nevű uraság lakott. Édésapám gulyás vót nála. Legeltette a gulyabeli marhát a Kecetén. Osztán Tomorinak hitták azt a juhászt, aki ott lakott. Azt mondja édésapámnak:

– Fújj mán egy nótát, kedves komám!

Azt mondja édésapám:

– Nincsen kedvem.

– Miért nincs kedved?

– Mëgván annak az oka.

– Van-ë egy félliter pájinkára valód?

– Még kettőre is van!

– Édésapám először azt hitte, hogy Tomorinak kell a pájinka.

De azt mondja Tomori:

– Osztán embër lészël-ë?

Azt mondja rá édésapám:

– Embër.

– Nohát akkor – aszongya – vegyél egy félliter pájinkát, oszt' eridj el Lengyel Andráshoz, a mocsolyási kondásszámadóhoz. Üljlë vele, oszt' kínáld mëg. De të në idd lë magadat. Oszt' ivás közben mënj neki, kuporodj a hasára, feszidd neki a bicskát. Mondd, hogy a fél szëmit kívágod, ha a tinód mëg nem lész.

Édésapám úgy is bánt. Elmënt a mocsolyási kondásszámadóhoz. Lëülnek. Kezdi kínálni a pájinkával, hogy igyon. Mikor harmadszor kínálta, nekiugrott édésapám. Ültőhelyibül hanyatt lökte. A lábát átkulcsolta a lábával, oszt' ráült a hasára. A bicskája nem vót nála, hát fogta az acélját, amivel a tüzet szokta csiholni, nekifeszítette a szëmi alsó részinek. Aszongya:

– A fél szëmëd kivészëm, ha a tinóm mëg nem lész!

Aszongya a kondásszámadó:

– Hadd mëg a szëmëm, kedves komám! Mëgván a tinód.

De édesapám addig nem bocsátotta el, míg őtet útba nem igazította. Akkor tudta meg édesapám, hogy a tinója a disznóshorváti erdőbe' van.

Elmént oszt édesapám a disznóshorváti erdőbe. Hát látja, hogy a tinója ott van a gulyába'. A szarvára mán rá van sütve a mészáros neve. De nem merte a szëmit sokáig rajta tartani, mert a gulyát négyen őrizték. Édesapámat oszt' megkínálták. Félt, hogy *eszrevészik* a szándékát. Faggaták ám a bojtárok, hogy mi járatban van? Elmondta édesapám, hogy helyet gyött keresni, mer' elcsapták, oszt' nagy családja van. Mindig pásztorember vót egész életébe'.

Akkor magára hagyták. Beméntek a kunyhóba a pásztorok. Látja ám édesapám, hogy a fényës balta be van vágva az ajtófélbe. Még azt is mëghallotta, hogy mit beszélnek. Tanakodtak, hogy ugyan igaz járatban van-ë ez az embër, az anyjának a kutyafáját, mer' másképp a tőgyfa levelek alá fogjuk *homlítani*.

Eligazították azér' Disznóshorvát mellé egy faluba. Azt mondták, hogy ott szükség van egy kanászra. Édesapám azt mondta, hogy akkor elmegyek. Pedig sosë vót kanász. De nem helyet mënt ő keresni, hanem elmönt a csëndörökhöz, nehogy a pásztorok valamit gondoljanak, és őt agyonüssék. Akkor gyött vele két csëndör. Mikor odaértek, édesapám a gulya közül a tinót maga eleibe fogta. A farka bojtját a keze fejire csavarta, oszt' úgy indult neki az útnak. A két csëndör mëg egész a határig kikísérte édesapámat, hogy valahogyan utána në menjének. Így lett mëg a tinó."

„Egy időben mëg édesapám kerülösködött az igrici fődékén. Mikor édesanyámat elvëtte, egy ideig fëlhagyott a pásztorsággal. Cselédkédett az igrici határba'. Kerülö vót. Vót neki egy duplacsövü puskája, mëg egy hatlövetü revolveri. Vót ott egy másik kerülö is. Úgy hitták, hogy Lencsës Samu. Avval össze vótak ök esküdve, hogy egymásnak kötelessék védelmire

menni. Én olyan ötéves kis gyerkőc lehettem. Még csak én vótam egyedüli gyerke, oszt' igen kedves vótam édesapám előtt. Emlékszem rá, hogy a revorvert az ódalamra kötötte egy kis szíjjal, oszt' örült neki, hogy sétáltam vele a dohány szélébe'.

Éccēr gyött a Lencsés Samu, hogy nekiméntek a cigányok a kukoricájának, ötet pedig elzavarták. Azt mondja édesapám: Ki akar tégéd megverni, sógor, hagy lövöm agyon! Kapta a puskáját, oszt' mēnt a cigányok eleibe. Egy cigány nekimēnt. Azt kiabálta édesapámnak: ide lőjj, ni! – oszt' közbe' egy vasráspolyt húzott maga után. Édesapám visszacurikkolt, oszt' a puskával úgy vágta mejjbe a cigányt, hogy hanyatt esett. Erre rámēntek a cigányok. De ő közējük lövöldözött. Akkor elmēnekültek.

Édesapám a dolgot mindjárt bejelentette Csáton. Ki is gyöttek a lovascsēndőrök, négyen. De a négy csēndőr közül egyet a Kápáshídnál drótostorral lēvāgtak a lórúl, oszt' még is nyúzták. A másik három csēndőr a végén mégis elfogta a cigányokat. Bekísírték oszt' őket Miskolcra."

András bácsi édesapjára még sokan emlékeznek a faluban. Nagyon jó pásztornak tartották. „A jószágnak fēlēttebb gondját viselte. A régi pásztor mind olyan vót. Nagyon sok embēr úgy tett, hogy csak azt mondta: vészēk egy bornyút, kihajtom az Őreg eleibe. Majd az gondját viseli. Ha tavasszal eleibe hajtottak egy növendékmarhát, ő ősszel is még tudta mondani, hōgy ki hajtotta oda. Pedig vót, hogy a gazdája nem ismerte még, mer' szépen kifejlődött. De az öreg tudta” – mondja Horváth János, 70 éves.

Persze vannak, akik azt is mondják róla, hogy „furfangos embēr vót. *Tudománya* is vót. Meg tudta *rontani* vagy *javitani* a tehenet”.

Beszélik róla, hogy úrnapi körmenetkor mindig kiment a temetőbe. Mikor a katolikusok énekelve mentek egyik sátortól

a másikig, akkor ő mindig leszakított egy-egy marék füvet a temetőben. Ezt aztán eladta. Azt mondogatta, hogyha ezzel kiforrázzák a fazekat, „nagyon féles lesz benne a tej”.

András bácsi tagadja, hogy az ő apja *rontani* tudott volna. Csak azt ismeri el róla, hogy a rontást *javítani* tudta. Állításának bizonyítására a következő esetet mondta el.

„Juhászokdram a Jányfalusi tanyán. De ott a juhoknak nem vót téli helye. El kellett hajtani őket télre Tardonapusztára, a Mátra felé. Ott adtak a juhoknak téli helyet, mēg kosztot. A feleségem itthol lakott. A lisztet, búzát, kommenciót mind elhoztam, hogy nē érzem sēmmi hiányomat. De nem szeretete ő, hogy nem vagyok otthol. Mindég irkált: Tē nem vagy olyan embēr, hogy otthol is mēgkeresd a kēnyeredet. A családba sohasē vagy. Hazagyüttem oszt' onnat.

Mēgtudták ezēk a parasztok, hogy március elsejére hazagyöttem. Rácz Károly mán akkor törvénybíró vót, Horváth János bácsi mēg a bíró. Elgyött hozzám a Vörös Dósa, oszt' azt mondja: Kedves öcsém, fogadd el a gulyásságot. Hát elfogadtam. Bemēntünk hát Rácz Károly bácsihoz. Azt mondja neki: Törvénybíró úr, Andrászt mēgfogadjuk gulyásnak. Hozzál be hát ēgy litēr bort a magadéból.

Hát osztan azt mēgittuk hárman. Mikor mēgittuk, azt mondja a Vörös Dósa: Ellépēk a bíró úrert is.

Elmēnt érte. Mikor mēggyöttek, azt mondja neki: A tē kontódra is igyunk mēg ēgy litēr bort. Mēgittuk. Akkor azt mondja a bíró úr Dósának: Most már a tē kontódra is hozass ēgy litēr bort. Hát három litēr bort ittunk mēg. Így fogadtak mēg gulyásnak. Akkor még a gulyával Szēngyörgy naptól kívül kellett hálni. Azt kérdēm a bíró úrtól:

– Mikor kezgyük mēg a kívēlhálást?

– Tudod, mint amikor apád szokta. Május közepe után, mikor enyhēbb lesz az éccaka.

Mikor aztán kívöl kellett hálni, szegény Sándor öcsém, még édésapám is kigyöttek segíteni. Éjfél után félkettőkor állott csak össze valahogy a gulya. Addig mindig csak forgattuk. Hiába vótak jó kutyáink, mégse tudtunk vele bánni. Azt mondom édésapámnak:

– Édésapám, në tessék mán haragudni érte, de azt mongyák, hogy maga tud *rontani*. Hát tessék mán megfogni ezt a gulyát, hogy në menjën mán sēhova!

Azt mongya nekēm édésapám:

– Ejnye, ejnye kedves fiam. Hát vén létēmre nem tudnál tē nekēm megfizetni azér', hogy az éccakát nekēd féltöröm. Ha én *rontani* tudnék, úgy megfógnám ezt a gulyát, hogy réggelig sēhova sē tudna menni.

Erről tudtam meg aztán, hogy édésapám nem tudott *rontani*. De ha valamelyik marhát *mēgrontották* a boszorkányok, akkor azt helyre tudta hozni.”

A Tarjáni család az emlékek tükrében is kétségtelenül kiemelkedőnek látszik a sályi családok közül. Jól végzett munkájuk, melyet a faluközösség szolgálatában teljesítettek, meg a *tudományuk* megkülönböztetett tiszteletet biztosított nekik a faluban. A későbbiek során azért közelebből is meg fogjuk nézni ezt a tudományt.

TARJÁNI ANDRÁS ÉLETÚTJA

Édesapja foglalkozása révén már a gyermekkorra, illetve az abból fennmaradt visszaemlékezések is a pásztorsághoz kapcsolódnak. Ahogy hallgatjuk gyermekkori emlékeit, egy régi, elmúlt világ alakjai, eseményei elevenednek meg előttünk.

„Arra is emlékszem, hogy Igriciben a Kun Bandi ménéséből äccër elszökött hús darab. Ott legeltek a földön, amit édesapám őrzött. Édesapám oszt' bezárta őket. Gyött osztan a csikósszamadó kifizetni, hogy mi kárt tettek. Nagyszélű kalap vót a fején. Gyócsगतyába' vót, mäg lobogós ingujjba'. Mikor kieresztette édesapám a hús csikót, fölpattant az ägyikre. Nagyot pattantott az ostorral. Úgy eltűntek, mintha ott sē lēttek vóna. A sok asszony, aki összeszaladt a tanyába mēgnézni, hogy mi van, mán csak a nagy porfēllegēt látta.”

Az is eszébe jut, hogy a falusi gyerekekkel karikába állva ő is játszott énekes játékot. Arra is emlékszik, hogy az édesapját gyakran kísérte, mikor az hajtotta a jószágot.

„Szerettem szēgény édesapámmal kimēnni a marhákhöz. Äccër, ahogy mēgyünk a marhával, hát nagy csapattal szálltak a varnyúk fölētűnk. Azt mondom édesapámnak:

– Édesapám! Hajjjon mán nekēm ägyet.

Édesapám osztán közējük vágott ägy botot, de a varnyúk elrepültek.

– Látod, most a varnyúk fölkapták a botot, oszt' elszálltak vele – mondta nekēm édesapám.”

Gyermekévei igen szerény körülmények között teltek el. Jóformán testvéreivel együtt magára hagyottan nőtt fel. Édesapja állandóan szolgálatban állott. Legtöbbször csak este látták a gyerekek. Az édesanyja meg alig győzte a ház körüli munkát. Nem nagyon tudott tőle a gyerekekre nézni. Nőttek, mint a réten a fűszál. „Igén rosszak vótunk – emlékszik gyermekéveire András bácsi. Nehezen is bírt velünk szegény édesanyám. Olyan négy fiú vótunk, hogy mink még lovat lopni is elméntünk vóna, ha édesanyánk nem fogott vóna bennünket. De sokat mēgvert! Csak akkor nem vert mēg, mikor nem érkēzett. Ęgyebkor mindig mēgvert.”

Most már ezek az emlékek is megszépülve kerülnek elő a múltból. Hát még milyen szépek azok, amik akkor is kellemesek voltak. A legnagyobb esemény az volt gyermekkorában, mikor az édesapja egyszer a vásárból hozott neki vásárfiát.

„Ęccēr emlékszēk rá, hogy hozott nekēm édesapám a vásárból ěgy kalapot. A *tajú* hátra állt rajta, mint a parádés kocsisok kalapján. Akkor ěppen beteg vótam, mikor a kalapot ideadta. Szinte mēgkōnyebūltem örōmōmbe’.”

Ezt a nehēzsēgeiben is szép, szabad és gondtalan életet először az iskola zavarja meg. Ez szigorú kántorjával, természetlō messze szakadt életével, fegyelmevel valósággal félelmetes volt a kis pásztorgyerek előtt. Félt tōle, és nem szerette. Mostani eszével ugyan szükségesnek látja, de az iskolától való idegenkedés még most is benne van.

„Mikor én gyerēk vótam, iskolába sosē szerettem járni. Nagyon szigorú kántorunk vót. De mi lett vóna velünk, ha nem fogott vóna. Sosē felejtēm el a nevit: Bencsuk Gézának hitták. Vót akkor ěgy pejlovunk. Ęgy hízót adtunk érte valakinek cserébe. Mikor érte vótunk, oszt’ gyōttünk haza a szekérről, mēgláttam a kántort. Lēugrottam a szekerről, oszt’ aló vesd el magad, szaladtam be a köznek. Attól féltēm, hogy mēgver.

Mer' sokat mēgvert. Úgy vert mēg bennünket, hogy lēfektetett a lócára, és azt mondta:

– Lökđ lē fiam a nadrágot, ne nyűjjük el, mer' apád keservesen kereste!

Lētoltuk, osztán úgy *suprált* el bennünket. Nem is mertem én iskolába járni. Sokszor az édesanyám úgy hozott fēl az iskolába, hogy kötélre kötött. Vagy egy télén jártam csak az iskolába. Annak is a felit a *sinkón* tötöttem.”

Így hát nem sok tudományt szerzett az iskolában. Még írni-olvasni se tanult meg. Iskola helyett nála is a katonaság pótolta ezt a mulasztást. Erre is úgy emlékszik Tarjáni András, mintha csak a minap történt volna.

„Mikor a katonaságnál iskolára vittek, azt mondta Dobos százados úr: Urak, notész, mēg ceruzát lássak mindēnkinél. Osztan no jó! Hát vót is nekünk cēruza, mēg notész is. A százados mēg mongya tovább: Saját csapataink Ábrány községbe' éjjelēznek. Az ellenség mēg Lator fölött a Pógári tanyánál van mēgszállva. No, most a tüzérség ha zárótűz alá vészi az utat, mi a bajtársainknak hogy tudjuk a lőszert mennél gyorsabban beszállítani? Mer' ha nem tudnak a bajtársaink harcolni, akkor végük van. Elmondta a százados úr. De ahogy elmondta, akkor ezeket lē is kellēt mán írni. Hát még aki úgy tudott írni, mint a folyóvíz, mán kijárta mind a hat osztályt, az is mind egymásérül javítgatta lē. Mondok így magamba: Jézus, Isten Fia! Itt vagy mēghalok, vagy mēgtanulok írni! Osztan mēg kellēt tanulnom. A jó cimboráim lēirták előmbe, hogy sērpenyő, zsír mēg ilyeneket, én mēg csináltam utánok. Mēgtanultam én osztán úgy írni, hogy nemsokára írtam haza levelet.”

Persze, ha még a betű ismeretét sem kapta meg az iskolától, azokból sem kapott semmit, amit a betűkön keresztül adhat. Úgy élte le az életét, hogy könyvekről, irodalomról, a szellemi világ alkotásairól soha nem hallott. Petőfi Sándor, Jókai Mór,

Arany János éppoly ismeretlen fogalom a számára, mint Ady vagy József Attila költészete. Egyedül Gárdonyi Géza nevét ismeri a magyar írók közül. Azt is valójában nem az irodalomból, hanem arról az emléktábláról, mely ott díszlik Sályban, Gárdonyi egykori iskolájának homlokzatán. Régényt sohasem olvasott. Újságot sem. Néha a rádióban meghallgatja a híreket, ha hébe-hóba alkalma van rá. Egyedüli olvasmánya a kis biblia. Ez élénken foglalkoztatja. Mikor az egyik nyáron meglátogattam őket, éppen Keresztelő János fejtételén tanakodtak, meg Heródes történetén.

Az írásos műveltségnél egész életében sokkal jobban érdekelték az állatok. Iskolás idejéről is arra emlékszik a legjobban, hogy „csak a kis tarka bornyúcskákat szerette”. Akkor volt boldog, mikor bemehetett az istállóba és az állatok között lehetett. Mintha legszebb álma teljesedett volna, amikor az édesapja egy időre otthagyta a falusi pásztorságot, és a lányfalusi tanyán beállott majorosnak. Leköltöztek a faluból a tanyára. A nyolcesztendő András gyerek boldogan mondta édesapjának: „Édesapám, nem bánom, csak a kis tarka bornyúcskákat őrizhessem!” Ezekre az időkre már szívesen emlékszik vissza. „Akkoriba’ hozattak a tanyára sok cifra marhát. Nagyon tetszettek nekem. Míg az emberek dógoztak vagy mást csináltak, én egy kis ostorral járkáltam az istállóba’. Vigyáztam, hogyha elszabadul egy marha, a másikat a jászolba né döntse, még né sebézzze. Nem bánták, hogy ott vagyok. Még az úr adott is nekem télire egy mázsa búzát érte.

Tizenhárom éves koromba’ édesapám szegény befogott maga mellé bojtárkodni. Mémentem mindég övele. Akkor tanultam még tőle a nótáit is. Mikor legénykédni kezdtem, azt nem szerettem csak a pásztorságba’, hogy nem vót sē hétköznapom, sē vasárnapom. Azt mondtam édesapámnak: Édesapám, én mán megúntam a bojtárkodást. Nem pásztorokodom én tovább.”

„Akkor Adler úr megfogadott tejeskocsisnak. Megbeszítették az ispány úrral. Attól kezdve a Bottlik tanyáról Kövesdre jártam a tejjel. Már reggel 3 órakor el kellett vele indulni. Éccer a farkas is megtámadott az úton, ott a nyárádi állomás fölött. Szerencse, hogy vót egy jó rúgós lovam. Kifogtam a szekerbűl, oszt' nekieresztettem a farkasnak. Elszaladt oszt' a farkas. Bemént a sínek közé. Ott vágta el a vonat. Azután kaptam az úrtól egy kilences revorvert, hogyha megtámadna a farkas, hát lőjjem agyon. Két esztendeig vótam tejeskocsis. Utána megint beálltam juhásznak. Akkor mán fejni is kellett. Akkor oszt' szegény anyám azt mondta: Nem adlak mán mindig benneteket pásztorságra. Ha megcsaládosodtok, oszt' elcsapnak vagy hely nélkül maradtok, nem tudjátok eltartani a családot. Muszáj nekték mást is próbálni.

Akkor elmentem szőlőmunkára a Daróci-telepre. Amit a kezelő megmutatott, megcsináltam, én azt szabályosan. Sokan, akik parasztként vótak, azok se tudták úgy megcsinálni. De a másik ódalba' az öreg Rakó, a gróf csikósa ott legeltette a ménest. Szólt a csengő rajta. Az én figyelmem bizony csak a csengőszóláson vót. Azér' a munkámat elvégeztem. Még meg is dicsértek érte. Mindén paraszti munkát megtanultam. Még summásnak is elmentem Gömör megyébe.

Onnat mentem be katonának 1913-ban. Öt esztendőt töltöttem a katonaságnál. Elsőbb Kassára vonultam be az ötös huszárokhoz. Pedig:

Sohasé vétettem Kassa városának,
Mégis besorozott a császár katonának . . .”

Akkor tanulta a nótát, s dúdolgatja, meg furulyázza azóta is. Később azonban már átkerült a miskolci 10-es honvédszázadhoz. Akkor már kitört az első világháború. S a nagy világhétségben már nemcsak elhagyott falujáért fáj a szíve,

hanem az otthon hagyott Molnár Juliannáért. Mielőtt kiment a frontra, meg is esküdtek.

A fronton szerzett élményeiről ezeket mondja András bácsi: „Az orosz frontra vittek bennünket. Emlékszöm rá, hogy először bizony megugrottunk a muszkától. Két géppuskája vót fönn a fán, és onnat úgy lőtt minket, mint a kutyákat. Mëg-indultunk mink hátrafelé. Hiába vezényélt a százados úr, csak szaladtunk. Aztán ő is gyött utánunk. Mondta, hogy ezt nem várta vóna tőlünk. Tartott oszt’ ottan egy elméleti oktatást. Kezdte mondani, hogy »mi a hazáért vagyunk itten. Azér’ këll kিতartani. Gyöjjön, aminek gyönni këll. Veleték halok mëg én is, kedves fiam, mer’ a haza önvédelmire gyöttünk mi ide«. Visszavitt oszt’ a csatába. Mi osztan, mikor legelőször rohamra mëntünk, bevágtuk a puskát a lőrésbe, belőttünk vele. Szaladt kifelé az ellenség, oszt’ mëgadta magát. Mondtuk: Jaj, ha így mëgy ez a háború, egy hét alatt bevesszük mëg Moszkvát is. De osztán mikor támasznak vetette a lábát az orosz, egy napon négyszër is visszavetëtt bennünket. A százados úr mëg csak biztatott:» Kedves fiam, ládaszámra gyön a kitüntetés, csak légyetek emberek!«

Így mënt ez a háború. A frontról oszt’ behoztak iskolára Hajmáskérre. Úgy beváltam katonának, hogy szakaszvezető lëttem. Úgy is szërëltem lë a háború után. Elkerültem oszt’ a román frontra, mëg az olasz frontra is.”

Mire elfogynak a véres esztendők, s végre hazakerülhet, alig él együtt a közben súlyos betegséget szerzett feleségével, örökre búcsút kell vennie tőle. Ilyen nagy bánattal a szívében szolgálta akkor a bárót Tarjáni András. „Mónár Józsi vót akkor a báró mindënése. De nem szerette a báró, mert valamin mëgfogta, hogy lopott. Akkor hozták be mëgint a románok az urakat. A báró oszt engëm tett mëg éjjeliörmek. Két esztendeig szögáltam a báró úrnál” – szól az emlékezés. Utána otthagyja a báró szolgálatát, s ezzel együtt a szolgálati lakást is. Juhász-

nak szegődik. Hogy második feleségével saját hajlékukban hajthassák le a fejüket, lakást vesznek. Igaz, nem telik többre, csak a Pincesoron egy szegényes kis pincelakásra. De olyan szorgalmasan dolgoznak, és olyan takarékosak, hogy 1923-ban már egy kis „fennálló házat” építenek eléje.

De a szegény ember élete nagyon nehéz a húszas évek elején. Hogy sorsán javítson, mindig másutt igyekszik szerencsét próbálni. Ezért nem tud egy helyen sokáig maradni. András bácsi is elszegődik Sielbiegerhez a Lányfalusi-tanyára. Ezekről az időkről a felesége beszél inkább. Emlékezetesek neki ezek az évek, hiszen ezekre esik elindulásuk, fészekrakásuk.

„Mikor a tanyán laktunk, bizony nem vótunk mindég együtt. András az Alföldön vót, míg be nem szorult a marha, mink még a Jányfalusi-tanyán. Magunkba' laktunk a két gyerekkel. Az uraságnak az Alföldön legelt a gulyabeli marhája. Ott kellett vele lenni. Csak télen került vissza a tanyára. Akkor oszt' együtt laktunk, míg tavasszal megint ki nem ment a gulyabeli marha. Azér' Sályba' is megvót a lakásunk. Három évig vótunk a Jányfalusi-tanyán. Azután a Bottlik-tanyára kerültünk. Oda szegődött el András juhásznak Lusztig Sámuelhez. Akkor mán otthon tartózkodott. Délbe is hazagyött, még este is.”

Bár a juhászság se ment simán. Egyik esztendő aszályos volt. Nem volt elegendő takarmányuk télire a birkáknak. El kellett hát hajtani őket Tardonapusztára. Ide íratta a felesége a panaszos leveleket András bácsinak, s aztán szánta el magát, hogy hazajöjjön a faluba. Úgy lett sályi gulyás. „Harminckettő esztendeig szógáltam az eskümet a községnél, de csak 22-t számítanak be belőle” – mondja András bácsi. Mint sályi gulyás, itthon élte át a második világháborút. Háború után előbb a sályi, majd a kácsi termelőszövetkezetbe állt be juhásznak. Ezek az évek – bár számára sokkal többet adnak ki, mint a

megelőzők — mégsem hoztak annyi élményt. A munka állandó egyformaságában teltek el. Ezekről már nem is beszél. De örül annak, ha eredmény kíséri munkájukat, örül az egyre növekvő gyarapodó családnak, az 1961-ben megkapott nyugdíjnak s különösen az 1964-ben jött kitüntetésnek: a Népművészet Mestere címnek meg a nyomában járó erkölcsi, sőt anyagi megbecsülésnek.

A HÁTTÉR

Az ember és családja után vessünk egy pillantást a háttérre. Milyen volt az a környezet, melyben egy sályi pásztor élt? Milyen körülmények között virágzott ki a Tarjáni Andrástól lejegyzett dallamkincs? Kezdjük talán Tarjáni Antalnál, akinek dalait a család is a legszebb dallamok forrásának tartja.

Tarjáni Antal azért is érdekes számunkra, mert ő jutott a pásztorfoglalkozás legmagasabb fokáig, a *pácás bacso*ságig. E tisztség után illette meg a sályi Alsóudvar *bacso* háza. A falu szélén kőből épült, nádtetős ház 1964-ig állott, s az utolsó években már nem pásztorlakásként szolgált. Molnár Miklósek vették meg, s néhány év múltán lebontották, újat építve a helyére. A ház hármastagozódású volt. Középen volt az ajtaja, melyen át a *pitarba* léphettünk. Ennek hátsó része volt a konyha, hatalmas *szabadkéménnyel*. Valaha innen fűtötték a lakószobák kemencéit is. A *pitarból* balra és jobbra egy-egy 4 × 5 méteres lakószoba nyílt. A régi világban akármilyen nagy volt egy család, akkor is csak egy szobában lakott. Még a bacsonak se kellett kettő. A másik szobában rendszerint a bojtárja lakott, ha az fia vagy veje volt. Ha ilyen bojtárja nem volt, akkor se lakta, hanem *komorának* használta. Mióta nem pásztor lakik benne, ezt a szobát istállóvá alakították át, s hogy a jószág ne a pitaron járjon keresztül, kívülről ajtót vágtak rá.

Ebben a házban lakott valaha Tarjáni Antal. Mivel a fia bojtárja is lett, itt kezdte családjával az életet a hátsó szobában. Később aztán id. Tarjáni András saját házat vett magának

a Szögben (Pincesoron). Itt látta meg a napvilágot Tarjáni András. A régi lebontott ház képét csak az ő emlékezése alapján tudjuk megrajzolni.

„Édésapámnak egy rossz, zsúpfédeles háza vót a Pincesoron. Nincsenek most mán ilyen házak. Észak felé nyílt az ajtaja. Az ajtón a *pitarba* jutottunk. Innen lehetett menni az *első házba*, még hátul a *komorába*. A ház alatt pince vót, ide is a *pitarból* lehetett lémenni. Egy kis borocskánk ha vót, azt tartottuk benne meg tejet, tejfelt, *komprít*. A konyha fölött *szabadkémény* vót. Ott mēnt ki a füst. A *pitarba* vót egy padka. Vagy arra, vagy a pinceajtóra ültünk rá. Az *első házba*, kémence vót. Olyan gömbölyű kémence. A füstje oda mēnt ki a *szabadkéménybe*. Az *első házba' mestërgërenda* vót. Azon vót a borotva, a pamacsos még édésanyámnak egy bibliája, mer' ő református vót szëgény. Még még levelek is vótak a *mestërgërendán*. Akit el kellött tenni, azt odatëtték, mer' ott jobban még lëhetett találni. Vót bent az *első házba'* két *nyoszolya*, egy láda, egy lóca, még egy asztal. Olyan közönsëgës asztal. Négy lába vót. *Eresztésëk* vótak a lábai között, hogy szët në mënjenek. Vót egy fiókja, azon egy gomb. Azt húztuk meg, ha a fiókból kellött valami. Kést, kanalat, villát tartottunk benne. A *pitarban* egy sor, bent a házban két sor *tányír* vót a falon. Ha vendëgëk vótak, emlékszëm rá, édésanyám a falról szëdëgette lë a tányírokat. Egyebkor csak dísznek vótak a falon. Vót még a falon egy nagy Mária-kép, egy Kossuth-kép, még édésapám katonai szögálati képe. Ezën Ferenc Jóska is rajta vót.”

Itt vësödtek lelkëbe gyermekkori benyomásai, melyekhez a szegénység nyomasztó érzése tapad. Ruhára, ennivalóra nem sok tellett. „*Viganóban* jártunk, hosszú ingbe'. Egyeb semmi se vót rajtunk” – szól az emlékezés. „Az ing éjjel-nappal rajtunk vót, csak váltáskor vetëttük le. Gatyát vagy nadrágot csak télen kaptunk.”

De egyoldalú és szegényes volt a pásztorgyerek táplálkozása is. „Reggelire pirított kenyér vót fokhagymával. Délbe' valamilyen leves. *Komprileves*, pergelt leves, bableves vagy galuska. Este még mikor mi vót. *Kukoricaszámiska*, *kukoricagörhe* még málé vót legtöbbször. Nagy ritkán húst is kaptunk. Éccer Antal öcsém – nyugodjon szegény – mikor éppen lábbadozóba' vótam, elvette előlem a húsomat, oszt' enni kezdte. Rítottam nagyon édesanyámnak. Mémentem panaszkodni. Szídta oszt' szegény édesanyám Antal öcsémet. Én még úgy el vótam keserűve a húsomér', hogy nekiméntem. Mégkaptam a gégáját. Szorongattam, hogy okádja vissza a húsomat” – meséli András bácsi. Ha még hozzá vesszük a sok verést, ami rendszeresen kijárt, a magukra hagyottságot, nem mondhatjuk irigylésre méltónak a régi pásztorgyerek sorsát.

Ez a szegénység azonban bizonyos igénytelenségre is ránevelte. Ma is igen szerény körülmények között él, és mégis mindig boldog. Reggelire a mai napig is csak egy kis kenyéret eszik, legfeljebb egy falat szalonna kerül mellé. „Mert ha az embér reggel megeszik egy falatot, ugyanúgy kiéheznek, mintha megeszik egy karajt. Délre még a szalonnátúl is majd éhenveszik. Így hát félélegés sokat enni” – állapítja meg András bácsi. Délben legtöbbször egy kis lebbencslevest főz magának kint a legelőn. Szalonnát pirít az üstben, paprikát tesz bele. Aztán vízzel felengedi, megsózza, és belefőzi a lebbencstésztát. Esetleg egy kis krumplival teszi tartalmasabbá. Jóformán hétszámra ezen a kosztton él. Vacsorára is csak ennek a maradékját eszi. „Én este nem szereték sokat enni” – állapítja meg András bácsi. „Két szem bagó, oszt' mégvan a vacsorám.” Mikor a tsz-ben juhászokodott, akkor is csak ritkán vitt neki ebédet a felesége. Nem volt ideje, hogy rendszeresen ebédet hordjon a távoli tanyára. Hetenként egyszer vitt neki ebédet. Ilyenkor valami levest, túróstésztát vagy nagy ritkán húsfélét készített az ételhordóba.

Kellett is az igénytelenség meg a takarékoság, hogy a pásztorfizetésből ne csak megéljenek, hanem előbbre is jussanak. „Régen 18 mázsa búzám vót egy esztendőre. Ahol szalmát nem adtak, ott 12 méter fám, ahol adtak, ott 6 méter fám vót. Azután vót 24 kiló sóm. Akkor 20 Ft-ot kaptam mindén három hónapban *fertálypénzt*. Vót 25 birkatartásom, egy tehéntartásom az uraságén még szabad sertéstartásom.¹⁶ Annyit tarthattam, amennyit bírtam. Mikor az uraságnál cselédkedtem, mindén esztendőbe' vót négy szabadvásárom. Még a jószágbul is sokat pénzeltem. Mikor gondoltam, hogy elég lesz kitartani télen a többit, akkor a féléslegét eladogattam, oszt' abból ruházkodtam.”

A kácsi Újbarázda Tsz-ben járó fizetéséről pedig így számol be András bácsi. „Most van nekem másfél munkaegységem. Egy munkaegység az 10%, úgy nevezik, hogy 100 pont. Csak hát nem nagyon fizetnek rá. Most 7 hónapra kaptam 5 mázsa 90 kiló búzát még egy mázsa 48 kiló árpát. Kaptam 946 forintot. Ennyi vót idáig a keresetem. Fa nincsen. Szalmát azt kaptam 2 kilót egy munkaegységre. Bízattak, hogy majd még kapunk. De a majdra sosé vót jó! Van az a 15 juhocskám, abból kapok pénzt, ha a gyapjút eladom. Abból szoktam kapni 2300 forintot.”

A kis fizetésből azért olyan jól gazdálkodtak, hogy mindig előbbre jutottak. 1922-ben már vásároltak maguknak egy kis pincelakást. A pince előtt *szabadgádor* volt, felette tető. A

¹⁶ Birkatartás, tehéntartás az uraságén, szabad sertéstartás a pásztor javadalmazásának egyik módja volt a nagybirtokon való szolgálatban. A pásztor a birkáit, tehenét és sertéseit az uraság legelőjén tarthatta. Ehhez pásztort is az uraság biztosított, és takarmánnyal is az uraság látta el azokat. Az így tartható birka meg tehen száma szerződésileg kötött volt, de az uraság költségén nevelhető sertések száma nem volt korlátozva („annyit tarthattam, amennyit bírtam”), ezért nevezték szabad sertéstartásnak.

gádor jobb oldalán voltak a gabonás és élelmes zsákok, balról pedig kemence. A *gádoron* át lehetett bejutni a hegyoldalba vágott egyetlen pinceszobába. Világosságot, levegőt csak a *gádor* felől kaphatott ez a szoba. Egyszerű bútortzatát is maguk vették a vásáron. Két ágyból, két székből, egy asztalból és lócából állott ez a bútortzat.

1925-ben azután a pincelakás elé kicsi, de takaros „fennálló házat” tudtak építeni. Ez a házacskva egyetlen 4 × 3 méteres szobából állott, de nem a föld alatt volt már, hanem a föld színére épült. Itt kis csikósparhét is került a sarokba, melyen főzni is lehetett. Sütésre, nagyobb dolgokra meg továbbra is jó volt a *gádor* kemencéje.

Később a szolgálat miatt a lányfalusi tanyán is laktak. Itt sem a legjobb körülmények között. Három családnak volt egy konyhája. Hogy a közös konyhával járó súrlódásokat elkerüljék, a konyha kemencéjében csak kenyeret sütöttek, s az egyetlen szoba rakott tűzhelyén főztek. „Nem nagyon jó vót, de ahogy vót, úgy vót” – emlegeti Mari néni.

S ebben a szűk lakásban is milyen sokszor volt apa nélkül a család! A gulya az Alföldön legelt. A család meg a tanyán élt a cselédházban. A gazda többnyire csak télre került haza és volt együtt a családjával. Tavasszal aztán újra lement az Alföldre. Hasonló lakásviszonyok között voltak később a Bottlik-tanyán is. De ezekre az időkre már jóleső érzéssel emlékszik vissza Mari néni. „Itt juhász lett András” – meséli. „Délbe’ is hazagyött még este. Neki mindig jó kedvi vót. Mindig danol-gatott.”

A hosszú évek szorgalmas munkájának azután öreg korukra meg is lett az eredménye. Öt hold földet s 1953-ban 35 000 forintért takaros, egészséges házat vettek. Mintha ragaszkodni akartak volna a pásztorlakások régi, iratlan törvényeihez, ez a ház is a falu szélén épült, de hatalmas fejlődést jelentett a régi lakásokhoz képest. Kb. 24 × 32 méteres udvar veszi körül.

Rajta ólak, kazlak, kút s a nyári konyha is megfér. Mindennek megvan a helye, ami nemcsak a pásztorsághoz, hanem egy 5 holdas gazdálkodáshoz is szükséges. Bár a gazdálkodás megszűnt, mikor a földet beadták a termelőszövetkezetbe. A tsz-ben a család tagjai sem vállaltak földművelő munkát. Csak András bácsi volt tsz-tagként juhász 12 esztendeig, egészen a nyugdíjazásáig.

Tarjániek új háza hármass tagozódású, mint a régi falusi házak, de már modernizálták. Új cseréptető fedí. Szép, 190 × 120-as hármass ablakkal néz a kis virágos előkertben át az utca felé. Az ablaknak sárgára festett, faléces rolója van. A ház hosszanti részén, az udvar felől faoszlopos, 90 cm széles tornác húzódik, melyre négy betonlépcsőn lehet feljutni. A lépcső végében fűrészelt díszítésű „rácson” át lehet a tornácra lépni. Az oszlopfőket is fűrészelt díszítéssel látták el. A ház fala azonban már nem meszelt, hanem festett. A tornácra nyílik a konyhaajtó. Ezt a 4 × 4 méteres helyiséget azonban nem használják konyhának. Ez a tulajdonképpeni lakószoba, melyben néha főznek is. Magassága 2 méter 80 cm. Ha lehet, a főzést a ház átellenében épült nyári konyhában bonyolítják le. A konyhától balra találjuk a 4 × 4 méteres *első házat*, afféle tiszta szobát. Modern bútorokkal be van ugyan rendezve, de itt mégsem hálanak. A konyhától jobbra levő 5 × 3 méteres helyiséget sem szobának, hanem *komorának* használják. Ajtaja a tornác végéről nyílik. Az *első háznak* bútorzata a következő. A hármass ablak elé kis asztalka került. Az ablaktól balra és jobbra a sarkok elé egy-egy *sifony* van állítva. A szoba hátsó fala előtt két ágy áll egymás mellett, előttük egy sezlon. Éjjeliszekrény nincs a szobában. Helyettük három hokedlit állítottak a megfelelő helyre. A szobának az udvar felé, a tornácra is nyílik egy ablaka.

A konyha, azaz a tulajdonképpeni lakószoba a következő berendezést kapta. Az ajtón belépve, balra, az ajtó mögött öreg

ládát találunk, fölötte fogassal. Az első házba vezető ajtó után *asztalsparhét* szolgál a helyiség fűtésére. A hátsó fal előtt régi karoslóca, előtte asztal. Jobbkéz felé, a fal mellett ágy és sezlón, az ágy előtt két szék található. A tornác felé nyíló ablak előtt kis asztal, rajta rádió. A falon családi fénykép, feszület és óra.

Ebben a szobának használt helyiségben azonban nemcsak az „öregék” laknak, hanem 1960 óta Juliska lányuk, bányába járó férjével és kisfiával. Mióta 1962 szeptemberében András bácsi nyugdíjba ment, idehaza lakik ő is. Az első házban levő sezlont azért kihozták a lóca helyére fekvőhelynek. Az öreg lóca pedig a nyári konyhába szorult.

A tornácraól a *komorába* lépve, balról nagy *ferslóg* áll búzával megrakva. Utána terményes zsákok vannak a falhoz állítva. A hátsó fal előtt *gadnárfa*, rajta zsákok. A jobb oldalsó fal előtt a padlásról lelógó drótokra függesztett rudakat látunk. Egyikre szalonnát, kolbászt, füstölt húst akasztottak, a másikon pedig ruhák, csizmák lógnak. Az udvar felőli fal előtt *telázi* áll beföttekkel megrakva. Fölötte a falon nagy üst lóg. Ezenkívül még egy polc egészíti ki a *komora* berendezését.

A *komora* alatt ugyanolyan alapterületű pincét találunk. Mivel déli fekvésű, ajtaját hosszú időn át süti a nap, elég meleg. Inkább rakodásra való, mintsem olyan dolgok tárolására, melyeket hidegen jó tartani. Ha az udvarról a pinceajtón belépünk, balra meszes teknőt találunk. Mellette fűrész. A sarokban szétszedett eke és szekér emlékeztetnek a pásztorság mellett mellékesen folytatott gazdálkodásra. A pincébe hordókban erjed a gyümölcsöskert termése, várva a pálinkafőzés idejét. A jobb sarokban néhány krumpliszák található.

Az udvaron a ház végéhez közvetlenül csatlakoznak az ólak. Régebben nemcsak marhákat, disznókat, hanem még lovakat is tartottak bennük. A ház után előbb egy 4 × 4 méteres tehénistálló, mindennapi szóhasználattal ól következik. Ajtaján be-

lépve, balra egy tartót látunk, benne az etetésre elkészített takarmánnyal. Az ól hátsó falánál végig jászlak húzódnak. Az ól után disznóól következik, előtte karámmal. Fölibe pedig tyúkólat építettek. Végül a kacsaoól zárja az ólak sorát. Az ólak végén kerítés húzódik, s ennek mentén aztán elhagyjuk a ház irányát. Amit még az udvaron találunk, azok a kerítés mellett félkörben helyezkednek el, és a nyári konyhánál érik el ismét a ház elejének vonalát. Így az udvar elrendeződése *hajlított udvarnak* mondható, az ólak után, a kerítés mellett előbb az árnyékszékét találjuk, majd a trágyadomb következik. Odébb kazlak állnak. Ezek ugyan most kisebbek, mint valamikor az 5 hold föld idején, de most sem tűntek el az udvarról. A tehén és a disznók alá most is kell a szalma, s a tehénnek télire takarmányra is van szüksége.

A kazlak után, már egészen a nyári konyha közelében találjuk a fűrészbakot s a tőkét, melyen a fát vágják. A nyári konyha fala mellé van lerakva a tüzelőfa. 1962 őszén egy 4 × 3 méteres szenes szín is épült a nyári konyha mellé. Azóta itt tartják a favágó szerszámokat.

A nyári konyha 3 × 3 méteres épület, a hátához ragasztott, félkör alakú kemencével, melynek tüzelő nyílása a konyhából nyílik. A konyha bejáratát a *verebce* zárja el az udvartól. A mögötte levő nagy faajtó csak télen van betéve meg nyáron olyankor, ha nincsenek otthon. Az ajtón belépve, balról *telázsit* találunk, előtte vízlórával. Majd az 50 × 50 cm-es ablak előtt asztalt láthatunk, utána, a sarokban a *masina* áll. A konyha hátsó falából nyílik a kemence szája. A jobb sarokban *dikó* szolgál fekvőhelyül, kisszékkel a végében. S az öreg lóca is ide került a házból.

Kívül, a kemence körül gyümölcsfák adják az árnyéket. A tornác előtt is van egy fiatal körtefa, almafa, a kapu közelében pedig egy diófa. A gyümölcsfák alatt kecskelábú asztal áll, mellette földbe vert lábakon egy-egy lóca. A konyha mellett

hengeres kút és vályú zárja az udvar berendezéseinek sorát. A portát drótkerítéssel kerítették el, félrehajtható, nagy drótkaput építettek, melyen egy szekér is bemehet.

A daloló Tarjáni András életének jó részét azonban nem a fentebb bemutatott házakban töltötte. Ezekbe egész életén át jóformán csak pihenni tért be. Az ő világát igazán a tanyák, ólak, hodályok, hatalmas legelők s az állatok körül tevékenykedő pásztoremberek jelentették. A festői szépségű Töviskesi legelő. A Bükkaljának erdőkkel szegélyezett füves térségei. Mély benyomást hagytak benne az Alföldön eltöltött évek. Itt volt ő igazán életelemben a temérdek jószág között. Még most is valósággal maga előtt látja ezt a tájat, s oly színesen beszél róla, hogy szavai nyomán ismeretlenül is ismerősen vonul el előttünk.

„Az Alföldön rēneteg jószág vót. Juh juhot, gulya gulyát, ménēs ménēst ért. Ott vót a Batúz vize, a Kenyérváró, Cset-reng, Pásztorhalma. De sokat legeltettem a Gyócsingēsēn, Epērjesēn, Gólyáson, Gyíkinyēsēn, Csókáson. Tiszabábolnárúl, Ároktőrúl, mēg Csátrúl mind ide hajtották a marhákat. Ott én is gulyás vótam. Ęccēr ahogy a Gyíkinyēsēn legeltettem a gulyabeli marhát, úgy délbe' fél kettőkör mēgindult az eső. Ęn csak úgy *szabadvackon* álltam. Az eső másnap rēggel hét óráig esēt. Biz'a rēggelig dógoztam a gulya előtt a karikás ostorommal, mēg a kutyám is folyton szorította a marhát, hogy el nē szaladjon.

Ęccēr meg a Gyíkinyēsēnél láttam ēgy csikóst. Valami próbálatlan csikós vót. Olyasforma vót, hogy csak azt gondolhatta magába': de szeretnék csikós lēnni, oszt' beállott. Mikor kibocsátotta a lovakat, ő is lóra űlt mindjárt, de csak utána mēnt a ménēs után, ahelyēt, hogy előtte lovagolt vóna. A ménēs oszt' nekiiramodott. Mēnt Gyíkinyēsnek, Epērjesnek. Kőrülvágatták a csáti határt. Tēttek is olyan kárt, hogy rēttenetēs!”
Mennyi élményt adott Tarjáni Andrásnak a pásztorelet!

„Sielbieger nagyságos úrnál laktomba' az Alfödön vótam a gulyával. 56 darab jármos ökröm vót. Gyött hozzám még egy bérés is. Ketten vigyáztunk a marhára. Azt mondtam neki:

– Jobb, ha kétfelé vágjuk az éccakát. Egyikünk éjfélig vigyáz, a másik még éjfélutól hajnalig.

Azt mondja rá a bérés:

– Mit gondol maga? Nem katonáéknál vagyunk, hogy posztot álljunk.

De én megmagyaráztam neki, hogy így kell ezt csinálni. Azt mondom:

– Mikor akarsz lefeküdni?

Azt mondja erre:

– Én inkább éjfélig maradok a marhával, mert úgy sè tudok addig aludni, míg ezek a kanászok még gulyások itt mellettünk mindég *csere-csurálnak*.

No, jól van! Hát alig fekszem le, éccer csak gyön oda a bérés hozzám. Még le is térgyel előttem, ott könyörög, hogy gyűjjek segíteni. Nagy baj van! A marha mind átment a Batúzon, oszt' benne van a Mihály Sándor zabjába'. Aszongya:

– Mënjen mán át érte, oszt' hajtsa vissza a vízën, hogy az Isten áldja mæg magát! Mëgbüntetem a szemëmet, hogy két éccaka nem alszok, csak mënjen át érte.

Azt mondom neki:

– Én nem bánom, ha három éccaka nem alszol, akkor sè mëgyék át érte anyaszúz meztelen. Mély ám a Batúz vize. Hol térgyig ér, hol kötözködésig, hol hónaljig, hol nyakig. Mæg tele van piócával is. De a bérés ott könyörgött. Nem vót mást tennëm, fëlnyergeltem a Sándor komám deres csikóját. Neki-hajtottam a víznek. De sèhogysè tudtam neki vinni. Nem mënt neki a víznek. Vágtába is neki akartam hajtani, de akkor is mëgállt előtte. Mit csináljak? Hát akkor azt az öklömnyi kis kutyámat küldtem át a Batúzon az 56 darab jármosökörért. Az

aztán kérésztülnyomta az ökröket a vízén. Bizony, dicső vót pulikutyának, hogy azt mégtégye!”

Ilyen környezetben, ilyen élmények között élte életét Tarjáni András. Ezek alakították érdekes, érzelmekben gazdag világát, melyben a dalok is fontos szerepet kaptak.

SZOKÁSOK A CSALÁDBAN

A Tarjáni család a faluközösségből elsősorban a pásztorcsaládokhoz kapcsolódott szorosabban. Ez a család szokásain is meglátszott. Régen a pásztorok nagyon összetartottak. „Mindíg meglátogatták egymást a pásztorcsaládok” – emlegeti András bácsi. „Mán aki valódi pásztor vót! Ha pásztornak reggeli időbe’ pásztor lakása felé vót járása, azt el nem kerülte. Onnat még addig el nem eresztették, mig *früstökkel* még nem kínálták. Ha délbe’ gyött, ebéddel, ha *vocsora* felé, akkor *vocsorával* kínálták. Ha pásztor gyött hozzám, akkor is kedves komám vót, ha nem láttam soha.”

A pásztorok mindig segítették is egymást. „Az apám beszélte – mondja András bácsi –, hogy ha egy szegény juhászlegény hazagyött a katonaságtúl, oszt’ szülője nem vót neki, a pásztorok adtak neki birkát, ki kettőt, ki hármat, hogy boldoguljon. Mer’ a pásztornak a jószág a legfontosabb. Én is csak akkor látok pénzt, ha a juhaimat megnyírom.”

A Tarjáni család szokásai – mint a falusi embereké általában – elsősorban az emberi élet fontosabb állomásaihoz meg a naptári év ünnepeihez kapcsolódnak. Nézzük sorra őket.

A „kéresztelő” a pásztorcsalád életében is nagy esemény volt. „A pásztoembérek gyönyörködtek abba’, ha sok gyerekük vót. Szerették a szép családot, öröm vót nekik, ha szaporodtak. Most már nem nagyon örülnek a sok gyereknek. Gazdaembéréknél még különösen nem kell a sok gyerek.” A

Tarjáni családban is szép számmal volt keresztelő. Visszaemlékezve ezeket mondja róluk:

„Keresztelőkor a pásztorcsaládoknál összehívták a komákat, meg a közellévő többi pásztoembereket is. Mikor a gyerekek egyhetes vót, akkor tartották a keresztelőt. A templomba csak a gyerekek keresztanyja ment el, még a bába. Keresztelő után összegyöttek a vendégek. Akkor vót az ebéd. Ilyenkorra mindig juhot vágtak. Az ebéd húsleves, még sült hús vót. A keresztszülők még süteményt, bort hoztak. Déltől úgy 11 óráig, éjfélig vótak együtt a vendégek. Beszélgettek, daloltak. Az is mégesett, hogy ha jó vót a hangulat, réggelig tartott a keresztelő.”

A kisgyereket elsősorban a *rontástól* féltették. Lehetőleg nem engedték megnézni. Ha a gyerek nyakába színes *galárist* tettek, úgy gondolták, védve van a nézéssel való megigézéstől.

A gyerekeket általában nyolchónapos korukban választották el. Ilyenkor a szopás helyett tejet adtak. Aztán grizzel, krumplival etették. A felnövő gyerekekkel a szülei nem sokat lehetek. Szabadon nőttek. Szülei irányítását jóformán csak a tilalmakon meg a verésen keresztül tapasztalták. Meglehetősen hamar bevonták őket a maguk munkájába. Iskolás korukban már a jószág körül is segíteniük kellett. 11–13 éves korukban már bojtárokodtak is az apjuk mellett.

A pásztorgyerekek elég korán választottak élettársat maguknak. A pásztorok, ellentétben a falu gazdacsaládjaival, nem szóltak bele gyerekeik házasságába. Nem is volt annyi szerelmi tragédia vagy rossz házasság közöttük.

A pásztorlegények igyekeztek tetszeni választottjuknak. Viseletük nagyjából megegyezett a falusi legényekével. Házi vászonból varrt gatya, ing, aztán mellény, kalap, csizma volt a ruházatuk. Szűrt általában esküvőre csináltattak. Anyagi lehetőségüktől függően hímeztették egyszerűbben vagy díszesebben.

A fiatalok piros, bordó, az öregek fekete hímezésű szűrt viseltek. Rossz időben a suba is jó szolgálatot tett.

A pásztorlegény már szerdán készülődni kezdett a szombat estére, mikor a lányhoz mehetett. Nagy gonddal végezte a gatyaráncolást. Bevizezte, aztán ráncolófára ráncokba szedte, s felakasztotta megszáradni. Így a rakás megkeményedett rajta. Minél szebben volt ráncolva a gatyá, annál jobban néztek utána a lányok. Különös gondot fordítottak a legények a bajuszukra is.

„Azelőtt dicső volt a bajusz” – emlegeti Tarjáni András. „Mikor kezdtem félcsépéredni, hát mán akkor hallottam a cimboráktól, hogy éhnyállal kell megkenni a bajuszt, attúl jobban nyő. Mikor én legény vótam, nem is kellették akkor a csupasz szájú legényék a jányoknak. Még a katonáéknál is bajuszpédrőt kellett tartani. Balsam bajuszkenőt még tiszaujlaki bajuszkenőt használtunk. Avval leghamarabb nyótt a bajusz.”

A párválasztásról s a házasságkötés mozzanataihoz fűződő szokásokról meg ezeket mondja Tarjáni András:

„Mikor a gyerek félcsépéredett, ő szeretett magának. Szegény anyám – nyugtassa az Isten – mikor még akartam nőszülni, azt mondta: Nem bánom én, hogyha a Tarizsából [sályi cigánytelep] nőszülsz is. Amilyen virágot szakítol, olyat szagolsz! Szegény apám még azt mondta: Jól nézd meg, kit vészél el! Mer' nem olyan az, mint a pipacsere, hogy így vagy úgy. Ha nem szeretém, elcserélém. De nem is láttam az én időmbe' annyi vált népet, mint mostan. Én a feleségemet szerettem, elvettem. Most meg elhagyják egymást, még egymás feleségivel élnek. Nem embër az ilyen előttem. Ennél nagyobb bünt nem is tudok. Olyan az, mintha gyilkol az embër még rabol.”

Mikor a pásztorlegény kiválasztotta a jövődöbelijét, legtöbbször kíváncsi volt rá a számadója is. Ezt tudtára is adta a legénynek. Az pedig megmondta a lánynak: „Szerda vagy

szombat este a gazdám is akarna látni téged!” Ha a lány igazán szerette, akkor el is ment az anyjával oda, ahová megbeszélték. A számadó is megnézte, kit választott a bojtárja. Azt mondták: háztűzlátni mennek.

A lánykérésnek is megvolt a maga módja. „Vót olyan eset, hogy a számadó ment el a bojtárjának megkérni a jányt. Különösen akinek apja, anyja nem vót.” Vagy a számadó feleségét is megkérte a bojtár ennek a feladatnak elvégzésére.

A vőlegény kalapja mellett jegybokréta volt. A leánytól kapott *jegykendőt* is hordania kellett.

Pásztoresküvön, ha a pásztorlegény jóba volt a keresztapjával, őt kérte fel nászagnak. Ha nem volt vele jóba, akkor meg a legjobb barátját.

A vőlegény barátai a juhászbotjukra pántlikákat meg csengeteket kötöttek, s úgy mentek a lakodalomba. Rikkantgattak nagyokat. A legényes háztól zeneszóval mentek át a lányos házhoz *kikérni* a lányt. A *kikérésnél* a legény részéről volt két kikérő, a leány részéről meg két kiadó. A *kikérés* lefolyása éppen úgy történt, mint a falusi családoknál. A vőlegény a két kikérővel meg a vendég barátokkal bekopogtat a lányos házhoz. Beköszönnek illendően. A kiadók fogadják. Hellyel kínálják őket. A vőlegény erre azt mondja, hogy nem ül le. Sietne nagyon, mert kéri a menyasszonyt. A kiadók erre egymás után hozzák be neki a csúnya öregasszonyokat.

Bejön az első öregasszony. Nagy, piszkos törlőruha van a fejére kötve. Azt mondja a vőlegénynek:

„ – Itt vagyok, kedves vőlegényem! De jó, hogy ide jutottunk.

– Jaj, de csúnya maga! Én nem váltottam magával jegyét – feleli a vőlegény.

Jön a másik öregasszony. Kukoricahéjból font koszorú van a fején. Azt mondja:

– Itt vagyok, kedves vőlegényem. Mēhessünk együtt esküdni.

– Isten őrizzēn mēg – mondja a vőlegény. Hogy mēnnék én ilyennel esküdni?

– Pedig mán a csēpüt is rúgdostuk a padon – feleli a vénasszony. Hogynē mēhetnénk esküdni!”

Még a harmadik öregasszonnyal is folyik egy darabig a kötekedés. A végén aztán behozzák a menyasszonyt szépen felöltöztetve. Ezt aztán elfogadja a vőlegény, s elindulnak az esküvőre. Elöl megy a két kikérő, majd a két kiadó. Utána a vőlegény a koszorúslánnyal, a menyasszony a vőfélyvel, majd a leányok s a legények. A szülők nem mennek el. A menetet muzsikus cigányok zárják be. A legények borosüveget visznek a kezükben. Elmennek sorjában a községházára meg a templomba. Az esküvőről kifelé jövet már együtt jön a menyasszony a vőlegénnyel.

A menyasszony régen színes, bő ruhába, vágott aljú szoknyába öltözött, a vőlegény meg szűrbe.

A lakodalomba az ismerős pásttorokat mind meghívták. Azok nászajándékba egy-egy vágóbirkát, nagy, fonatos kalácsokat meg bort vittek. Asszonyaik pedig tyúkot, csigalisztet. Ajándéknak még kendőt, *kötőnekvalót* is. A menyasszonynak legtöbbször nem volt egyebe, csak egy ládája meg egy *nyoszolyája* (még az se mindegyiknek), hat párnája meg egy dunyhája.

Az ebéd a lányos háznál volt. Utána mulattak. Estefelé azután elbúcsúztatták a menyasszonyt a szülői háztól. Úgy mentek a legényes házhoz.

András bácsi Cserépváraljáról nősült. Ott volt a lakodalma. Így az ottani szokás szerint is zajlott le. Itt a következőképpen történik a *hőrészbe* való átmenet. Minden vendég vesz egy tányér süteményt az egyik kezébe, a másikba meg égő gyertyát fog. Viszik magukkal a nagy, fonatos kalácsokat is. Az úton osztogatják a népnek. Mikor a menet közeledik a vőlegényes

házhoz, kötelet tesznek a vőlegény és menyasszony elé. Meg még tüzet is raknak eléjük. Kiabálnak:

„ – Engedjeték át!

– Nem lehet átgyönni” – hangzik a felelet.

Akkor dalolnak, meg a tüzet ugrálják, míg az el nem alszik. Mikor elalszik, elvágják a kötelet, és mennek a *hőrészbe*. A kapuban fogadják őket. A vőfély verssel köszönt a vőlegényes házhoz. A kapun először nem akarják beengedni őket. Akkor azt mondja a vőfély, hogy visszamennek. Akkor kinyitják a kaput. A menyasszony megcsókolja az anyósát, apósát. Azok meg a fiataloknak egy nagy kenyeret adnak jelképekül annak, hogy egész életükben mindig legyen ennivalójuk. Azt is mondják nekik: „Szaporodjatok, mint a csicsóka!” Majd asztalhoz ülnek, és folyik a lakodalom tovább. Éjfélkor van a menyecsketánc. Előtte kiviszik a menyasszonyt, bekötik kendővel a fejét. A vőfély bevezeti. Pénzt tesz a tányérba. Az elsőt ő táncolja vele. Majd mindig azé a menyasszony, aki pénzt tesz a tányérba. A végén a vőlegényé. Mikor vége van a menyasszonytáncnak, azt mondja a vőfély:

„ – Mit érdemél az, aki az új házsnak elvészi a feleségit?

– Meg kell vasalni!” – mondják.

Akkor a vállalkozóra láncot kötnek, fogják a végét, és az úgy táncol a menyasszonnyal.

Ilyenkor a vőfély a legényekkel meg a másik vőfélyvel tréfálgozik versben. Így szól a legényekhez:

Álljatok élembe sok híres legények,
Kik a szemeimet sokat szemléltették.
A hajamba pántlikát vettetek,
Sajnáljátok, hogy nem lettem tiétek!

A kis vőfélyhez meg ezeket a gúnyoló szavakat intézik:

Hát nekéd mit mondjak?

A mi kis vőfélyünk

Alacsony, nem magos.

Mégis hamisabb,

Mint a birkakos.

Elcsúszna Vár alól Cserépbbe,

Ha valami akadna bézzégére.

Cserépváralján a lakodalom 2-3 napig is eltartott. Másnap újra főztek a rokonoknak, jó embereknek.

A keresztelő öröme, a lakodalom vigassága mellett a halál szomorúsága hagyja a legmélyebb nyomot a pásztorcsalád életében is. A halottat otthon terítik ki a háznál. A női hozzátartozók siratóval elsiratják. Este aztán összejönnek a rokonok, szomszédok, jó emberek. Énekelnek, imádkoznak a halott mellett. Ezt nevezik virrasztolásnak.

A sírt legtöbbször a szomszédok ássák ki. A sírásóknak 4-5 liter bort szoktak vinni. Temetés után, estére a sírásóknak vacsorát főznek. Legtöbbször húslevest, főtt húst, bort meg süteményt adnak ilyenkor vacsorára.

Az élet nagy eseményei mellett az ünnepek adnak alkalmat szokások kialakulására. Mivel a pásztoember még ünnepnapon is a jószághoz van kötve, mert azt akkor is gondoznia kell, azért nem sok ünnepi szokást találunk a pásztoroknál, így a Tarjáni családban sem. Mindössze a karácsonyi betlehemezésről tud András bácsi. Állítása szerint ezt is csak látta, ő maga sohasem vett részt benne. Így nem is tudja elmondani. Csupán a húsvéti locsolásnak meg a névnap-i köszöntőknek volt aktív résztvevője.

Mikor húsvétkor locsolni ment egy-egy házhoz, köszönés után ilyen versbe kezdett:

1. Jó reggelt uraim,
Vagyon a kedveték,
Fél vagyon nálam
Jegyözve neveték.
2. Posta vagyon uram,
De régén igyekszék.
E muzsák serége
Közébük érkezett.
3. Én is, mint Apolló gyöttem,
Hogyha egy szép virágszálra találnék.
Találtam is mán egy szép virágszálra,
Méltó legyen a meglocsolására!

Akkor kért egy pohár vizet, meglocsolta a lányt. Utána ezt mondta:

Mán én elmegyék
Bizom az Istenre,
Édés szüleinek
Félnevelésére.
Ha elmúlik
Virágzó élete,
Vitesse fél az Isten
A magos mennyekbe.
Szívemből kívánom!

Ezt a verset, valamint a névnapi köszöntőt is András bácsi az édesapjától tanulta.

A névnapot — ellentétben a régi falusi gazdákkal — mindig meg szokták ünnepelni a pásztorok. Ilyenkor minden ünnepelt pásztor egy családhoz jön össze, ahová a család tagjai meg a komák hivatalosak. Akivel haragban vannak, azt azonban nem hívják. A vacsorára valót az ünnepeltek adják össze. Pl. egyik András bort ad, a másik meg húst. Mikor este a jószág körül elvégeznek, összejönnek az egyik ünnepeltnél. Azt verssel megköszöntik. Vacsora után beszélgetnek, dalolnak, mulatnak.

Sokszor még táncolnak is. András bácsi gyermekkorából ezt az édesapjától tanult névnapi köszöntőverset őrzi:

1. Mi van ma, mi van ma? Szép nevednek napja. Homályból feltisztult Tündöklő sugárja.	2. Tündöklök az égén Mint egy aranyalma, Mivel kiterjed az Az egek boltjára.
3. Örülök, örvendék Szent András napjára, Amennyi fűszál van a földön, Annyi áldás szálljon öréjára. Szívemből szívesen kívánom.	
4. Majd én is felmegyek Plánátus hegyére, Kötök egy boktérát Szent András fejére.	5. Az én bokrétámnak Zöld levele, ága, Amellyet a pännám Futásával vága.

„Adja az Isten elérni több Szent András napokat is. De nem ilyen szomorút, hanem víg örvendetést. Bort, búzát, békességét, hótunk után örök üdvösségét. Isten éltesse az Andrást, éltesse mindnyájunkat!”

Ezeket a köszöntőket dallam nélkül, szövegesen mondták Tarjáni András gyermekkorában.

TUDOMÁNY ÉS HIEDELMEK A TARJÁNI CSALÁDBAN

Tudománynak azt a természetfeletti képességet tartják a Tarjáni családban, amelynek segítségével meg lehet változtatni a dolgok természetes folyását. Ilyen *tudomány* a *rontás, javítás*, betegség gyógyítása, akaratátvitel, a kutyák megnémítésának, a patkányok elküldésének *tudománya*.

Ilyen *tudománnyal* rendelkezett a nagypapja, édesapja és bizonyos fokig saját maga is. A nagypapa *tudományáról* már a családi emlékek összeszedése közben szóltunk. Az édesapja *tudományát* nemcsak a fia, hanem a falusiak is emlegetik. András bácsi állítása szerint ugyan rontani nem tudott, csak javítani, de Molnár Borbála 79 éves (1963) ezt is igyekszik bizonyítani a következő történettel:

„Éccer réggel édesanyám ment a tehenét kihajtani. Mikor meglátta az öreg Tarjáni, kérte édesanyámat, hogy aggyon egy fél dëci pájinkára valót. Ő nem adott. Azt mondta, hogy nincs pénzi. Hát mikor este gyön haza a tehen, rúg, vág, nem hagyja magát megfejni. Édesapám erre mindjárt azt kérdezte édesanyámtól:

– Nem bántottad még Tarjánit valamivel?

Elmondta oszt' édesanyám, hogy réggel pájinkára kért pénzt, de nem adott. Mégcsóválja a fejit édesapám. Azt mondja édesanyámnak:

– Eredj ki hát érte, oszt' hívd be.

Édesanyám ki is ment hozzá. Azt mondja neki:

– Të András, gyere be nálunk – az Isten áldjon még! Nem tudom, mi lelte e tehenet. Rúg, vág, nem áll meg. Nem tudom megfejni.

Begyött aztán Tarjáni. Bemegy az ólba, végighúzza a kezét a tehen hátán. Azt mondja:

– No, mi lelt Szőke? Mi bajod van?

Hát erre az úgy megállt, mint a tök. Édesanyámnak erre azt mondta:

– No Érzse, tudd meg, hogy ha máskor csordás kér túled valamit, hát aggyál neki.”

Rontásjavító tudományáról még ezt a történetet is elmondta Molnár Borcsa néni:

„Éccer Briegernének, a bótos feleséginek nem adott tejet a teheni. Még vót rontva. Az öreg Tarjáni erre azt tanácsolta Briegernének, hogy vëgyën egy új cserëpfazekat. De në alkudjon rá, csak ahogy kimondják az árát, úgy fizessën érte. Abba ganajoztassa bele a tehenet. A fazekat kösse egy kantárba, oszt' tëgye fel a kéménybe a füstre. Gyújtson be a sparhétba és úgy tüzeljën, hogy a kéménybe' nagy füst lëgyën. De addig, amíg füstöl, a bótba' sënki kérőnek në adjon sëmmit. Mer' aki *mëgrontotta* a tehenet, az fog mënni elsőnek, mer' az alatt füstölnek.

Alighogy fëltették a cserepfazekat a kéménybe és begyújtottak, gyön ám a vén Elekné a bótba. Azt mondja:

– Tessenek adni egy kis sót, mert főznék.

De akárhogy kért, nem adtak neki. Hazaszaladt. Nemsokára mëgint gyött.

– Tessenek adni egy kis paprikát!

Mëgint nem adott Briegerné. Hazamënt, majd harmadszor is visszaszaladt Elekné, oszt' azt mondja:

– Tessenek adni egy kis ecëtët, mert nem tudok mëgfőzni az uramnak.

De akárhogy könyörgött, nem adtak neki. Attól fogva mindig megvót a teji a tehennek.”

Sok ilyen rontásjavításról tud András bácsi is. Lássunk ezekből is egyet, kettőt.

„Éccēr édésapám beszélte, hogy a Pisák Gyuri bácsinak nem adott tejet a teheni. Édesapám tudta, ki *rontotta* még. Elővette az asszonyt. Azt kérdi tüle:

– Miér’ *rontottad* még a tehenet? Tudd még, hogy én előttem në babráljál!

Attól kezdve adott is tejet a tehen.”

„Tóth Borcsa néni ura, a Török csendőr is megjárta a tehenel. Annak se adott tejet a teheni, mer’ *mëgrontották*. Elvették a hasznát. Az a tehen is az édésapám elejibe járt. Panaszkodik a Török édésapámnak, hogy nem ad tejet a tehene. Azt kérdi tüle édesapám:

– Még akarod-ë tudni, hogy ki *rontotta* még a tehenet?

– Még én – mondja.

Akkor vëgyél egy tejesfazëkat. Tegyél bele marhaszart. Akaszd fel a kéménybe. Mikor rëggel tüzet raktok alatta, először az jelenik meg nálatok, aki a tehenet *mëgrontotta*. Úgy is vót. Mëgrakták rëggel a tüzet. Hát gyött is az asszony. Attól kezdve adott tejet a tehen.”

Nemcsak hallomásból ismer ilyen *rontások*at András bácsi, hanem személyes tapasztalataiból is. „Én is éccēr hogy jártam?” – emlegeti. „Égy időbe’ tejeskocsis vótam. A tanyáról vittem a tejet az állomásra. Éccēr gyött velem égy fiú is, hogy majd visszafele hozunk szenet is a kovácsnak. Mikor Nyárádot elhagytuk, éccēr csak két fehér kutya került a lovak közé. A ló istrángja között, a ló faránál harapdálták egymást. Annak a fiúnak, aki velem gyött, vót égy kécsövü pisztolya. Ráfogta közvetlen közelről a kutyákra, hogy lelövi őket. Elhúzza a ravaszt. Hát hiába húzza, nem sül be a pisztoly égyik csöve se. Onnat tudtuk meg, hogy a két kutya boszorkány vót.”

Úgy tartják Tarjániék, hogy a boszorkányok nemcsak állattá változva kellemetlenkednek az embernek, hanem néha láthatatlanná válva beszélnek velük, és hiábavaló dolgok cselekvésére kényszerítik őket. Mari néni azt állítja, hogy vele is történtek ilyesmik.

„Éccēr Emődre mēntem summásnak. Elindultunk tōbben is. Egy lāmpás mindig ment elōttünk. Mink mēg mindig mēntünk utána. De nem tudtunk mi Emődre mēnni, pedig estétūl egész rēggelig mentünk. Oszt' rēggelre mēg mindig a kērésztesī gyēpēn vōtunk.”

„Mikor jāny vōtam, a szomszédunkba' vōt a fonóház. Oda jārtunk mi is fonni. Ezelōtt mēg mindenūve gyalog jārtak az embērēk. Kōvesdre is, Miskócra is. Hāt a fonóba' mēgbeszēlte valaki a komaasszonyával, hogy rēggel ēgyūtt mēnnek Kōvesdre. Korán elindulnak, mēg hārom óraker, hogy jōkor oda-ērjēnek. Vēge vōt a fonónak. Hazamēnt mindenki. Az asszony is. Hāt ēccēr csak beszōlnak neki:

– Komāmāsszony kēszūljōn, mer' mēgyünk!

Visszaszōl az asszony:

– Hogy mēnnēnk mán, mikor mēg lē sē fekūdtem.

Visszaszōlnak:

– Csak kēszūljōn, mer' mēgyünk!

Kēszūlt hāt az asszony, oszt' mēnt kifele. A hang mēg mindig mēnt elōtte. Mindig hītta. Ő mēg mindig kiabálta, hogy várjāk mēg. De nem vārtāk mēg. Lātni nem látott semmit, de a hangot mindig hallotta.

– Komāmāsszony, gyūjjōn. Komāmāsszony, gyūjjōn!

Mikor oszt' a hatārba ért, akkor mán nagyon mēgijedt.

Tudta, hogy baj van. Vōt a hatārba ēgy kūt. Mikor a kōzelēbe ért, a haja szāla is ēgnek állt. Azt hitte, hogy belehajjājāk. De az ijedtsēgen kivūl nem lēt semmi baj. Mire virradni kezdēt, elhallgatott a hang.”

Mari néni azt is tudta, hogy a faluban kik a *boszorkányok*. Bizonyos személyekhez fűződő, konkrét eseteket is tud sályi *boszorkányokról*.

„Gazda jány vót Tóth Marcsa. Miska bátyámat biztatták, hogy vegye el Tóth Marcsát. Aszongya Miska bátyám:

– Én nem vészem el, mer' *boszorkány* az anyja.

De hát azt mondták neki, hogy az anyja nem számít. A jány nem az. Elmént oszt' Miska bátyám egy szombat este Tóth Marcsához. Hát ahogy hazagyött, réggelre tele vót a teste olyan hólyagokkal, hogy csuda.

Akkor még csэндörök vótak. Nálunk mindig begyöttek, mert édésapámat szerették. Látják, hogy tele van Miska bátyám csúnya hólyagokkal. Mindjárt azt kérdézik:

– Mi van a fiával, Lénárt bácsi?

– Elmént az este egy jányhoz, oszt' réggelre tele lett hólyagokkal. Csóválták azok is a fejüket rajta. Édésapám akkor rögtön befogott. Felültek a szekérre, oszt' mēntek Kövesdre a Kis Katihoz. Mikor mēntek, hát olyan sokan lēttek a kocsin, hogy még a lőcs végin is ültek. A lovak alig bírták. Csupa tajtékosak vótak. Az a csuda, hogy lē tudtak mēnni. Mikor lēértek, azt mondja a Kis Kati az édésapámnak:

– Tudja mit? Ha nem gyöttek vóna egy napon belül, hát halálos lett vóna.

No, Kis Kati oszt' meggyógyította Miska bátyámat. Vittek is neki babot, lēncsét meg kolbászt.”

Mari néni szerint testvérenek anyósa is *boszorkány* volt.

„Jártunk mi egy időbe' lovat legeltetni. Éccer turós bélēst vittünk magunkkal. Ott vót az asszonynek a jánya is. Látja, hogy eszik a turós bélēst. Aszongya erre:

– Majd én is sütteték az anyámmal! Az csak úgy süti, hogy ráül a lócára, oda veti a fenekit, oszt' rögtön ott lésznek a helyin a turós bélēsök.

Hogy igaz vót-e, nem tudom. De annyit tudok, hogy csakugyan *boszorkány* vót. Tëri testvérëmet is ő *rontotta* mëg. Azért halt mëg.”

Úgy tartották, hogy a *boszorkányok* mëg elragadni is képesek az embert. Mari néni is tud ilyen történetet.

„Mikor édësanyám jány vót, ëccër, mikor ment a kútra vízér', őt is elragadták. A bót, meg a kocsmá ott vót a falunkba' a piacon. Előtte kellett elmenni a kútra. A kocsmá előtt legényëk álltak. Édësanyám odamënt a kúthoz, lëtette a két vëdrët. Hát a legényëk nézik, hogy hova lett édësanyám? Úgy eltúnt onnat, hogy csak a két vëdri maradt a kútnál. Szaladtak a legényëk a kúthoz, mëgnézni, hogy hátha beleesëtt édësanyám, azér' nincs sëhol. De hát nem esëtt ő a kútba. Egy kis forgósziel lëtt, oszt' abba úgy elragadták, hogy csak a falu szélin tëtték lë. A két vëdër meg a kútnál mind tele vót lószarral.”

András bácsi úgy hallotta, hogy „ha forgósziel van, oszt' a közepibe' az embër mëgfogja a gatyamadzagját, akkor mëglátja, hogy ki a *boszorkány*. De hát nem jó azt mëglátni!”

Rontani András bácsi szerint mëg hajagmogyorófavál is lehet. „Rajtam is történt ëccër ilyesmi. Ott, ahol a Riedlingër kántor úr lakott, ott vót mindég a *muzi*. Éccër én is ott vótam. Hát nekëm gyün a *muzis*, veszekëdik velem, hogy nem tud túlem játszani. Mënjek ki. Hát csakugyan, a pipám szára hajagmogyorófabúból vót.”

A betegséget is többnyire *rontásnak* tulajdonították. Ezért nem nagyon hittek az orvostudományban. Szerintük a *rontásokhoz* annak éppen nem volt *tudománya*. „Szegény édësapám – Isten nyugtassa – nem hitt az orvosnak – emlegeti András bácsi. Mindig azt mondta: az orvos is csak úgy van az embërrel, mint ő a jószággal. Ha eltalálja a baját, örül neki. Ha nem találja el, nem tud tenni rúla. Mikor mán öreg vót,

utóján elmént Miskócra. Az intéző úr beteg vót, bevitték a kórházba. Elmént vele, aszongya:

– Elmegyék, megnézem, hogy tud-e életét adni az orvos.

Hát az intézőt halva hozták haza. Hazagyön édésapám, aszongya:

– Beteljesedett a szavam. Nem tud az orvos életét adni, csak az Isten.”

Amit a családban az élet dolgairól, betegségről, gyógyulásról vallanak, az a régi pogány hiedelemvilág meg a keresztény vallásosság különös keveredése. Ez világlik ki abból az esetből is, mely egy súlyos tífusz megbetegedés alkalmával történt a családban. András bácsi még gyerek volt akkor, amikor egy alkalommal nagy járvány volt a faluban. Ő is nagyon beteg lett a testvéreivel együtt. Kihívták az orvost. Megvizsgálta őket, s megállapította, hogy tífuszban vannak. Írt nekik kanalas orvosságot. Hát amikor bevették, olyan rosszul lettek, hogy kínjukban a falra akartak mászni. Megharagudott az édesapjuk. Fogta az orvosságos üveget és a földhöz vágta. Ettől kezdve reggel és este ezt kellett mondaniuk a gyerekeknek: „Uram Jézus, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba gyere, csak szólj egy szót, és meggyógyul az én lelkem.” Aztán főztek nekik teákat meg bort kaptak. A kőfalról kövirózsákat szedtek, vízben megfőzték, s annak a levében kétszer megfürödtek. A betegséget aztán átvészelték.

Betegség alkalmával szívesebben folyamodtak a maguk természetes orvosságaikhoz, mint az orvoshoz. Nagyon jó gyógyszernek tartották az ezerjófüvet. Teát főztek belőle, és fejfájásnál vagy valamilyen testrészben érzett fájdalomnál ezt itták. Torokfájásnál „fejír mályva” töviből főzött teával gargalizáltak. Köhögésüket hársfateával gyógyították. Láz ellen a „székfűvirág” teát használták. De olyan veszedelmes növényt is használtak gyógyításra, mint a nadragulya. Azt mondta András bácsi róla: „Ha danolva vagy fütyülve ásom ki a fődbül, oszt’

kér a beteg belüle, és megissza borba' vagy pájinkába', úgy danol vagy fütyül tüle, ahogyan én kiástam." A nadragulyát akkor itatták, ha fáj valakinek a lába, farcsontja vagy a fél keze. Természetesen használtak olyan bevált gyógymódot is, mint lázas állapotban a vizes borogatást. Általános gyógyszernek tartották még a forralt bort. Ebbe még paprikát is tettek. „Ezt oszt' ha megissza az embër, akár kell, akár nem, meggyógyul tüle. Ez még étvágyat is hoz az embërnek” – mondja András bácsi.

Ha meg nagyobb baj volt, amire már nem tudtak orvosságot, akkor a *tudós asszonyhoz* fordultak. András bácsi is volt ilyen *tudós asszonynál*, és azt állítja, hogy meg is gyógyította. „Régën télnék idejin fát is fuvaroztam néha szekérrel az erdőről az állomásra. Ilyenkor a szekérre nem lehetett fëlülni a rönköktül. Csak fogtam a gyëplöt, oszt'” mëntem a lovak mellett. Hát ahogy fordulok az ábrányi útra, a kërésztúton ott van a fődön három bábú. Mire észrevëttem, kitérni már nem lehetett. A gyëplöt së lehetett elereszteni. Így hát ráléptem a bábúkra. Hát a három bábról való *rontás* rágyött a jobb kezemre, aztán mëg a másikra. Úgy rágyött, hogy teljesen dologképtelenné váltam. Nem tudtam a jószággal bánni. Ha beteg az embër, ne szógájjon, mert helyt kell ott neki állni. Gyött a tavasz. Be kellett vóna állni. De hát nem mertem én elöire elkötélëzni magamat. Hiába mondták, hogy majd még meggyógyulok. Az orvosok küldtek vóna a kórházba. Azt mondtam: nem mëgyëk én! Akkor eszëmbé jutott nekëm a Kis Kati. Mikor az apám ëccër nagyot emelt, nagyon beteg vót tüle. Öt is a kórházba akarták küdeni, de nem mënt ö oda, hanem elmënt Mezökövesdre. Oszt' ez a Kis Kati mëggyógyította. Mondok: én is elmëgyëk a Kis Katihoz. Nem tudtam én, hogy hol lakik. Azért elmëntem Kövesdre. Azt mondom ott ëgy öregasszonynak:

– Nem tudja, hol lakik a Kis Kati?

– Nem Kis Kati vót az, kedves gyermekem, hanem Kos Kata. De mán az mēghalt. Mēnjél el a Farkas Tērezhez. A' mán többet tud, mint a Kos Kata.

– Merre lakik?

– Erēdj lē fiam a piacig, ott forduljál balra. Akkor menjél, míg ēgy hídon át nem ērsz. Ott mán ēgy gyerek is mēgmondja, hogy hol lakik a Farkas Tērez.

Meg is találtam a Farkas Tērézt. Nem küdött ő engem a kórházba! Mutatom neki a kezemet. Azt kérdžēm tūle:

– Ugyē nem tudok én mán evvel dōgozni?

– Hát ha nem akar dōgozni, akkor nem tud, ha akar, akkor tud!

Osztan aszongya nekēm:

– Még gyűjjön lē szērdán is, hogy meglássuk, nem hazudok. Akkor majd embērt csinállok magábul!

Lē is gyöttem szērdán. Odaállt a hátam mögē. Ott csinált valamit. Sē nem vágott, sē nem nyomott, hanem csak bizserélte a hátamat. Hát az izmaim, a csuklójaim olyan jól lēttek, hogy sēmmi sē fájt. Sē bűm, sē bánatom nem vót.

Én akkor annak az asszonymnak örömömbe' még a lába talpát is majd mēgcsókoltam. Pénzt akartam adni, de nem fogadta el. Úgy vittem oszt' neki babot, lisztēt, zsírt mēg szalonnát.”

A *rontás* tudományához tartozott az akaratátvitel, mellyel befolyásolni tudták cselekedetében a másikk embert. Ilyen esetről is tud Tarjáni András. „Bukovina Julcsa néni apja, Janó bácsi is tudott *rontani*. Ęccēr szekērēn vitték Sályból Ábrányba a mēnyaszonyt. Mikor odaért a kocsi az Alsóudvarhoz, azt mondja Janó bácsi a bérēsēknek:

– Szeretnētēk-ē meglátni közelről a mēnyaszonyt?

– Szeretnēnk – mondják.

Akkor ő úgy mēgfogta az úton a szekeret, hogy az mēgállt. Sē té, sē tū nem mēnt. A bérēsēk mēg odamēntek oszt'

mégnézték közlül a mënyasszonyt. Mikor mëgnézték, akkor oszt' eleresztette. Mëgindult a szekér. Mëntek tovább a lakodalmások. Sëmmi baj nem lëtt aztán."

A történet elbeszélése után azért megcsóválja a fejét András bácsi. Magában rosszállólag gondol a lakodalmás szekéren ülő tudatlanokra. S hozzát teszi: „Azér' ha a szekeresëkbül *tudott* vóna valaki valamit, akkor ráhajintott vóna a rúd végire az ostorral, oszt' a Janó bácsit érte vóna, mer' ő fogta a rúd végét, csak sënki së láthatta."

Veszedelmes dolognak tartották a kisgyermek *megrontás*át. Azért nagyon féltették tőle. Még ma se igen engedik megnézni a kisgyermeket. Arra is nagyon vigyáztak, hogy a *boszorkányok* el ne cseréljék a gyereket. Tarjáni Andrásék nagyobbik lányát, Terézt is majdnem elcserélték.

„Mikor Tëri mëgszületëtt – mondja Mari néni – Váralatt laktunk. Èccër, mikor szoptatom a gyerekët, hát húzza el tülem valaki. De ez valóságos igaz vót! Kiabáltam, hittam az uramat: András te, András te! De őt úgy elnyomták, hogy nem tudott felkelni. Ott aludt a padkán. A kutya së morgott. Pedig vót ëgy hatalmas kutyánk, Gitárnak hitták. A láncot mëg csak úgy csörgették az ablak alatt. Nagysokára felkelt András. Átlökte magát a padkán. Mezítláb beledugta a lábát abba a nagy komisz csizmába, amit a katonaságtól kapott. Az ajtó mellé vót támasztva egy nagy som fütyköse. Fëlkapja, nyitja az ajtót, hát nincs ott sënki së. Kimëgy az uccára. Gyönnek éppen a fonóbul árrafelé. Azok is azt mongyák, hogy most mënt el mellettük valami. Csörgette a láncot, de nem láttak sëmmit. Átmëgy a szomszédba is. Mëgnézi az órát, mëgkërdëzi: nem vëttek-ë észre valamit? Azt mondják, ott is hallották a láncsörgést. Nëgyed ëgy óra vót ëccaka. Másnap oszt' ëdësaným mondta, hogy a padlásrul lë kell eresztetni a gërendát a fődig, hogy eltakarja a gyerekët, oszt' në lássák mëg, mikor szopik. Èn osztán ëgy lepedőt kötöttem a gërendára, onnat lëeresz-

tettem az ágy elé, hogy a földig ért, oszt' mögötte szoptattam. Attól kezdve nem vót sēmmi baj!"

„Ěccēr mēg ēgy asszony gyōtt hozzánk, az rontotta mēg. A gyērēk jōkedvū vót. Mindig nevetēt. Az az asszony mēg ját-szott a gyērēkkel. Mikor elmēt tōlünk, a gyērēk hozzá kez-dēt rīni. Mindig rīt. Egész álló nap nem tudtunk vele mit csinálni. Ědēsapám olyan rossz embēr vót. Sokat ivott. Mindig bántott bennünket. Osztán mikor mēgunta mán a gyērēksírást, azt mondta:

– Vigyētēk el ezt a gyērēket! Vigyētēk ahhoz az asszony-hoz, aki itt vót, mert az mēgigēzte a gyērēkēt. A szēmi ártott neki.

Szēgyēlltem, de elvittem a gyērēkēt. Bemēgyēk hozzá, azt mondom:

– Mari néni, a gyērēkkel nem tudok mit csinálni. Azóta mindig rī.

Azt mondja rá:

– Add ide mán no! Nē törjōn a nyavalya vele.

Odaadtam a gyērēkēt. Kivitte a konyhába. Szabad kémény vót. Odavitte alá a gyērēkēt. Lenyírt a hajábúl, meggyújtotta, oszt' avval megfüstōlte. Rōgtōn abbahagyta a sírást. Nem lēt oszt' sēmmi baja."

Olyan esetrōl is tud Tarjániné, mikor a *boszorkány* állattá változva kellemetlenkedett az embereknek.

„Jány vótam mēg akkor, mikor ez törtēt. Fonóba jártunk. Elfonogattunk mi 11 óráig, éjfélíg. Mikor hogy. Ěgy fiú is járt a fonóba. Az is mindig akkor mēt csak haza. Az anyja mēg haragudott érte. Nem akarta, hogy odajárjon. Mindig szidta érte. Ěccēr aztán azt mondja a fiú:

– Tudjátok-ē, engēm mindig ijesztgetnek. Mikor mēgyēk haza, mindig ēgy hatalmas nagy béka van a házunknál. Nagyon félēk tūle. Pedig mēg is vertem, mégse dōglōtt mēg.

Azt mondja neki a cimborája:

– Elmegyék én veled.

Elmentek egy nagy karóval. Lőverték vele a béka lábát a földbe.

– No, most mán innen nem mégy el!

De a béka csak elmént. Bemégy a fiú a házba. Hát az anyja ott fekszik. Azt mondja neki:

– No fiam, most jól elbántál velem!

Hát az anyja vót a béka. Így ijesztgette a fiát, hogy në mēnjēn a fonóba. Attól fogva mindig fáj a lába az anyjának.”

A régi világban hasznos dolog volt a kutyák megnémítésének *tudománya* is. Ezt el is lehetett sajátítani, ha elárulták a titkát. Ha régen a pásztorok állatot akartak lopni a gulyából vagy nyájból, nagy szolgálatot tett ez a *tudomány*. „Ezék a bētyárok: Sipkás Pista még Várkonyi megnémították a kutyákat, oszt’ úgy válogatták a gulyának a javát” – meséli meg dalol is róla András bácsi. „Ilyen tudományuk vót nekik. Édesapámtúl tanultam én is, hogy kell a kutyát megnémítani. Mikor mēnt az embēr a kutya felé, ezt a *neveletlen ujját* beszorította a markába és iparkodott, hogy ő lássa még előbb a kutyát, akkor a kutya nem ugatta. Éccēr én rajtam is történt ilyen. András fiam a Bekényēn lakott Törkenci jágēr úrnál. Tēri jányom is nála szógált akkor. Mēntem éccēr hozzájuk, de a botomat otthol hagytam. Sopánkodtam oszt’ az úton, hogy ejnye, ejnye, ilyenkor nem tudok botot hozni magammal, mikor a jágērnek két nagy, hamis kutyája van. Szétszēdnek engēm ezek a kutyák – mondom. De eszēmbē jutott, hogy mit mondott nekēm édesapám. No, mondom, mán mégpróbálom, hogy szēgēny mégboldogult apám igazat mondott-e? Jól befogtam ezt a *neveletlen ujjamat* a markomba, mielőtt a kutyák megláttak vóna. Hát egyet se büffentettek rám azok a hamis kutyák.”

A sályi emberek állítása szerint András bácsi édesapja foglalkozott a patkányok elküldésével is. Ő ugyan tagadja, csak

egy Sályba elvetődő „rossz-szűrös emberre” emlékszik vissza, ki foglalkozott ezzel a mesterséggel.

„Éccër, mikor még gyerek vótam, láttam, hogy Bodnár Pálékhoz mënt be ez a rossz-szűrös embër. Rëttentës sok patkány vót náluk. Hítták hát az embërt, hogy küldje el a patkányokat. Az embër árpát, búzát, mëg kukoricát kért tőlük. Öntötte oszt’ a szemëket és híttá a patkányokat:

– Gyerték elő!

Kis idő múlva elő is gyöttek a patkányok. Akkor azt mondta nekik:

– Égyéték mëg és szégyëlljëték mëg magatokat, oszt’ mán többet në lássalak mëg bennetëket!

A patkányok jóllaktak, mëgszégyëllték magukat és elmëntek.”

Úgy tartják Tarjániék is, hogy aki foggal születik, annak is van *tudománya*. Az ilyen gyereket „váltottnak” nevezték.

A faluban azért nem mindenki hitte régen sem ezeket a csodálatos dolgokat. Olykor tréfálkoztak is ezek miatt a Tarjáni család tagjaival is. A kép teljessége kedvéért idézzük Horváth János 64 éves (1963-ban) történetét is.

„Az öreg Tarjáni nagy hírben állt. Azt mondta, ha akarja van tej, ha akarja nincs tej. Vótak aztán hiszékény embërek, akik adtak neki egy kis pájinkát, hogy lëgyën tej. Éccër mëg-kérdöztem tüle, hogy a báró teheneit mér’ nem rontja mëg?

– Sógor, a falkás marhákat nem lëhet mëgrontani, mert kövérëk – felelte rá.”

„A szomszédunkban laktak Budai Gyuriék. Az apjáékat ëccër majd mëgëtte a patkány, úgy elszaporodott náluk. Tanakodott az öreg, hogy ugyan kinek kéne szólni, aki el tudná küldeni a patkányt? Hát az öreg Tarjánira gondolt. Az öreg vállalkozott is rá. Leültek hát pájinkázni. Egy álló napig ittak rá előre. No, elmënt oszt’ az öreg. Elmondta a patkányokat elküldő mondókát. De a patkány bizony nem mënt el. Mëg

az ágyban is mászkáltak Budai Gyuriékon. Panaszkodott is szegény feje, hogy: ennek az Andris sógornak hiába fizettem a pájinkát. A sok pájinka elfogyott, de a patkány megmaradt!”

A Tarjáni családban élő hiedelmek közé tartozik még a halottak lelkeivel való találkozás hite is.

„Hallottam éccer édesapámtól, hogy meghalt valaki, aki pénzt égetett a Szilajmalomnál. Minden hét esztendőben felgyúlt a tűz. Akik figyelmesek vótak erre, elkedztek ásni a tűz helyén, hogy megtalálják a pénzt. Oszt’ azok mind meg is haltak. Én is láttam, hogy égött a pénz.”

Mari néni meg azt állítja, hogy a Tardi majornál egy rég meghalt úrnak a lelke minden éjjel lámpával járta körül a határt. „Mikor ott dógoztam, minden éccaka láttuk, mert kívül háltunk.”

„Hallottam azt is – mondja András bácsi –, hogy néha az állatba is beleszáll a lélek. De ebbe’ nem vagyok biztos. Mikor az embér mán az utolsót harcolja, akkor kiszáll a lélek belüle. Léhajtá fejét, kiadá lelkét – igaz az! A lélek néha még szokott jelenni. Már nekem is jelent még ennek a Tëri néninek a lelke. Nagy fényesség lett a házba’, a sarokba’. Ez annak a jele lett, hogy ott vót a lélek. A bűnös lélek a földszint marad.

A haldokló mán szokta látni a lelküket. Mikor Rozi néni haldoklott, azt kérte, hogy kössék fél neki a szép délinkendőjeit. Felkötötték neki. Akkor azt mondta:

– Ugy-ë, de szép vagyok mostan!

Utána még azt mondta:

– Ugy-ë édesanyám, mostan több orvosságot vëttem be, mint kellett vóna. Álmos vagyok tüle, de nem fogok én meg-halni.

Így beszélt az anyjával, pedig az mán meghalt régén. Nem-sokára azután ő is meghalt.”

Úgy tartja Tarjáni András, hogy „Isten az őket szeretőknek építette a mennyek országát”. Ide jut a tiszta lélek. A bűnös

lelkek azonban nem kerülhetnek ide, hanem tovább kóborolnak. Aki nagyon bűnös, öl vagy gyilkol, annak a lelke kóborgó lélek lesz.

A meghaltak lelkeivel való találkozást idézi Tarjáni András következő elbeszélése is:

„Dudás Andrásnak vótam a juhászbojtárja. Egy este mulatás vót nála. Ott vót Antal öcsém is. Ott danoltunk, ott danoltunk. Hát éccer nagy fényességét látok. Mondom a többieknek:

– Látjátok-é a nagy fényességét?

Ahogy kimondtam, hirtelen eltűnt. Hát másnap gyön annak az embérnek a veji hívni, hogy menjünk az apósa temetésire. Abba' az órába' halt még, mikor a fényességét láttam.

A kisírtet és a *hazajáró lélek* egy és ugyanaz. Ha kiszentelik a házat, nem mégy többet oda a *hazajáró lélek*.”

Mari néni azt állítja, hogy saját szemével látta férje első feleségét többször is megjelenni náluk, mikor az már el volt temetve. A megjelenésen kívül „jelet is tett” náluk. Így is mutatta ittjártát. Ezt így beszélte el:

„Téri jányom még pólyás vót. Éccer egész éjjel rítt. Még-szoptattam. Mikor mennék mán lőfelé az ágyrúl, hát látom, hogy a másik ódalon ott áll az András első feleségi. Akkor én felugrottam az ágyra, de mán csak úgy ömlött rúlam a víz. Akkor azt mondom:

– Jaj, ott áll Julcsa a búcsú mellett.

Azt mondja András:

– Nem igaz!

Én még azt mondom:

– Nézd no még!

Ő nézte, de nem látta. Én láttam. El is mondtam, milyen ötözetbe' vót. Úgy féltem, hogy búttam a dunna alá. Nem mertem én kinézni alúla, csak úgy a félszēmém-mel. Mégint ott láttam. Andrásék ugyan nem látták, de tudták, hogy igaz, mert

mintha egy dészka szakadt vóna ki az ablakon, olyan nagy zuhogással ment ki. Hódvilág vót odaki. A nagy zúgást mindenki hallotta. A szomszédok is azt mondták, hogy csakugyan vót valami. Gyön haza Antal 11 órakor. Jányozni vót a fonóba. Azt mondja:

– Tudjátok, kivel találkoztam? Julcsával. De úgy megijedtem, hogy mindén hajam szála égnek állt.

Én oszt' kiméntem az ólba. Ott is féltém lenni. Akkor azt mondtam:

– Nem hálok én ebbe' a házba'.

Beméntem a ház másik végibe hálni. Ott még réggelre a ruhák mind lë vótak rakva a fogasrúl az ajtóba. Mikor *félérzünk*, hát a dunna, párna mind ránk vót rakva. Majd megfúltunk alatta. Ott mégint nem alhattunk tovább. De hiába mentsünk bárhova. Mindig jelentkézett András feleségi. Akkor elmént édésanyám a *tudós asszonyhoz*. Azt mondta oszt' a *tudós asszony* neki, hogy addig mindig jelentkézni fog, míg a fejkövet még nem csináltatjuk. Mer' a fejkövet mi megígértük neki. Hát megcsináltattuk mi a fejkövet. Azután oszt' sosé jelentkézett.”

András bácsi szerint a halottak tudják, hogy mi történik a földön. De nincsen hatalmuk arra, hogy a földön élő embereknek ártsanak vagy segítsenek. A földi emberek imádsággal segíthetnek a halottaknak. Az ördög szerinte a kevély anyalokból lett. Az Isten lehajigálta őket az égből, és azokból lettek az ördögök. A *fejük* „Lucifër”. Neve gúnynévként is szerepelt Sályban. „Molnár Lajos szegény olyan vót, hogy mindég csupa dologbul állt. Mindég harácsolt, mindég a pénz után mënt. Őt is elnevezték Lucifërnek.”

Végül lássunk néhány, a Tarjáni családban élő hiedelmet azok közül, melyek állatokhoz kapcsolódnak. „Azt hallottam – mondja András bácsi –, hogy ennek a Kopáncs Tóth Mátyásnak a nagyapja éccër egy kigyóba belevágta a baltáját.

Úgy a *girincibe*. Oszt' a kigyó a baltát egészen a gyöngyösi Mátrába elvitte. Ott egy másik ember megtalálta. Éccer oszt a két ember valahol egy vásárba' összetalálkozott. Azt mondja Tóth Mátyás nagyapja a másik embernek: ez a balta az enyém! Azt mondja a másik: ez nem vót a tied komám sosé!... Egyik sē engedett. Tóth Mátyás nagyapja oszt' megjeléntette a dolgot a csendőöröknek. Kérte, hogy tēgyének köztük igazat. Azt mondta a csendőöröknek, kérdézzék mēg attúl a másik embertúl, hogy ha övé a balta, mondja mēg, mi van a balta fokába'. Az ember nem tudott sēmmi sē mondani. Azt sē tudta, mit kérdéznak. Ó mēg mēgmondta, hogy egy kétforintos, mēg egy kerek tükörke van benne. Akkor nézett csak az ember. Láttá, hogy csakugyan igazat mond Tóth Mátyás nagyapja. Akkor oszt' mēgmondta, hogyan jutott a baltához. Hol találta a Mátrába."

A *lidérc* is természetfeletti hatalommal rendelkező állat. „A tiszta fekete jércének az első tojását tēgye az ember a bal hóna alá, és ott kötse ki. Abból kel ki a *lidérc*. Mikor kikel, azt mondja: mit, mit, mit parancsolsz édēs gazdám? Ha azt mondom neki, hogy rēggelre százas bankók élire álljanak a ládám fiába, mēgtēszi azt is. De annak mindég parancsolni kell. Ha nem tud neki parancsolni az ember, akkor vége van. De úgy el lehet küldeni, hogy kér túle egy kötel homokot. Azt nem tudja mēgtēnni. Akkor osztan elmēgy.” Természetfeletti hatalommal rendelkezik a holló is. „Ha a holló madárnak hét fia van; és az egyiket valaki kiveszi a fész kibül, aztán félakasztja, ha visszatēszi a helyire, annak a szájába a holló madár olyan követ tēszi, hogy láthatatlan lēs túle. Azér' tēszi bele, hogy nē csudálkozzon sēnki a fián. Ha ezt a követ az ember a szájába vēszi, míg a szájába' van, nem lehet mēglátni. Elmehet látatlanul a bankba vagy ahhoz, akinek sok pénzi van, és úgy elvēheti onnat a pénzt, hogy nem tudja mēg sēnki, hogy ki vētte el, mert nem látja.”

DALTANULÁS

Honnan szerezte Tarjáni András mennyiségileg is tekintélyes, sokrétű dallamkincsét? Mielőtt megpróbálnánk számba venni daltanulásának forrásait, meg kell néznünk azt is, hogyan értékeli ő a dalokat. Milyen elvek szerint válogat, szelektál a hallott dalokból? Mert nem tanul ő meg minden dallamot, amit sokszor hallgat. Csak azt sajátítja el, tanulja meg, amelyiket erre érdemesnek tart. „Akit szerettem, arra törekedtem, hogy megtanuljam. Akit nem szerettem, nem tanultam meg” – mondja. Vannak azután olyan dalai is, amelyeket igyekezett ugyan megtanulni, de annyira idegenek az ő világától, sajátos gondolkodásmódjának megfelelő zenei nyelvétől, hogy csak bizonytalanul tudja őket. Maga is úgy találja, hogy pl. a „Vihar a levelet . . .” meg a hasonló dalok bizony „nehezebbek”.

Első pillanatra úgy látja az ember, hogy a zenei észlelésnek még azon a fokán van, amikor valaki legegyszerűbb zenei egységnek a szöveges dalt hallja. Nem vonja még el belőle külön a dallamot vagy ritmust. Csak együtt hallja őket, s a dalhoz elsősorban szövegének tartalma felől közeledik. Ez a legmegfoghatóbb a számára. Figyelmét is inkább a szöveg tartalmi elemeire irányítja. Nem azt figyeli a dalon, hogy szép-e a dallam. Prozódiailag jó-e a versezete? Kifejezi-e a dallam a szöveg tartalmát?

Több megnyilatkozását figyelhettem meg Tarjáni Andrásnak, amiből arra következtethettem, hogy ilyen vonásai is vannak a dalhoz, zenéhez való közeledéseinek. A gyermekdalra

vagy a fonóban hallott dalokra pl. lekicsinylőleg mondja: „Az is nóta?” Nem azért, mert nem okoznának neki ezek is örömet, nem volnának szépek. Hanem azért, mert a gyermekek vagy asszonyok dolgát, megnyilatkozásait alacsonyabb rendűnek tartja, mint egy komoly férfiemberét. A városi műdalokról bár elismeri, hogy „nehezebbek”, mégis magasabbra kerülnek értékmércéjén, mert az ő szemében az ő életnívójánál sokkal magasabbnak látszó, gazdagabb, elismertebb társadalmi helyzetben élő emberek világát képviselik.

A reális érzék elsődlegesebben nyilatkozik meg nála, mint az esztétikai. Mikor megmutattam neki pl. a Töviseki legelőn készített fényképet legelő nyájáról, akkor is ez a realitás iránti érzéke tört elő szavaiból. A képen látható, ködben úszó hegygerincekből, a bükkői táj szépségéből, ami az esztétikailag kiművelt embert első pillantásra is megragadja, mit sem vett észre. Megnézte a képet. Elégedetten mosolygott, s egyetlen megállapítása ez volt rá: „Azér' milyen jó húsban is vannak ezek a birkák!” Jól végzett pásztori munkájának eredményét, igazolását kereste és látta meg a fényképen is. Ez okozott számára igazi örömet, nem pedig a rajta látható táj festői szépsége.

Felületesség volna, ha ebből azt a következtetést vonnánk le, hogy Tarjáni Andrásnak, a sok szép dal tudójának, lám, mégis fejletlen az esztétikai érzéke, szegényes az érzelmi világa. Jakobson: *Az érzelmek pszichológiája* c. könyvében úgynevezett „praxikus érzelmekről” is ír.¹⁷ Olyan érzelmeket ért alatta, amelyeket az emberi tevékenység szokott kiváltani a dolgozó emberben (pl. a munka sikere vagy sikertelensége). Ezek a sajátos érzelemfajták hasonló örömet keltenek az emberben, mint a szép látvány vagy a hallásunkon keresztül

¹⁷ Jakobson, P. M.: *Az érzelmek pszichológiája*. Budapest, 1960. 249.

felfogott, hangok előidézte szépség. Ny. G. Csernisevszkij meghatározása szerint: „... a szépben van valami olyan, ami kedves, drága a szívünknek.”¹⁸ Világos, hogy mindaz, ami kedves és drága a szívünknek, nem lehet mentes a széptől sem. Magában kell rejtenie valamilyen formában a szépet is. Az a boldogság, mely az általa jól gondozott, jól tartott birkái láttán végigfutott András bácsi szívén, és mosolyt varázsolt az arcára, kétségtelenül mély érzelemmegmozdulást is váltott ki benne. Hasonló örömmel töltötte el, mint amit a szép láttán, észlelésén érez az ember. Milyen jól illik erre a megnyilatkozására Engels megállapítása: „A munka mély morális élményeknek és esztétikai gyönyörűségeknek a forrása.”¹⁹

Ha mélyebben megvizsgáljuk a zenéhez való viszonyát, fejlettebb zenei megnyilatkozásokkal is találkozunk nála. Szöveg és dallam szétválasztására, külön történő megfigyelésére is van bizonyos képessége. Ehhez az absztrakcióhoz azért is el kellett jutnia, mert nemcsak énekel, hanem hangszeren is játszik. Azaz szövegtől különválasztva is vissza tudja adni a dallamot. Az is szokása, hogy néha egy-egy kedves nótájának dallamát csak úgy szöveg nélkül is eldúdogatja magában. Tudja pl. a szövegtelen katonai trombitajeleket is. Bár ezek egy részéhez utólagosan szöveget is költöttek az egyszerű katonák, és így adták át őket az utánuk következő korosztályoknak. Szövegesen ugyanis könnyebb megjegyezni, sőt észlelni, „megérteni” is a szövegtelen, hangszeres zenét. Az egyszerű ember általában nehezen tudja elképzelni azt, hogy a zene ne *mondjon* valamit a szó szoros értelmében. Azaz ne legyen szavakkal is visszaadható tartalma. Az „extramarsot” pl. azért szövegtelenül dúdolja András bácsi. Bizonyos fokú absztrakciós képessége

¹⁸ Csernisevszkij, Ny. G.: *Esztétikai cikkek*. Szöveggyűjtemény, 1938. 8–9. sz.

¹⁹ Engels, F.: *A természet dialektikája*. MEM XX. Budapest, 1963. 180.

segítségével az egyes zenei elemekre is rá tudja irányítani figyelmét (pl. csak a ritmusra vagy dallamra). Sok dal, így az új stílusúak zöme, azért tetszik neki, mert „pattogósabb”. Mikor egy mari/cseremiszt dalt énekeltem előtte (Puro tanyet . . .), nagy tetszéssel fogadta. Azt mondta rá: „Ej, de hatalmas nóta!” Pedig a szövegéből egy szót sem értett. Itt már igazán csak a dallam szépsége ragadhatta meg. Ehhez az elragadtatott tetszésnyilvánításhoz (mert a hatalmas jelző a sályi embernél a tetszés legfelső fokának jelölésére szolgál. Pl. ha nagyon jó bort kóstolnak meg, arra is azt mondják: de hatalmas bor!) kétségtelenül az is hozzájárulhatott, hogy ennek a dallamnak hangneme, lejtése nagyon közel áll az ő kedves pásztordalainak dallamosságához. Amit pedig a sajátjának érez az ember, azt szereti. Azt szépnek is tartja. Hogy az érzelmi elemek iránt is fogékony, bizonyítja a *Görög Ilona* ballada vagy az *Árva madár, mit keseregsz az ágon?* kezdetű dal meghallgatása után tett kijelentése: „Nagyon szép, mert igazán szívre ható!”

Mivel életének értelmét a pásztorságban látja, legkedvesebb dalai azok, amelyek ehhez a hivatáshoz kapcsolódnak. Erről szólnak. A pásztornóták közül is kiemeli, magasabbra értékeli azokat, amelyeket családi örökségként kapott őseitől. Idegen pásztorok dalait nem becsüli túlságosan sokra. Mikor azt kérdeztem tőle, hogy a vásárok alkalmával szokásos kocsmái dalolásokon tanult-e nótát a többi pásztoroktól, azt felelte: „Azok sè tudtak fájínabb nótákat, mint amiket édesapámtól tanultam. Inkább még azok is túle tanulták. Még amiket azokból tudtak, jobban sè tudták.” Ezzel magyarázza azt is, hogy a rádióból nem szokott nótát tanulni. Inkább csak a híreket szereti meghallgatni.

Kétségtelenül jó zenei hallásának is szerepe van abban, hogy ilyen jelentős dalkincset megtanult és megőrzött. De fenti megnyilatkozásaiból világosan kitűnik az is, amit Tyeplov *A zenei képességek pszichológiája* c. művében így fogalmaz meg:

„... a muzikalitás emocionális és hallási tényezői igazi egyiséget alkotnak... emocionális mozzanat nélkül nincs zenei hallás...”²⁰ Azt a zenét hallja meg igazán és vési emlékezetébe András bácsi is, amelyik emocionális tartalma miatt közel áll egyéniségéhez, belső világához.

Azt is nemegyszer megfigyeltem, hogy a pásztorok valósággal féltékenyek a maguk daltudására. Nemigen ismerik el, hogy rajtuk kívül más is jól tudjon dalolni. Sőt, egyik pásztor még le is szólja a másik éneklését. Mikor pl. Tarjáni Andrásnak említettem, hogy Csathó Sándor mennyi szép, régi nótát tud, csak legyintett rá. „Nem tud az dalolni” – mondotta. Amikor meg Csathó Sándor előtt dicsértem Tarjáni András daltudását, hamarosan készen volt a lekicsinylő válasszal: „Tarjáni? Nincsen annak hangja!”

Egy alkalommal úgy adódott, hogy ismerőseim segíteni akarván a népdalgyűjtésben, egyszerre hozták el hozzám Tarjáni Andrást a szintén jó nótás Hajdu Györggyel. Kiderült, hogy nemcsak két dudás, de két jó nótás sem fér meg egy csárdában. Mert ha az egyik az ismerős dalt más változatban kezdte, rögtön felcsattant a másik, hogy azt rosszul tudja. Nem úgy van az, hanem így ni: és kezdte a maga változatát. Olyan veszedelem lett belőle, hogy alig tudtam lecsendesíteni megsértődött énekeseimet, s megmagyarázni, hogy egy dal többféle formában is él. Mindenki csak úgy dalolja, ahogyan ő tudja. Az a jó. A békesség nagy nehezen helyreállt. De érdekes dolgot figyelhettem meg azon az estén. A Hajdu György változatát hevesen szidó Tarjáni András fülében minden tiltakozása ellenére úgy megragadt Hajdu György változata, hogy örökre elmosta a sajátját. Ez a dallamsor Tarjáni Andrásnál így hangzott: m r d t, d r l, l, Hajdu György pedig – méghozzá más

²⁰ Tyeplov, B. M.: *A zenei képességek pszichológiája*. Budapest, 1963. 205–206.

szöveggel — így énekelte: m r d t, l, r s, l.²¹ Ettől az estétől kezdve még véletlenül sem került soha elő a Tarjáni András eredeti variánsa. Felmerülhet a kérdés: nincs-e a dallamvariálódások mögött más esetben is egy-egy valahol hallott dallamfordulat emléke, felvetődése?

Tarjáni András mindig szívesen tanulta az olyan dalokat, melyeket élete élményeihez, lényeges eseményeihez kapcsolódónak érzett. Az aktualitás is serkentette a daltanulásra. Ezért tanulta szívesen pl. fiatal korában, mikor „legénykedni” kezdett, a szerelemről szóló új stílusú, eleven ritmusú dallamokat. Vagy amikor Kassára bevonult katonának, nagyon az emlékezetébe vésődött egy őrmestertől tanult népdal: „Sohasem vétettem Kassa városának . . .” (74).*

Nagyon szereti a betyárokról szóló dalokat. Különösen akkor, ha hosszúak, sok versszakból áll a szövegük. A hosszú nóta értékesebb számára a rövid, egy versszakos dalnál, akár milyen szép is legyen annak dallama. Ezt így találta C. Nagy Béla is *A Cekeházi Sivák Család Népdalművészete* c. munkájában. (A népénekes számára a szöveg sokkal többet jelent, mint a dallam.)²²

*A balladák szövege, tartalma nagyon foglalkoztatja képzeletét. Balladahőseiről saját szavaival is sokat beszél.

Legelső dallamai, melyeket megtanult, gyermekdalok voltak. Ezeket nem is tartja daloknak, csak afféle gyerekes haszontalanságoknak. Egynél többet nem is mond belőlük, pedig valószínűleg többet is tudhat. Ennyit fűz hozzá használatukhoz: „Mikor gyerekek vótunk, sokan vótunk. Egymás kezit megfotguk, körbe-körbe mēntünk, oszt’ úgy daloltuk: Kis kacsa fürdik fekete tóba’ . . .”

²¹ Tarjáni a „Nem mind betyár, ki lovon jár . . .” kezdetű dalt énekelte, Hajdu György pedig egy Fehér László-balladát.

²² C. Nagy Béla—Sztareczky Zoltán: i. m. 20.

*A számok itt és a továbbiakban a Dallamtár adataira utalnak.

Úgy emlékszik, hogy az édesanyjától nem tanult nótát. Nem is sokáig ismerte. Hamar elvesztette. Míg élt, sok bajjal küzdött. Nemcsak a kegyetlenül sok munka, hanem még négy rakoncátlan fiúgyerek gondja is nehezítette életét. A sok nehézség nemigen engedett nótát szállni az ajakára. András bácsi szerint ugyan őt nagyon szerette. Jobban, mint a többi testvéreit, mert ő szót fogadott neki. Nótát azonban nem tanult tőle.

Akkor kezdődött Tarjáni András életében a daltanulás, mikor otthagya az iskolát, és édesapja mellé bojtárnak szegődött. Ezek alatt az évek alatt tanulta meg a legértékesebb dallamokat. Az ősi hagyományokat őrző pásztordalokat, balladákat.

„Édesapámtól kint legeltetés közben tanultam a régi pásztornótákat, mikor idő vót rá. Más pásztoroktól nemigén tanultam. Még azok a pásztorok is, akik velünk vótak, azok is édesapámtól tanultak nótákat, nem mi azoktól” – mondja.

Egyenként már nehezen emlékszik minden egyes dalának tanulási körülményeire. Azt tudja, hogy a „Pallagon legel a juhom . . .” kezdetű dalt még a nagyapja hagyta az édesapjára. Ilyen nagyapai örökségnek tartja még az „Amott megyen egy tajiga magába’ . . .” dallamát is. Úgy emlékszik, hogy az első nóta, amit édesapjától tanult ez volt: „Szépen legel a kisaszszony gulyája . . .”

Az édesapától tanult dallamok nemcsak legértékesebb részét képezik dalanyagának, hanem ezeket tudja a legbiztosabban és legszebben énekelni is. Egyrészt ezek állnak legközelebb az ő világához szövegtartalmuknál meg hangkészletüknél fogva, másrészt olyan fogékony életkorban sajátította el őket, mikor nagyon élesen vésődtek be azok az emlékezetébe.

Életében a következő termékeny daltanulási időszak arra az időre esik, mikor saját szavai szerint „kezdett legénykedni”. Úgy 13–16 éves korában. Ekkor jó barátságba került egy vele

egyidős gazdalegénnyel: Czövek Farkas Pestával. „Evvel az egy jó embérémmel danolászgattam” – emlékezik vissza a boldog legényidőre. Új stílusú dallamainak java részét, a falusi paraszt-emberek akkori legkedvesebb nótáit tőle tanulta meg. „Csillag, csillag de szépen utazol . . .”: „Sűrű sötét felhő vándorol a kék égen . . .”: „Tizenhárom fodor van a szoknyámon . . .”: „Ez a kislány azt hiszi . . .”: „Csárdás kisangyalom, vártalak az este . . .”: „Kék szivárvány koszorúzza az eget . . .” meg a hasonlók így kerültek dallamkészletébe. Ennek a fiatalkori baráti kapcsolatnak köszönheti, hogy a pásztornóták mellett a falusiak dalanyagából is sokat tud.

Legénykorának daltanulási alkalmaként megemlíthetjük a táncos multságokat, a bálakat is. Bár ezeknek nem sok jelentőséget tulajdonít. „Bálba, lakodalomba éccaka tudtam elmenni. Azért nem jó ennek a pásztorembérnek! Olykor-olykor jó, de olykor-olykor nem jó. A bálba' nem danolászhattunk, csak táncoltunk. Ezek a csárdások eszembe sē vótak nekem” – állapítja meg róluk.

Tejeskocsis korában, mikor Adleréknál szolgált, a gazdája feleségétől meg a szolgálóktól sokszor hallotta az akkori kedvelt slágereket is. „Mán minálunk az gyött a szokásba, Nem hál a kocsis az istállóba' / Este tíz-tizēnygy óra után, Kopog a hadiasszony ablakán.” Daltanulás szempontjából jelentéktelen ez az időszak. Azokat a nótákat, slágereket, amiket ott szedett magára, nem is igen szokta énekelni.

Gömör megyei summásságának időszaka is hozott újat dalai közé. Itt leginkább summásdalokat hallott környezetétől. „Ezēket nem szerettem” – állapítja meg róluk. Ezek alig-alig jutnak az eszébe. Hiába, a summásság messze esett a pásztori munkától, nótái meg a pásztornótáktól. Ellenben azok a régi veretű dalok, melyek még akkoriban a summások ajkán is hallhatók voltak, már megmaradtak az emlékezetében. Ilyen volt pl. a „Hallod-e te pajtás, mit beszél az öreg . . .” kezdetű.

Ismét sok dal elsajátítására adott alkalmat a katonaidő. Az édesapa, meg Czövek Farkas Pesta mellett a katonaság a legjelentősebb daltanulási forrása Tarjáni Andrásnak. Az itt tanult dalanyag három csoportba osztható: a régi katonaéletre utaló szövegű dalok, új stílusú katonanóták meg értéktelen műdalok csoportjára. A régiek szép példája a „Sohase vétettem Kassa városának . . .” kezdetű. Ezt egy Salamon nevű őrmestertől tanulta. Az újabbak csoportja bőséges. „Ferenc Jóska, ha bevettél huszárnak . . .”: „Esik eső, de szép csendesesen esik . . .”; „Katonának kell menni a legénynek . . .”; „Mikor kezdtem kufferomat pakolni . . .” meg a hasonlók mind első világháborús katonaidejének örökségei. Kívülük még elég sok értéktelen műdal, sőt, trágár szövegű sláger is ragadt rá ezekben az években. Ezekre emlékszik, de dalolni, a maga kedvtelésére elővenni nem is szokta őket.

A katonaság után már nem volt jelentős daltanulási időszak az életében. Csak elvétve tanult meg egy-egy dalt. Főleg az ún. magyar nótát. Ezek azonban annyira idegenek tőle, hogy nem is tudja jól őket. A népdaltól elütő fordulataik, kromatikájuk, formai felépítésük révén annyira idegenek az ő világától, hogy csak bizonytalan elsajátításukig jutott el. Érdekes, hogy dalainak ezt a rétegét nem is olyan régen kezdte megtanulni. Pár évvel ezelőtt a kácsi tsz-ben szemináriumra kellett járnia. A szemináriumot tartó Bartháné elvtársnő dalolgatta ezeket. „Csak titokba’, csak titokba’ akartalak szeretni . . .”; „Ketten vagytok a szívemben . . .”; Vihar a levelet . . .”²³ kezdetű magyar nóták társaikkal együtt ekkor kerültek Tarjáni Andrásához.

²³ Annyira bizonytalanul tudja, hogy lejegyezhetetlen, ezért nem vettem be sem a dallamtárba, sem a dalok kezdősor szerinti mutatójába. A kezdősor szolmizációja: dddd dd t,d fmr

Közbe-közbe dal tanulási lehetőséget kínált számára a fonóház is, ha részt vehetett benne. Különösen a Töviskesi-tanyán meg sályi gulyássága idején, a téli estéken gyakran gyűltek össze náluk fenni az asszonyok. Ilyenkor a rokkapörgés mellett szólt a nóta, folyt a játék. Ezeket a fonóbeli nótákat bár tudja András bácsi, de nem sokra értékeli őket. Szerinte ezek csak olyan „asszonyos nóták”. Ilyen pl. „Ha kihajtom a libámat . . .” Itt tanulta meg az olyan idegen dallamú, vásári ponyván terjedő balladákat is, mint az „Erdő, erdő, kerek erdő . . .” vagy az „Amott a dombon látok három grófit . . .” kezdetűek.

Uraktól alig tanult nótát. Talán egyszer, amikor mint kocsis hinton vitt katonaszteket Görömbölytapolcára. De ezektől csak olyan nótákat hallott, amik nem bírják el a nyomdafestéket, s így nincs mit dicsekedni velük.

Egyházi éneket alig tud. PásztoreMBER nem nagyon tud templomba járni, így hát nincs alkalmja az egyházi énekek elsajátítására. „Templomba ritkán szoktam elmenni” – mondja András bácsi. „Nyáron különösen sohasé tudtam elmenni. Messze is vót a templom, még a jószágot nem is hagyhattam. Inkább télbe’ jutottam el, ha szérit tēhettem. Ilyenkor el- elmenegtettem, de ritkán. Vagy csizmám nem vót, vagy nagykabátom nem vót. Mikor vót is, nem nagyon jutott idő a jószágtól. Templomi éneket keveset is tudok. Azt azér’ tudom, hogy Mēnnybül az angyal lēgyött hozzátok pásztorok . . .”

Ezek volnának hát azok a források, melyekből élete folyamán nagyszámú és sokrétű dallamkincsét merítette.

DALOLÁSI ALKALMAK

Tarjáni András életében a dalolás nem szűkül le a mulatás, borozgatás alkalma köré. Az éneknek, a zenének ennél sokkal mélyebb jelentősége van az életében. Érzelmi élete szinte csak ezen keresztül tud kifejeződni. Éneklése, előadása ezért sohasem élettelen, szürke. Mindig az érzelmek maximális megnyilvánulásával történik. Ebből a tényből még az is következik, hogy többször keres magának alkalmat a dalolásra, mint azok a falusi parasztemberek, akik sok gondjuk miatt csak a búfelejtés, a mulatás ritka idejére korlátozzák az énekléssel való kapcsolatukat.

Sokat dalol Tarjáni András munkája közben is. Reggeltől estig egyedül a nyája mellett az ének teszi elviselhetővé számára a magányt. Ebben érzi megvalósulni, közeljönni mindazt, ami a szolgálata miatt olyan sokszor elérhetetlen. Jó társat talál az éneklésben, zenélésben Tarjáni András. Nem csoda, ha annyira szereti. A falusiak is gyakran emlegetik, hogy ha a falu közelében halad el nyájával, milyen szépen dalol meg furu-lyázik.

De éneklésben nyilvánul meg nála az öröm is. Ha a körülmények úgy engedik, hogy a delelés alatt hazamehet övéihez, akkor örömeinek úgy ad kifejezést, hogy dalol. S élete párja milyen boldogan hallgatja ilyenkor. Mint élete legkedvesebb emlékeire gondol ezekre a dalos együttlétekre. „Mikor a Bottlik-tanyán juhász lett András, akkor mán otthon tartózkodott. Délbe' is hazagyött még este. Neki mindig jó kedvi vót. Mindig

danolgatott. Lőült csöngőszíjat vagy kolompszíjat varrni, oszt' danolgatott mellette. Csinált magának kis furulyát. Azt is sokat fűtta."

Ha még a déli órák is dalolással teltek, mennyivel inkább nótaszótól voltak hangosak az esték. Alig várták a pásztorok, így András bácsi is, hogy este behajtsanak. Letegyék a gondot, s beszélgessenek, daloljanak. Az a pásztor, aki egész nap egyedül van a nyájával a mezőn, sokkal jobban vágyik a barátság után, mint az, aki egész nap emberek között dolgozik. „András szerette nagyon a barátságot” – mondja róla a felesége. „Itt, ebbe' a házba' is mindig tele vagyunk télén. Ide gyönnek mind a szomszédok beszélgetni. Akkor András danol nekik, furulyázik, mēg mesél. Mond ő olyan meséket!”

Az esti alkalmakon összejött szomszédok inkább csak hallgatói szoktak lenni Tarjáni András dalolásának. Nemigen dalolnak vele. Más volt azonban a helyzet akkor, ha tanyán lakva vagy a szabad ég alatt hálva csak szakmabeliek, tehát pásztorok jöttek össze. Ilyenkor mindenki aktív részese volt a dalolásnak, muzsikálásnak. „Mikor este behajt a pásztor, akkor mán szabad embēr! Ilyenkor gyöttek aztán a juhászlegények danolni, mēg hozták a jó hangszērēket. Citēra nem kellēt azoknak. Vót furulyájuk, *klánétájuk*. Játszották a jó nótákat. Aztán danoltunk, mēg beszélgettünk.” Persze az ilyen szakmabeli dalos összejöveteleken is volt tekintélyesebb, jobb nótás ember, akinek dalolása kivált a társak közül, s akit a többiek kellő tisztelettel hallgattak.

Tarjáni Andrásnak nemcsak pászortársai, hanem a falubeli parasztemberek előtt is megvolt a tekintélye. Azok is jó nótás embernek tartották, ezért becsülték is. Szívesen meghívták néha egy kis „pincézésre”. Sályi szokás, hogy mikor ősszel kiforr a bor a jó hegyoldali, terméskőbe vágott pincékben, akkor a gazda kihívja legjobb barátait egy kis borkóstolóra. Addig kóstolgtatják aztán a bort, míg egészen jó hangulatba

nem jönnek. Aztán megered a nyelvük, s megjön a daloló kedvük is. Ilyenkor nagy becsülete van a jó nótás embernek. Nem csoda, ha a sályi pincékbe gyakran meghívják Tarjáni Andrást is. Dósa József (68 éves) is emlegeti, hogy „milyen szépen danolt a pincébe' Tarjáni”. Azon ugyan csóválja a fejét, hogy alig ivott meg ilyen alkalommal egy-két pohár bort, de annál nagyobb elismeréssel szolt daltudásáról.

„Így este, *vocsora* után elhívtak ézék a jó barátok a pincébe” – emlegeti András bácsi is. „Még sokszor fél is ötöztettek, ha mán lefeküdtem. Ha nem vót kedvem, akkor is muszáj vót mēnni.” Egy kicsit büszke is rá, hogy ilyen kapós volt a dalolásáért, azért, hogy kicsinyítse ennek fontosságát, azt is hozzáteszi: „De nem vót érdemēs nekēm az éccakát feltörni egy-két pohár borér!” A pincézéskor először mindig András bácsi kezdte a nótát. Aztán bele-beleszóltak a többiek is. Amelyiket nem tudták, azt csak egymaga mondta. Az ismerősebbekbe egy kicsit a többiek is belekapcsolódtak. Az azonban érdekes, hogy a falusi gazdaemberek, bár szívesen hallgatják András bácsi nótáit, s maguk is próbálgatnak vele együtt dalolni, mégsem tanulják meg a dalait. Nem válnak a falu közkincsévé. Kivált a régi pásztornóták és balladák, ezek csak az ő különleges nótái maradnak.

A fonót már említettük a daltanulási alkalmak között. Kétségtelenül jó alkalom volt ez a nótázásra. Ilyenkor azonban inkább a fonásra összegyűlt asszonyok, lányok daloltak. Ezek dalolásáról nem volt valami elismerő véleménnyel, akárcsak dalaikról. A fonóban használatos nóták szerinte „nem is nóták”. Azért mégis megragadtak benne ezek is.

A dalolás alkalmai között kiemelkedő helyet foglal el a többi pásztorokkal való találkozás vásárok alkalmával, a kocsmában. A vásár régen mindig kétnapos volt. Szombaton volt az állatvásár, vasárnap meg a kirakodóvásár. Szállásgondjuk mégsem volt a juhászoknak, kanászoknak. Mikor megcsinálták az állat-

vásárt, beültek a kocsmába, és itt köszöntött rájuk a kirakodóvásár második napja. Itt aztán szégyen lett volna, ha valaki még dalolni se tud. Illő volt, hogy minél szebb, minél hosszabb pásztornótákkal, balladákkal tündököljék ki-ki a pástortársai előtt. Minden vásár ezzel a kocsmai dalolással végződött. Nem csoda, ha szinte várták is ezt az alkalmat. Csak Mari néni emlegeti még mindig rosszállóan, hogy „éccér, mikor a vásárba' együtt vótunk, András összeakadt ezekkel a pásttorokkal, és úgy eltűnt velük, hogy még sē találtam. Külön-külön mentünk oszt' haza.” András bácsi persze szívesen emlékezik ezekre a vásáros pástortalálkozókra. „Mikor a vásárba mentünk, össetalálkoztunk a pásttorembérékkel. Elméntünk a kocsmába, oszt' beszélgettünk a helyzetünkről. Megkérdeztük egymástúl: nálatok milyen a bér? Mink még elmondtuk, hogy nálunk milyen bér van. Ha jobbnak láttam a helyet, akkor odamentem. Mikor kibeszélgettük magunkat, akkor oszt' danoltunk. Először mindig azt mondtuk el, hogy: Nem messze van ide Kismargita...” Aztán nótá nótát követett. Előkerült a cigány is. Húzta a talpalávalót. S járták a csárdában a sok szép pástortáncot.

Horváth János (70 éves) is emlékszik, hogy gyerekkorában, vásár alkalmával ő is látott egyszer ilyen pásttormulatságot. Sőt, azon a vásáron még egy nevezetes dolog is történt. Hajdú András sályi kanászsámadó jó vásárt csinált. Eladta hat süldőjét, méghozzá nem is rossz áron. A vásárt áldomás követte a csárdában. Itt poharazás közben megindult a dalolás, sőt jó kedvükben tánca is kerekedtek a pásttorok. S ekkor egy nagy hiba is kiderült. Hajdú András, a híres kanászsámadó nem tudott kanásztáncot járni. Rosszállóan mondogatták neki a többi pásttorok:

„ – Ejnye-ejnye András bácsi! Micsoda pásttorembér maga? Mán kiházasította a fiát is, és mégse tudja a kanásztáncot? ”

Erre az évrre az öreg is úgy gondolta, hogy ez csakugyan nincsen rendjén. Kiállt hát a középre. Intett a cigánynak, s a többi kanász segítségével megkezdődött a kanásztánc tanulás. Először nehezen ment. Éjfél felé azonban már nem is járta olyan rosszul. Hajnalban meg már úgy rakta, hogy meg is csodálhatták. Igaz, akkorra már a hat süldő ára is benne volt a „tandíjban”. De hát oda se neki! Még a felesége se haragudott érte. Megállt a csárdaajtóban, csipőre tette a kezét. S onnan nézte nagy gyönyörűséggel, hogy „ez az András de szépen is tudja járni a kanásztáncot”.

A dalolási lehetőségek között megemlíthetjük még azokat a munkaalkalmakat is, amelyeket a pásztorság mellett mellékesen végzett gazdálkodói munka hozott magával. Ilyen volt a kukoricafosztás vagy az aratás befejezése. S mindig dalolással jártak az olyan ünnepi alkalmak is, mint a disznótor vagy a névnap.

TARJÁNI ANDRÁS DALLAMAINAK RENDSZEREZÉSE

A dallamok rendszerezésénél a népdalok és műdalok, valamint népies műdalok hatását mutató újabb dallamok szétválasztása volt az első teendő. A népdalok további felosztásához pedig Járdányi Pál rendszere látszott a legcélszerűbbnek, aki is dallamrajzuk alapján csoportosítja a különböző dallamokat. Így kerülhettek a legjobban egymás mellé a rokon dallamok. Ezek szerint Tarjáni András dallamait négy csoportba lehet sorolni.

Az I. csoportba tehetjük azokat a dallamokat, amelyeknek kezdősora magasabb a záró soruknál. Ide kerülnek azok a dallamok is, melyeket Bartók „régí stílusúnak” nevezett, Kodály Zoltán pedig a „népzene ősrétege” címszó alá sorolt. Ez a csoport természetesen olyan dalokat is tartalmaz, melyet annak idején Bartók az ún. C osztályba osztott.²⁴ E dalokhoz

²⁴ Bartók Béla *A magyar népdal* (Budapest, 1924.) c. könyvében a magyar népdalokat három osztályba: A, B, C. osztályba osztja. Az A osztály a magyar parasztzene régi stílusa. Jellemző rá a pentaton hangsor, négysoros, izometrikus (6–12 szótagszámú) strófaszerkezet, nem architektonikus formaszervezet (A B C D, A B B C, A⁵B⁵A B vagy A⁵A⁵A A). „A régi stílus dallamai magyar produktumnak tekinthetők, más népeknél hasonló karakterű zenei stílus tudomásunk szerint nincs.” (XXXIV.)

A B osztály a magyar parasztzene új stílusa. Dallamai legfeltűnőbben zárt architektonikus formáikban különböznek a régi stílusétól (kezdő- és záró sor azonos, a középső sorok dallamai a szépső soroknál magasabbra emelkednek). A következő formaszervezet található bennük: A A B A, A A⁵ B A, A A⁵ B A, A A⁵ A⁵ A, és A B B A. Jellemző

tettem az egyetlen gyermekdalt is. Egymaga nem alkothat külön csoportot, és máshová sem sorolható.

A II. csoportba kerülnek azok a dallamok, melyeknek kezdő- és zárósora azonos. Ezek az ún. „új stílusú népdalok”.

A III. csoportot azok a népdalok alkotják, melyeken érezhető a népies műdal hatása, de mégsem műzenei alkotások. Itt az alcsoportok kialakításánál azt vettem figyelembe, hogy a dallamokon kimutatható-e egy-egy ismert népies műdal hatása, vagy csak általában a népies műdal stílusjegyei ismerhetők fel egy-egy fordulatukon. Az utóbbiakat ismét dallamrajz alapján rendszereztem.

A IV. csoportba osztottam a műdalokat, s ezeket előadás-mód és hangnem szerint rendszereztem.

---

továbbá az alkalmazkodó tempo giusto ritmus és az izometrikus strófaszerkezet. A látszólag heterometrikus szerkezetek is izometrikusokra vezethetők vissza. Szótagszám 6–25. Dór és eol hangsorú dallamokban gyakran mutatkoznak pentaton fordulatok. „Az új stílus kétséget kizárólag magyar földön keletkezett. Hatása nagy volt az újabb tót, rutén parasztzeneire, az oláhra alig.” (XLVI.)

A C (Vegyes) osztályba a magyar parasztzene egyéb dallamai tartoznak. „Mindazokat a dallamokat, melyekből az előbbi két osztályra jellemző tulajdonságok közül egy vagy több hiányzik, külön osztályba, az ún. vegyes osztályba soroztam . . . A vegyes anyagú C osztály szerkezet tekintetében rendkívül változatos dallamokat foglal magába. A dallamok korát illetőleg is nagy eltéréseket találunk: vannak nagyon réginek látszók: akárhány viszont alighanem csak az utolsó évtizedekben alakulhatott. A többé-kevésbé észrevehető idegen befolyás dacára magyar képződményeknek tekinthetők: az izometrikus versszak-szerkezetű parlando-rubato dallamok, továbbá az alkalmazkodó ritmusú, akár izometrikus, akár heterometrikus szerkezetű dallamok legnagyobb része, tehát a C osztályba sorozott anyagnak kb. egyharmada. Az idegen befolyás legfeltűnőbb a heterometrikus versszak-szerkezetű, változatlan tempo giusto ritmusú, továbbá a háromsoros dallamoknál, sőt sok ilyenél ki is mutatható az egyenes átvétel idegen anyagból.” (XLVI., XLVII.)

I. A KEZDŐSOR MAGASABB A ZÁRÓSORNÁL 1–76

A) Magasan járó kezdősor	1–50
1. Az előtag végig magasan jár	1–50
a) A kezdősor vége emelkedik	1–29
9-ig emelkedik	1
8-ig emelkedik	2–29
b) A kezdősor vége lejt	30–58
b7-re lejt	30–52
5-re lejt	53–54
4-re lejt	55–58
2. Az előtag vége a mélybe hajlik	59
Az előtag vége bVII, a kezdősor vége +4	59
B) Középen, illetve mélyen járó kezdősor	60–75
1. A második sor egy szinten az elsővel vagy mélyebb nála	60
a) Az első és második sor különböző	60
2. A második sor magasabb az elsőnél	61–75
a) Emelkedő vagy stagnáló (4–b7-en záródó) kezdősor	61–73
– az alapot érintő hullámzó kezdősor	61–62
– a középrétegben hullámzó kezdősor	63–71
– kvinten-kvartton stagnáló kezdősor	72–73
b) Lejtő (1-en záródó) kezdősor	74–75
C) Gyermekdal	76

II. A KEZDŐ- ÉS ZÁRÓSOR AZONOS 77–223

A) A második sor magasabb az elsőnél	77–209
I. Kis ambitusú kezdősor	77–156
a) Lejtő kezdősor	77–83
Hullámzóan vagy némi domborulattal lejtő	77–83
b) Hullámvölgy után lejtő kezdősor	84–117
– a völgy alja a kezdéstől aránylag távol	84–93
– a völgy alja a kezdéshez közel	94–117

<i>c)</i> Domború kezdősor	118–156
– a csúcson völgy	118–136
– völgy (illetve jelentős völgy) nélkül	137–156
2. Nagy ambitású kezdősor	157–209
<i>a)</i> Domború kezdősor	157–167
– középről induló	157–167
<i>b)</i> Lejtő kezdősor	168–209
– hullám a sor közepén, a hullám alja mélyen	168–179
– hullám a sor közepén, a hullám alja b3–5, új csúcs 5, 6, 8-ig	180–194
– hullám a sor közepén, a hullám alja b3–5, új csúcs: b7-ig	195–201
– hullám a sor elején, hullám alja 5, új csúcs: 8	202
– jelentéktelen hullámmal	203–209
<i>B)</i> A második sor azonos az elsővel	210–223
<i>a)</i> Lejtő (hullámos) kezdősor	210–215
<i>b)</i> Domború kezdősor	216–223
– középen induló	216
– mélyen induló, az elején visszahajló ívvel	217–218
– mélyen induló, az elején csúcsra törő	219–223
III. A NÉPIES MŰDAL HATÁSÁT MUTATÓ NÉPDALOK	224–283
<i>A)</i> Egyes népies műdalok hatását mutató népdalok	224–252
1. A Csap utcán . . . kezdetű népies dal hatását mutató népdalok	224–246
<i>a)</i> A dallam egészén mutatkozó hatás	224–231
<i>b)</i> A 2., 3. dallamsoron mutatkozó hatás	232–240
<i>c)</i> A 2. soron mutatkozó hatás a 3. sor erősebb elváltozásával	241–244
<i>d)</i> Az 1. és 4. soron mutatkozó hatás	245

2. Ha énnékem száz forintom volna . . .	
kezdetű népies műdal hatását mutató népdalok	246–252
B) Általában a népies műdalok hatását mutató népdalok	253–283
1. Kis ambitusú kezdősor	253–259
<i>a) Lejtő kezdősor</i>	253–255
<i>b) Domború kezdősor</i>	256–261
<i>c) Kevés hullámvölgygel</i>	256–260
<i>d) Hullámvölgy nélkül</i>	261
2. Nagy ambitusú kezdősor	262–275
<i>a) Domború kezdősor</i>	262–265
– helyről induló	262–264
– középről induló	265
<i>b) Lejtő kezdősor</i>	266–276
– középről induló	266–270
– 8-ról induló	271–276
<i>c) Különböző népdalokból összetevődött, valamint idegen hatást mutató és romlott dallamok</i>	277–283
IV. MŰDALOK	284–351
1. Ereszkedő szerkezetűek	284–287
2. Visszatérő szerkezetűek	288–317
<i>a) Parlando előadásmódúak</i>	288–297
<i>b) Giustók</i>	298–317
3. Kupolás szerkezetűek visszatérés nélkül	318–324
4. A B C D formájúak	325–328
5. A magyar népdal strófaszerkezetétől eltérő formájúak	329–335
6. Romlott dallamok és kompilációk	336–350
7. Egyházi népének	351

Dúr jellegű tehát 91, moll jellegű 242, változó hangnemű 18 dallam. A pentaton és eol hangnem együttesen 191 dallamban

található. Ha azt is tekintetbe vesszük, hogy az eol dallamokban is nagyon sok a pentaton fordulat, későbbi jövevény bennük a kisszekund lépés, akkor világosan látjuk, hogy milyen nagy a szerepe Tarjáni András dalaiban a pentatonikának. Sőt, ha az ugyancsak pentaton fordulatokat tartalmazó dór dallamokat is ide számítjuk, akkor 224 lesz 127 ellenében a pentatonia túlsúlya.

1. táblázat. A dallamok hangnem szerinti megoszlása

Hangnem	Csoport				Összesen
	I.	II.	III.	IV.	
Pentaton	54	23	15	–	92
Eol	5	57	18	19	99
Dór	3	21	5	4	33
Mixolíd	11	9	–	1	21
Dúr	1	28	17	24	70
Moll	–	1	3	14	18
Változó hangnem	2	8	2	6	18

A formszerkezetben az ősi kvintváltás elve már sokkal jobban elhomályosult, mint a hangnemben a pentatonia. A pentatonianak még döntő jelentősége van a hangkészletben, de a tiszta kvintváltás szinte elenyészően csekély a dallamkincsben. Ha nem csupán a tiszta kvintváltást nézzük, hanem ennek még régebbi formáját, az ún. ereszkedő dallamépítkezést, akkor már jobb lesz az arány (kb. harmadrész), de még így is a döntő többség az ettől eltérő. A 81 ereszkedő szerkezetű dallammal szemben 213 a visszatérő és 57 az egyéb formájú dallam.^{2 5}

^{2 5} A 28. dallam Halmos István szerint visszatérő.

Ebből az látszik, hogy a formaszervezet hamarabb változik, mint a hangnem.

2. táblázat. A dallamok forma szerinti megoszlása

Forma	Csoport				Összesen
	I.	II.	III.	IV.	
Kvintváltó	3	–	–	–	3
Kvintváltás nyomai	24	–	–	–	24
Ereszkedő	48	–	2	4	54
Visszatérő	–	141	41	31	213
Egyéb	1	6	17	33	57

Néha a csoportok között nem lehet pontos határvonalat húznunk: pl. a balladák és betyárdalok között, mert a balladák csoportjában is sok szól a betyárokról. Sőt nem egy esetben a pásztorokról és betyárokról szóló dalok csoportja is összefonódik. Ha szövegük szempontjából nézzük Tarjáni András dallamait, akkor feltűnő, hogy túlnyomó többségük a szerelmi lírához tartozik. Így van ez a magyar népzene egészében is. De az is figyelemre méltó, hogy ezt a számot csak az új stílusú népdalok meg a III. és IV. csoportba tartozók emelik ilyen magasra (148). Az I. csoportból mindössze 7 sorolható a szerelmi lírához. Annál több az összes dalok között a pásztorsággal, betyársággal kapcsolatos szöveg (37, 37). Ha ezt a két, egymáshoz közel álló csoportot egynek vesszük, sőt a rabénekeket meg a szövegük alapján ide sorolható balladákat is ebbe a csoportba tesszük (13-ból 8-at), úgy 89-et kapunk. A szerelmi líra után tehát a pásztorságról szóló dalok, illetve valamivel kisebb számban a sorozó és katonadalok (77) közé sorolható a dalok legtekintélyesebb része.

3. táblázat. A dalszövegek tartalom szerinti megoszlása

Szövegtartalom, műfaj	Csoport				Összesen
	I.	II.	III.	IV.	
Pásztorságról, szolgálat- ról szóló dal	18	11	4	4	37
Betyárokról szóló dal	22	7	3	5	37
Rabének	6	—	—	1	7
Szerelmi lira	7	80	33	28	148
Keserves	4	—	—	1	5
Sorozó nóta, regruta dal	2	8	1	1	12
Katonadal	3	34	14	14	65
Tréfás dal	3	3	1	6	13
Ballada	5	3	1	4	13
Erotikus tartalmú dal	2	—	3	3	8
Alkalomhoz kötött dal	4	1	—	1	6

A többi csoport ezekhez képest elenyészően csekély számban szerepel a dalkincsben. A 314-gyel szemben csupán 37 a számuk. Különösen kevés az alkalomhoz kötött dal. Magában a faluban is aránylag kevés, de Tarjáni Andrásnál még ritkábban találkozhatunk vele, ami abból is érthető, hogy a pásztori szolgálat sokszor gátolta abban, hogy a falu életében, az ott használatos szokásokban közvetlenül részt vegyen.

Csak néhány szövegnek van erotikus tartalma. Mindössze 8-nak a 343-mal szemben.

A DALLAMOK ÉLETE

Tarjáni András dallamkincse nem egyetlen formába merevedett, változatlanul használt dallamok összessége, hanem éppen olyan állandóan hullámzó, változó folyam, mint a magyar népzene egésze. Az ő egyedi népdalkincsén is ugyanazokat a jellegzetességeket szemlélhetjük, melyeket a magyar népközösség által használt, állandóan alakuló, változó népdalok életén is láthatunk.

Dallamtudásának gazdagságára, kiválasztó ízlésének fejlettségére vall dallamainak sokfélesége. Népzemenk szinte minden nevezetesebb típusa megtalálható dallamai között.

Dallamkincsén azonban felfedezhetők olyan vonások is, melyek egyéniségének sajátosságáról, átalakító hatásáról vallanak. Sohasem mechanikusan veszi át a dallamokat, hanem a tudatában élő dallamvilágnak megfelelően előbb átalakítja azokat, s ebben a formában kerülhetnek csak bele dalkincsébe. Vannak a tudatában nagyon mélyen gyökerező, ösztönösen magáénak érzett dallamok. Ezek határozzák meg ízlését, értékelő, kiválasztó tevékenységét, sőt befolyásolják őt még az újabb dallamok elsajátításában is. Kedvelt fordulataikat nemegyszer beleéneкли a később tanult dallamokba, s így alakítja át azokat zenei alkatának megfelelő formára. Sőt vannak olyan erősen élő dallamai, melyek sok esetben ki is zárják az újabb dallamok átvételét, és szövegeket ezekre a dallamokra alkalmazva éneкли. Talán ezzel magyarázható, hogy egy-egy jellegzetes, régi dallamra a szövegek egész sorát szokta énekelni.

Nemcsak a régi, hanem még az újabb dallamok esetében is találkozunk nála ezzel a sajátossággal.²⁶

4. táblázat. Az azonos dallamra vagy annak variánsaira énekelt különböző dalszövegek megoszlása

Csoport	A dalok sorszáma
I.	3–23, 32–47, 51–52, 57–58, 63–64, 65–71, 74–75
II.	86–91, 94–104, 109–110, 119–121, 142–144 152–153, 168–172, 181–184, 185–187, 188–192 196–198, 200–201, 208–209
III.	224–231, 232–245, 247–252, 256–257
IV.	—

Érdekes, hogy a műdalok között már nincsen olyan dallama, melyre különböző szövegeket énekelne. Ezek már idegenebb és éppen ezért egyedibb dallamok a számára.

A szövegátdorlás úgy is előfordul Tarjáni Andrásnál, hogy műdalszöveget népi dallamra énekel. Pl. a közismert Fráter Loránd dal szövegét — „De szeretnék kicsiny gyermek lenni, / Gyermekségem vissza tudnám sirni. / Szép gyermekkor, jöjj vissza egy szóra, / Rózsa, rózsa, fehér őszirózsa” (71) — a „Nem messze van ide Kismargita” dallamának változatára éneklí. E jelenség fordítottjával is találkozunk nála. A „Megölte egy legényt . . .” szövegét pl. a „Már minálunk babám” népies műdal dallamának változatára éneklí (302).

²⁶ Bár egy-egy dallamnak különböző szövegekkel való éneklése a magyar népzene más területein is megtalálható (pl. Gyimesben, Moldovában), de mindenütt a régebbi zenei világ jellemző sajátosságaként. Megléte Tarjáni Andrásnál is zenei világának archaikus voltát bizonyítja.

A dallamok életére különösen azok variálódása vet világot. Figyelemre méltóak azok a variálódások, melyek azonos dallamra énekelt különböző szövegek esetében fordulnak elő.

A variálás egyrészt Tarjáni András alkotókészségének, teremtő fantáziájának megnyilvánulása, másrészt az egyes dallamok, dallamfordulatok bizonyos idő utáni elmosódásának, illetve a régi dallamemlékek hatásának is betudható. Vegyük hát szemügyre ezeket a variánsokat. Nézzük meg, hogy milyen változásokat hoznak a dallamok életében.

Egyik legkedveltebb dallama a 3. számmal jelölt. Összesen 23 különböző szöveget énekel rá. Egyes dallamsorait a következőképpen variálta:

1. sor:	mrmr mrm l – a legtöbb esetben. A kezdősor nagyon határozott formában él benne. Ez nem is igen variálódik. De még ez a dallamsor is előfordult ilyen alakban: ls ls d'd't l	
2. sor:	mr dt, dr l, l,	4 esetben
	mr dt, l, m l, l,	1 esetben
	mr dt, dr s, l,	8 esetben
	mr dt, l, r s, l,	10 esetben
3. sor:	rd t, l, dm r d	3 esetben
	rd t, l, mm r d	10 esetben
	rd t, l, l, m r d	11 esetben
4. sor:	dr l, s, dt, l, l,	11 esetben
	dt, l, s, dr l, l,	5 esetben
	dr md mr l, l,	8 esetben

Ennél a régi dallamnál gyakran még melizmát is használ. Pedig ez már egyre ritkábban fordul elő énekében. Az új stílusú dallamoknál csaknem teljesen hiányzik. Általában akkor szo-

kott díszítéssel élni, mikor érzelmileg átfűtöttebb lesz az előadása. A melizmák változása azután ugyanannak a dallamnak többszöri használatát is változatosabbá teszi.

A 32. számú dal tizenhat különböző szöveggel használatos. Variálás itt csak a 4. sorban történik három esetben. Ilyenkor a rdt,l,l,s dallam rl,rmr-d-ra változik, s így kadenciája bVII-ről b3-ra emelkedik.

Az 51. és 52. is azonos dallam. A 4. sor szótagszáma az 52-ben kevesebb lesz, és ez a dallamban is változást hoz létre: s l mr dt, l, l, helyett s f m r l, l, lesz. Egyezik az 57. és 58. számú dallam is. Dallamvariálással a 3. és 4. sorban találkozunk.

3. sor:	m m mdl, d m d l, d	(57)
	m mm r m r m l m d l,	(58)
4. sor:	m m l r d t, l, l,	(57)
	m m r m dt, l, l,	(58)

A 65–71. között hét különböző szöveg megy ugyanarra a dallamra.

1. sor:	r m dt, r m dt, rd	4 esetben
	rr dt,	1 esetben
	rr dt, rr dt, rd	1 esetben
2. sor:	l l f f l l f s r r	3 esetben
	l l f s l l f s r r	1 esetben
	l l f f s l f m r r	1 esetben
	l l f f l s f s r r	1 esetben
	s l f s l l f s r r	1 esetben

A 2. sorban csak három ízben használ egy dallamformát, a többi alkalommal mindig variál, szinte minden lehetőséget

kihasználva. Érdekes, hogy a 3. és 4. sort mindig egyformán énekli.

1957-ben énekelt a 74. számú dalt, melyet 1959-ben megismételt (75). 3. sora először így szólt:

dr m lm r

(4 kadenciával 6 szótagos).

Két év múlva pedig így:

drmm l, l, s, (bVII kadenciával 7 szótagos).

Az új stílusú dallamok csoportjában a 86–89. számúak egy dallamra mennek, sőt távolabbi variánsuk, a 90–91. számú is. A 86–89. számú daloknál az 1. és 4. sorban nincs eltérés. A 2. és 3. sorban kétféle formula váltakozik:

2. sor: l s l s ltd't lm m
l s l s mmrl, rm m

3. sor: l s l s mmrl, rm t
l s l s ddrm sm l

94–104-ig kilenc különböző szöveg megy ugyanarra a dallamra. Első sorukban csak egy esetben: a 104-nél találunk eltérést. Itt az eredeti dallam: slsd ssfm rd d így változik: ssfm ssfm rd d. De a visszatérő 4. sorban már a dallamsor eredeti alakja jelenik meg. Itt nyilván az énekléskor nem talált rá a kezdésben az 1. sor pontos alakjára, de a 3. sor elhangzása után már igen.

A 2. sorban két formula váltakozik, s az elsőnek a kadenciája is két változatban ismétlődik.

		d's s
d'r'd's	ltd'l	ts s
d'tr'd'	llfs	ls s

A 3. sorban ugyancsak két formula váltakozik, s az első záróüteme négyféle változatban szerepel:

d'r'd's ltd'l s s f	(103)
ssrm f	(99, 100–102)
f s r	(94, 97–98, 104)
f s r d	(96)

A második formula:

d'tr'd' llfs ls r	(95)
-------------------	------

Rendkívül érdekes a 99. számú variáns. Itt a 4. sorban nem tér vissza pontosan az első sor dallama. 5 helyett 1-en indítja, és csak a 6. hang után talál vissza az első sor dallamára. Mintha a 151. számú dallam emlékei törnének hirtelen az emlékezetébe, s kiszorítanák az első sorban még pontosan énekelt eredeti dallamot. Ez a jelenség többször is előfordult Tarjáni András éneklése közben. A 142–144. számúakat egymás utáni napokon énekelte, e számozás sorrendjében. A három dallam 2. sora csaknem hangról hangra egyezik. Lényegesebb eltérés csak ritmusukban van. Változik a 3. sor kadenciája. A 144-é b3, a többié 1. A 144. tiszta pentaton dallam. A 142–143. is pentaton jellegű, de itt már az 1. sor hullámdallamának csúcspontján megjelenik az eolos jelleget adó fá hang, s a 142. 2. sorának első ütemébe dór sext is kerül.

A 152–153. ugyanaz a dallam. A 152. 2. sorában a kvintválaszban variálódik a dallam. Dúr hármás felbontás helyett skálaszerűen emelkedik a dallam kezdőhangjának kvintjéig, s utána nem ereszkedik vissza lépcsőzetesen, hanem terc esés után felemelkedik a domináns kvintjére, és kvart lépéssel esik a kadencia hangjára, az 5-re. Tehát a szabályos kvintválasz: s t r'd' tl s s helyett: sltr' td' s s lesz.

A 181–184. alatt is ugyanarra a dallamra énekelt különböző szövegeket találunk. A 183–184. dallamokban az első sor lépcsőzetes lefelé haladás helyett újra visszamegy a 8-ra, s innen kvartot esik az 5-re. Így lefelé haladó, egyforma szekundlépések helyett megjelenik a magyar népdal kedvenc kvartlépése, mely 183–184. dal 1. sorának kadenciájában is megtalálható.

A 188–192. között is egy dallamra énekelt több szöveget. Az ABBA formájú dallam mindegyik változatában a 3. sor kezdőhangja b10-ről 11-re csúszik fel. Így fokozódik a dallam érzelmi kifejező ereje, és változatosabbá is válik. A 209. a 208-nak variánsa. A 2. sor 2. üteme rrrm helyett mmrl, lesz. Így a sor zárata is megváltozik, sm m helyett rm m.

A III. csoportban is előfordul, hogy ugyanarra a dallamra, esetleg változatára a szövegek egész sorát énekli. A 224–231-ig a dallamok egészén „A Csap utcán . . .” kezdetű népies műdal hatása érzik. Lényegesebb eltérést az eredeti dallamtól általában a 2. és 3. dallamsor végén találunk. Az erősen érvényesülő pentaton gondolkodásmód hatására eltűnik a fá hang, lssf m m helyett lssl m m fordulatot kapunk. Így sokkal népdalszerűbbé válik a dallam. A 3. sor zárata az eredeti 8 helyett vagy 1 (224, 225, 226, 228), vagy 4 (227, 230), vagy 5 (229).

Az 1. sorokban is találunk eltérést az eredeti dallamtól. A sor végéről eltűnik a félhanglépés: s m dt, l, l, helyett s m dr l, l-t kapunk. Tehát itt is pentaton fordulat keletkezik a kedvelt lefelé lépő kvarttal (226, 227, 230, 231).

Egészen távoli változatai ennek a dallamcsoportnak a 232–245 között besorolt dalok. Itt csak a két középső sor emlékeztet „A Csap utcán . . .” kezdetű műdalra. (Felvetésre kívánczik az a gondolat is, hogy a 235. számú dallam annyira népdalszerű, annyira eltér a népies műdalok világától, hogy akár ez lehet az eredeti, s ebből alakulhatott a műdal.) A 3. sornál, mely a 2. dallamsor ismétlése, sok változattal talál-

kozunk. Kadenciája általában 4, a 239, 240, 241, 242, 245-nél pedig 1. A zárlat előtti ütem csak a 242-nél közelíti meg a műdal dallamvonalát (lssf m r), csak a kadenciája esik le 8-ról 4-re. A legtöbb változatban ebből a dallamfordulatból eltűnik a fá hang. A dallam helyette felfelé lép a lá-ra, s innen kvartot esik lefelé. Szép pentaton fordulat lesz belőle (232–240). Teljesen eltérő ettől a dallamformától a 241. dallam 3. sora: llt l s sfmr m l.

A variáció tanulmányozására tanulságos példákat adnak a visszatérő formájú dalok variált visszatérései és a kompilációk. Néha ugyanis Tarjáni András énekében nemcsak variáltan ismétlődik meg a visszatérő 4. sor, hanem kimutathatóan más dalból vett dallam kerül a helyére. Ez már bizonyos fokú dallamromlás. Az is megesik néha, hogy ez a kontamináció még hangnemváltozással is jár. (Pl. a 116.)

A visszatérés erősebb variálása, sőt, helyette más dallam alkalmazása az új stílusú népdalok 4. sorában olyan sajátosság, melyben Tarjáni Andrásra jellemző egyéni tulajdonságot sejtethetünk. Nézzük meg azért közelebbről e változásokat is Tarjáni András dalaiban.

A 78. dal visszatérő 4. sorának 2. ütemében kezdőhang 5-ről b7-re ugrik fel, ezt a hangot megismétli, s 8-ra emelkedik, hogy innen kvartot esve jusson 5-re. Innen szekund lépés után ismét kvarttal esik 1-re. A m mrd t, l, l, helyett így sslm rl, l, lesz a dallam. Szép pentaton fordulat keletkezik ezzel a variálással. A skálaszerűen lefelé haladó dallamba két lefelé eső kvartlépés kerül. A b7-re való ugrással pedig sokkal jobban kiemelődik, kidomborodik a „ki vállára boruljon” szövegrész érzelmi tartalma.

A 79. dal utolsó sorában ritmusszűkülés történik, valamint a m mrd t, l, l, helyébe m mrm rl, l, fordulat lép.

A 93. dalnál az 1. sor tér el az ismert formától. Mikor belekezdett, még nem jutott eszébe pontosan a dallam. De a 4.

sorhoz érve a 3. sorhoz való kapcsolódás felkelti emlékeztében a pontos dallamalakot. Így a dal ebben a változatban az első sor eltérése miatt lesz variáltan visszatérő forma.

A 112. dallamnál a szótagszám bővülése miatt szaporodik a hangok száma, s változik vele a dallam. Az alsó szi hang, a vezetőhang használata a zárlatban már a dūr és moll dallamosság hatásának érvényesülését mutatja.

A 117. dal 4. sorának zárlatában a rl, l, lépés a többszöri ismétlés közben s, l, l,-ra változik.

A 107. dal is erősen variált visszatérő formát alkot. A 4. sorban nagyobb lesz a felső lá vonzása, mint az alsóé. A felugrás nagyon jól illik a szöveg tartalmához, mivel felfokozódó érzelmi állapotot tükröz. „Szívem gulyás” – mondja a szöveg, s a mrl,t, dallamfordulat helyett így a mlmr fordulattal nagyobb érzelmi hőfokot nyer a dallam. A hangsúlyos helyen levő egyező hangok és a kadencia pedig mutatja, hogy nem más dallam kölcsönvételéről, hanem csak az eredeti variálásáról van szó.

A 122. dal is variált visszatérő formájú. Ez főleg abból adódik, hogy kezdéskor az első sorra nem emlékezett pontosan. A 4. sorban a 2. ütem három lefelé lépő hangja nem mind szekund lépésre van egymástól, hanem a második hang tercet esik az elsőtől, és csak a harmadik lép szekundot a másodiktól. Így a m rd lépésből m dt lesz, s a ti mint vezető hang a dó-ra kell hogy lépjen. Így a szekvenciaszerűen lefelé lépő két szekundlépéses sor helyett a völgydallamfordulatra domború dallamfordulattal válaszol a folytatás. Hogy ez eredetileg így volt, az már a 2. dallamsor kvintválaszából is kitűnik. Ez a kvintválaszban történő pontos ráatalálás az eredeti dallamra megerősíti az először még csak keresett dallam biztos formáját, s a visszatérésben már így is halljuk. Csupán az 1. ütemben történik némi változás, mivel a dallam kezdőhangja a 3. sor kadenciájához igazodik.

A 123. dal 3. sora a 2. versszakban megváltozik. Kadenciája 5-ről 1-re esik: ss l m mmrr d l, f m helyett lt l s lf mr m l, lesz. Így a zárlatban a fá hang nem kerül súlyos ütemrészre. A fm kadencia helyett a pentaton gondolkodásmódnak megfelelő ml, zárja a sort.

A 127. dalt Sályban általában l,l,rr m dt, dr l, alakban ismerik. Ebben a változatban l,l,rr m d mml, fordulatot énekel helyette Tarjáni András. Az első ütem végén nem viszi le a dallamot a dó alsó váltóhangjára, a ti-re, hanem felszökik az 5. fokra, a mi hangra. Így ez a hang kiemeltebb, nagyobb jelentőségű lesz. A válaszbán is ez a forma marad meg, s különösen a 3. sorban mindkét versszakban jobban illik a szöveg tartalmához, mint az eredeti dallam. (A kiemelkedő hangok alá a „parancsolom” meg a „tetejére” szavak kerülnek.)

A hangnem is tiszta pentaton lesz. Szép példa ez a variálódás arra, hogy a pentaton gondolkodás erőteljes érvényesülése hogyan esik egybe a szövegtartalom pontosabb kifejezésének szempontjával is.

A 132. dal is eltér a szokásos formától. A 2. ütem t,l,l, helyett rl, l, lesz. Így a „búzának” szövegrész nagyobb nyomatékot kap. Az átmenő ti hang sem kerül súlyos ütemrészre. Emellett tiszta pentaton fordulatot kapunk, s megszólal a magyar népdal kedvelt lefelé eső kvartja is. A 4. sor az 1. sorhoz képest is variálódik a szótagszám bővülése miatt. A bővülésnél a dallam a lépcsőzetesen elért kvinttből felfelé tesz egy lépést, és úgy indul meg lefelé. Mivel a kvinttből felfelé tett szekundlépés után mindjárt lefelé indul a dallam, nem a hangnemnek megfelelő nagy 6-ig, csak kis 6-ig megy a kvinttből felfelé.

A 136. dal 2. üteme a műdalos fi sls fordulat helyett rmfm lesz. A 3. sor utolsó ütemében frls helyett d's f m-t énekel. Ez persze megváltoztatja az előző ütem dallamvonalát is. Az ütem második felében tllt helyett tllt lesz, és így a d' vezető hangot kap.

A 137. dal kompiláció.

A 138. a „Bazsa Mári libája . . .” kezdetű népdal variánsa. A 2. sor első ütemének nagy 6 hangja oktávra emelkedik. Így tiszta pentaton fordulat keletkezik. A dal utolsó sora a „Kicsi nekem ez a ház . . .” kezdetű népies műdalból származik.

A 139. dal kontamináció. Első két sora „Bazsa Mári libája . . .” változat, 3. és 4. sora pedig a „Hej rozmaring, rozmaring . . .” kezdetű régi stílusú népdal sályi változata. Így a dallam nem lesz visszatérő, de architektonikus szerkezete miatt a II. csoportba kerül.

A 140. népies műdalszöveg népi dallammal.

A 145. variáltan visszatérő dallam. A 4. sorban történt szótagszám-szaporodás miatt a dallam is változott.

A 150. dallam utolsó sora nem egészen pontos ismétlése az 1. sornak. A 2. ütem első hangja 5 helyett r-re emelkedik. Így pentaton fordulat jön létre, s a szövegben levő „de” szó is nagyobb nyomatékot kap.

A 151. dal utolsó sora többszöri éneklés közben variálódik. Az eredeti 1. sor inkább s végű dallam. A kvintválaszban azonban átveszi a „Felszegődtem Tarnócára . . .” kezdetű dal dallamát. A zárlatban levő lefelé eső kvart azonban népdalszerűvé teszi. A 4. sor 1. változata a kvintválasz dallamának megfelelő lesz, s így a forma nem visszatérő. A 2. változat viszont az eredeti dallamtól csak a záróütem első hangjában különbözik.

A 158. dal indításakor nem emlékezett pontosan a dallamra. A végén azonban, ahogyan beleéli magát a dal hangulatába, rátalál az eredeti dallamra. Formaszerkezete így:
A_vBB_vA

Tarjáni Andrásnál a dallamok variálásában tehát igen erős alakító erő a pentatonia. Súlyos ütemrészről lehetőleg igyekszik eltüntetni az érzékeny hangokat. Az átmenő ti hang lá végű kadenciában súlyos ütemrészben is előfordulhat, de a fá hang

soha. A 167. dal 3. sorának zárlatában a ssfm fmr dallamfordulat helyett ssfm lsr lesz.

A 199. dalban is az erős pentaton gondolkodásmód változtatja meg a dallam ismerős alakját: llsf mrm helyett llsl mrm lesz, lefelé ugró kvarttal. A zárlatban ismét lefelé ugró kvartot hallunk.

Tarjáni András variáló ösztönének rugóit, belső mozgatóit különösen jól lehet látni műdalvariánsain. Ezeknek hangsora, felépítése annyira idegen tőle, hogy nem is tudja másképpen átvenni őket, csak úgy, ha a népdal sajátosságaihoz igazítja azokat. Különösen érdekes a 336. dallam, Dankó Pista „El-törött a hegedűm . . .” kezdetű dalának változata. Tarjáni Andrásnál nemcsak a dallam fordulatai változnak meg, hanem a formája is. A A B C helyett A A⁵ B C lesz. Bizonyos fokig közeledés ez az új stílusú népdal szerkezetéhez. Sőt utolsó, 3. sora „A Csap utcán . . .” kezdetű dalból kerül hozzá. Így mégsem lesz visszatérő a forma. Hangneme megmarad lá végűnek, csak a 2. sorban a dór szext is megjelenik. Megváltozik az 1–3. sor kadenciája is: V (V) V helyett 1 (5) 4 lesz. Ebben is közelebb kerül az új stílusú népdalok dallamosságához. Az 1. sor zárlata annyira kihangsúlyozza a lá tonalitást, hogy azt a régi stílusú dallamok bVII–1 zárlatával is megerősíti.

A metrika megmarad az eredetiből. Nagyjából a ritmus is. Itt is megtaláljuk azonban a régi stílusú népdalok kedvelt félérték, negyedérték, negyedszünetből összetevődő sajátos záróritmusát. Mind a négy sor zárlata ezt a ritmusképletet veszi fel, függetlenül a szótagok hosszúságától.

A 345. dal féldallam. A műdaloknál gyakran énekel féldallamot Tarjáni András, mégpedig ilyenkor a dallam második felére. Talán azért, mert az új stílusú dallam felépítéséhez közelálló dallamoknál általában az az előadói gyakorlat, hogy a dal 3. és 4. sorát legtöbbször megismétlik. Így természetesen jobban rögződik az emlékezetben, mint a kevesebbet énekelt

vagy hallott 1. és 2. sor. De ilyen féldallaménekülés előfordul nála az I. csoportba tartozó dalok éneklésénél is. Annyira előtérbe kerül néha az emlékezetében a 3. és 4. sor dallama, hogy egyszerűen erre éneklí tovább a még hátra levő szöveget. Pl. a „Pallagon legel a juhom . . .” kezdetű pásztornóta éneklésénél is előfordult, hogy elkezdte rendesen a dalt, de a 3. versszaktól kezdve már a dallam második felére énekelte az összes strófát.

A dallamok romlásának jele az oktávtörés is. A megkezdett dallamot nem éneklí mindig végig annak hangfekvésében, hanem átcsap vagy az alsó, vagy a felső oktávjába, és ott folytatja a dallamot. Ezt néha a rossz kezdőhangvétél is okozza. De megfigyeltem, hogy külső tényezők befolyására is alkalmazott oktávváltást éneklése közben. Pl. mikor mások előtt vagy mikrofonba énekelte, az ereszkedő dallamok végét nem énekelte mélyen, a rendes hangfekvésben, hanem oktávval magasabbra emelte a dallamot, hogy hangja „hatalmasabban” szóljon.

Érdekes jelenség a dalok életében a szövegvariálódás is. 1959. XI. 12-én így kezdte egyik szép, régi stílusú dalának szövegét:

András felé van az idő,
Derül-borul mindenfelő'.

Nem talállok annyi helyet,
Huva léhajtsam fejemet.

1960. I. 15-én pedig ugyanezt a dalt így kezdte:

András felé van az idő,
Tornyosodik már a félhő.

Sírnak-rínak a bárányok,
Változtatnak a bojtárok.

Pásztoréletről szóló dalainak s az ő életének szoros kapcsolatát mutatja az a jelenség is, hogy beszédében sokszor ugyanazokat a jelzőket, kifejezéseket használja, melyek dalszöve-

geiben is előfordulnak. Pl. a 19. dalban ezt énekli: „Beléd száll a fényes balta . . .” Mikor elbeszéli édesapjának esetét, ellopott tinója visszaszerzésének történetét, prózai szövegében is ezt mondja: „Látja ám édesapám, hogy a fényes balta be van vágva az ajtófélfába.”

Vagy mennyire a saját, személyes érzéseiről énekel, mikor ilyen strófákat dalol:

Csörög-csattog a vasajtó,   Hányja-veti fejem alját,
Talán gyön a tömlöctartó.   Nem ástam-ë ki a falját. (11)

Hogyne érzéné, hogyne értené, mit jelent ez a dal, hiszen egyszer az édesapja is annak köszönhette életben maradását, hogy a boszniai fogságból a kibontott falon keresztül megszökött.

Költészetté vált élet, s éneklésen keresztül újra meg újra életté váló költészet: ez Tarjáni András dallamkincse.

HANGSZER TARJÁNI ANDRÁS KEZÉBEN

Tarjáni András, mint már említettük, hangszeren is játszik. Legkedvesebb hangszere a furulya. Soha nem válik meg tőle. Ha kint van a jószággal a tanyán, legszükségesebb holmija között az is mindig ott van a polcon, hogy szabad idejében rendelkezésére álljon. A furulyajátékot részben édesapjától leste el, részben saját próbálgatásaiból tanulta meg.

„Édesapám furulyázott is, még *ódalívós furulyán* is tudott játszani. Mikor bojtárkodni kezdtem mellette, mindig furulyázott. Mondta: Nédd csak kedves fiam, hogy rakom az ujjaimat a furulyára! Néztem, néztem. Azután sokáig hordoztam a szűrűjben a furulyát. Akartam édesapám után csinálni, de sehogyse ment. Nem tudtam furulyálni. Éccer osztan eszembe jutott az a nóta, hogy Veres kukorica szár . . . Nagyon eszembe jutott! Elővettem a szűrűjéből a furulyát. Mégpróbáltam. Hát elmént! Attól kezdve tudok furulyálni.”

Tarjáni András hatlyukú pásztorfurulyán játszik. Felesége szerint ő maga is tudott furulyát faragni. Ő azonban azt mondja, hogy mással csináltatta a hangszerét. C' alapú furulyáján csak a c d e f g a hexakord hangsort vagy a mollos d e f g a pentakord hangsort használja. Néha a c ' ' hangot is megszólaltatja, de az átfújást nem ismeri. Minden dallamot ezekbe a töredék hangsorokba szorít bele, még akkor is, ha azok nagyobb hangterjedelműek. Ilyenkor természetesen elváltozik a dallam. Csak a ritmus meg a fordulatok hasonlósága emlékeztet a tulajdonképpeni dallamra. Inkább moll jellegű

dallamokat próbál furulyáján játszani. Érdekes sajátosság, hogy ezeket nem a lá alaphangon fejezi be, hanem annak kistercén, a dó-n (f'), előtte az e'-t, a kisszekundos váltóhangot is érintve. Ennek a határozottan dūr zárlatnak olyan ritmust ad, ami a verbunkos zenéből ismert ún. sorvégző bokázóformulára emlékeztet. Nemcsak véletlenül fejezi be így a moll dallamokat, hanem állandóan, következetesen. Több év elmúltával is felvettem tőle ugyanazokat a furulyázott dallamokat, s akkor is így fejezte be. Ha viszont elénekeltettem vele a furulyán játszott dallamot, mindig rendesen, lá hangon fejezte be. Feltehető, hogy nem csupán énekelt dallamait igyekszik furulyára átvinni, hanem ehhez hasonlóan hallhatott valakit furulyázni. Talán az édesapja játszhatott így, és ez erősebben megmaradt benne, mint az énekes forma. Ha hangszeren játszik, inkább ehhez igazodik.

Hangszerjátékában gazdagabb melizmatikát használ, mint az éneklésben. Ez a cifrázat a hangszer jellegzetességeit hordozza magán, annak természetéből adódik.

Másik hangszere a katonai trombita. Ezen a katonaságnál tanult meg játszani. „Katonáéknál mindig kürtös szerettem vóna lenni. Osztán el-elméntem ezekhez a kürtösökhöz. Úgy neveztük őket, hogy *hangászok*. Nézttem, hogyan csinálják. Egy párszor a kezembe is vettem. Próbálgattam fűjni, oszt' úgy belejöttem, hogy a *zabolót* is elfűttam a lovaknak. Olyan hatalmasan bevált, hogy a lovak csak úgy kaparták a földet a jászol előtt. Hát osztan mondtam is én, hogy majd kürtös leszék, de nem tettek mégse kürtösnek, mert szakaszparancsnoknak a legjobban szerettek.”

Trombitatudományának azután sályi gulyássága idején vette hasznát András bácsi. Még most is büszke erre a tudományára.

„Mindig mondom ezeknek a mostani *kocacsordásoknak*, hogy úgy hajtanak, mint mikor gyászmisével temetnek. Én

mikor gulyás vótam, nem így hajtottam. Mikor réggel a bikát megétettem, utána kimentem a kertbe, fél a tetőre, oszt' onnat fúttam először, hogy jól hangozzon be a faluba. Először mindig ezt fúttam:

Giusto, ♩ = kb. 88

Kelj fél, kelj fél drá - ga - lá - tos ka - to - na!
Még-főtt mán a drá - ga - lá - tos jó zu - pa.

Még-főz-tek mán, még-főz-tek mán!

Az asszonyok, mikor hallották a faluba', akkor tudták, hogy fejni kell a tehenet. Akkor vártam egy fél órát, hogy fejjének még. Léméntem az Alvégbe. Mikor eltelt a fél óra, ott kezdtem még a hajtást. Ott egy rendés katonamarsot fúttam:

Giusto, ♩ = 92

Erre az első házaktól már hajtották is ki a teheneket. Indultunk felfelé. Mikor a *Falukúthoz* értünk, akkor mindig ezt fúttam" (a 327. dal variánsa):

Giusto, ♩ = 80

Lá - nyok, lá - nyok, lá - nyok a fa - lu - ba'

fa - lu vé - gén szé-pen szól a mu - zsi - ka.

Ad - dig i - szom, mu - la - tok, Mígcsak be nem
 ruk - ko - lok. Ha jel - visznek ka - to - ná - nak,
 még - si - rat - nak en - gē - met a lē - á - nyok.

„Mikor a piacra értem, ott rendesen egy extramarsot fűttam.

Giusto, $\text{♩} = 92$

Amikor még a postához értem, ott mindig ezt fűttam” (a 350. dal hangszeres változata):

Giusto, $\text{♩} = 84$

Hol jár - tál te kis - lány i - lyen ko - rán?
 Lá - tom a ci - pő - det, harma - tos már.
 Zöld er - dő - be' jár - tam i - bo - lyá - ért,
 Fáj a szi - vem, majd még ha - sad a ba - bá - mér'.

„A Félvégbe' még ezt fúttam:”

Giusto, $\text{♩} = 88$

Komám-asszony pa-pucsá-ba bé-ka má-szott.

Ki-ki-má-szott még be-má-szott.

Komám-asszony pa-pucsá-ba bé-ka má-szott.

Ment is minden reggel a csordahajtás, mint a parancsolat. Az asszonyok, de talán még a tehenek is tudták teendőiket a trombitaszóból. Vígan ment a fejés. Minden állat szinte akkor lépett ki a kapun, mikor a csorda éppen odaért. Olyan pontosan ment a kihajtás, mint az iskolában a csengetésre az órák. S valami utolérhetetlen kedvességet, szépséget vitt ez a zenés kivonulás a mindennapi csordahajtás egyhangú munkájába. De szívesen hallgatta reggelenként a munkába induló falu népe a felcsendülő trombitaszót!

A hangszereket nagyon szereti Tarjáni András. Ha módja lett volna, akkor vásárolt volna magának olyan szép, drága fuvós hangszereket is, amilyeneket jobb módú pásztoroknál látott valaha az Alföldön. Ott bizony gazdag pásztorembe-
rekkel is összehozta a sors. Volt olyan közöttük, akinek 60 mázsa búzája is volt kiadva kamatra. Volt olyan gulyás, aki három hasas tehenet vagy olyan juhász, aki 120 birkát adott ki haszonra. „Vót is olyan szűrbunda rajtuk, hogy némelyik többet ért, mint nekem az egész vagyunkám. Ezek oszt' hozatgatták a finomabbnál finomabb hangszereket. Klarinétot, tárogatót, még ezeket az *ódalfúvós furulyákat*. Mikor még-

jöttek a hangszerek, engem ők otthagytak. Elméntek száz lépésre tőlem. Mēgfűjták mindēgyiket. Oszť nekēm figyelni kēllētt, hogy melyik szól szēbben? Amelyik szēpen szōlt, annāl fēlemeltem a kezemet. Mutattam, hogy ezt tartsd mēg magadnak!”

Szōlnunk kell mēg egy kedves hangadō szerszámról, ami ugyan nem számít „hangszernek”, de a hangja mindig ott muzsikál a legeltetō pásztorember fūlében: a csengōrōl. Tarjáni András három fajtát köt belōle juhái nyakába: csengōt, pergōt, kolompot.

A csengō rézből öntött kis harangocska. Valaha cigánykovácsok öntötték. Sályban is értett a Darázs cigány a csengō-öntéshez. A második világháború idején deportálták szegényt. Sose jött vissza. Most nincs Sályban senki, aki csengōt tudna önteni.

Két fajtája használatos: a böszörményi és a karcagi csengō. A böszörményi csengō rézből öntött, csonkakúp alakú kis harangocska. Alsó átmērője 11 cm, felső átmērője 5 cm. Palástjának (oldalának) magassága 8 cm. Palástját párhuzamosan futó, kidomborodó peremekkel erősebben tagolták. Űtőjét szíjjal szerelték bele. A szíjba egy elgörbített, hosszú szeget fűztek. Alsó végén pedig nehezék található. A böszörményi csengō magasabb hangú, mint a karcagi.

A karcagi csengōnek simább az oldala, nincs annyira tagolva. Ugyancsak rézből öntik. Nagyobb méretei miatt mēlyebb a hangja. Alsó átmērője 11,5 cm, felső átmērője 5,5 cm. palástjának magassága 10 cm. Űtője olyan, mint a böszörményi csengōé. András bácsi szerint „a karcagi csengō szēbb szólású”. Igaz, törékenyebb is. Jobban kell rá vigyázni. „Ēccēr édesanyám – szēgény nyugodjon – rávágott a tehen farára ēgy karcagi csēngōvel, mer’ nem akart neki mēgállni fejés közbe’. Oszť a csēngō elhasadt mindjárt. A böszörményi csēngō nem hasad el olyan könnyen.”

A pergőt és a juhokolompot nem öntik, hanem vaslemez-
ből kovácsolják. Tiszacsegén Csipkés Tóth csinálta őket. A
pergő kisebb, a juhokolomp nagyobb méretű, lapított for-
májú, felfelé szélesedő harangocska. A pergő alsó, ellipszis
alakú nyílásának átmérői: 6,5 és 4,8 cm. Felső szélessége
10 cm. Ütője nagyobb szíjjal van beleillesztve a végén széles
fejű, kovácsolt vasszeggel.

A juhokolomp alsó nyílásának átmérői 9 és 8 cm. Felső
szélessége 15 cm. Magassága 18 cm. Magasságának megfelelően
ütője is hosszabb. Nagyobb fejű vasszegből áll, s ez van a tartó-
szíjba kapcsolva. A juhokolompnak nagy, messzire hangzó
hangja van. András bácsi szerint „2 kilométerre is elhallik a
hangja a sötétbe”. Este sokkal nagyobb hangja van, mint nap-
pal.”

A csengő, a kolomp nemcsak arra való, hogy hangja segítsen
összetartani a nyáját, hanem annak hangjában gyönyörködik is
a pásztor. Éppen ezért nagy gonddal válogatja össze őket, és
büszke is a „jó szólású csengőre”. András bácsi egyik szép
hangú csengőjéért pl. egy álló napig kaszált. Egy misés csen-
gőért két kolompot adott. Két szép hangú kolompját és per-
gőjét pedig Tiszacsegén vásárolta darabonként 24, illetve 12
pengőért. „Mikor összeráztam őket, hát összecsődültek a
bámulására!”

Természetesen nem minden csengő és kolomp hangja illik
össze. Válogatásukban bizonyos népi harmóniaérzék megnyil-
vánulását sejtethetjük.

Most, a nyugalomba vonulás után is őrzi otthon a csengőit,
kolompjait András bácsi. Gyakran megnézi, megcsengeti őket.
Gyönyörködik a hangjukban. Ilyenkor el-eldalolja a régi szép
pásztorját:

Pallagon legel a juhom,
De szépen szól a kolompom . . .

MIT TUD A CSALÁD TARJÁNI ANDRÁS DALLAMAIBÓL?

Tarjáni András dalkincsét vizsgálva önkéntelenül is felvetődik az emberben a kérdés: vajon mi lesz a sorsa ennek a hatalmas dallamanyagnak? Tovább fog-e élni, vagy nem lesz már folytatása az élő hagyományban? Nézzük meg ezért, hogy hozzátartozói, családtagjai, akik közvetlen részesei voltak ennek a dalkultúrának, mit vettek át tőle, s hogyan ápolják ezt az örökséget. Hiszen javarészt Tarjáni András is családi örökségként kapta, s azt nemcsak megőrizte, hanem gyarapította is.

Tarjáni Andrásnak felesége is jó nótás volt, különösen fiatal korában. Amikor mint fiatal lány summáskodott, mindig ő kezdte munka közben a nótát. Férjében is nagyra értékelte azt, hogy jó kedélyű és sokat dalol. Az azonban érdekes, hogy férje dalolásához inkább passzív hallgatóként kapcsolódott. Nem dalolt vele, csak hallgatta éneklését, és gyönyörködött benne. Más emberek előtt büszke is volt rá. Vele együtt azonban mégse dalolt. Sajátos pásztornótáit ha ismeri is, meg nem tanulta. Ennek okát inkább csak találgatni tudjuk. Több forrásból is fakadhat ez a férje dallamai iránti passzív magatartás. Távol tarthatja a vele való együtt énekléstől bizonyos tisztelet. A faluban meg nem is volt régen szokás az, hogy az asszony a férjével együtt daloljon. Csak újabban változott meg ez a magatartás. Régebben még az sem volt illendő, hogy az asszony étkezés alkalmával odaüljön az asztalhoz, ahová a férje. Csak félrehúzódva etette gyermekét, s közben maga is evett egy-egy falatot. Hogyan is tartották volna akkor illendőnek

azt, hogy hangosan énekelje férjével együtt annak nótáit? Mikor összekerültek, a szolgálat miatt alig voltak együtt. Mire megélték, hogy többet legyenek egymással, jöttek a gyerekek, velük szaporodott az asszonyi munka, s ez bizony nem nagyon kedvez a dalolásnak. Az meg, hogy néha hallotta férje dalait, úgy látszik, nem volt elegendő ahhoz, hogy biztosan el is sajátítsa azokat. Ez csak aktív bekapcsolódással lehetséges. Így hát felesége legkedvesebb nótái azok maradtak, melyeket fiatal korában, aktív énekléssel sajátított el. Túlnyomórészt a század elején közkedveltségnek örvendő újabb népdalokból áll ez a dallamanyag. Pl. „Villásfarkú fecske . . .”; „Este van már késő este, sötét van . . .”; „Víg váralji gyerek vagyok . . .”; „Kedves édesanyám, eressen el a bálba . . .”; „Ez a kislány akkor sír . . .”; „Ledülött, ledülött a szénaboglya teteje . . .”; Meg természetesen a summásnóták: „Intező úr, de göndör a bajusza . . .” s az ehhez hasonlók. Ezeket aztán pontosan, a közismert formában tudja. S ha a férje véletlenül kissé a maga módján, a maga sajátos dallamfordulatai szerint kezdi énekelni valamelyiket, akkor kijavítja: „Nem a hangján mondod!” – veti oda rögtön.

Mostanában pedig már keveset, sőt alig énekel. Sokat bánkodik két leánya rossz családi körülményei miatt. Szerinte ezért nem jutnak már eszébe a nóták. Pedig valamikor nagyon szerette őket, és sokat is tudott belőlük.

Gyermekeik – Juliska lányuk kivételével – mindnyájan örökölték szüleiknek, különösen édesapjuknak jó hallását, zenei képességét és szép hanganyagát. Édesapjuk dalkincséből azonban nem sokat tudnak. Olyan mértékben sajátították el dalait, amilyen mértékben segítették – különösen serdülő korukban – a pásztori munkában. András fia iskoláskora után bojtárkodott mellette. Tanult is a dalaiból. De elkerült otthonról. Jó ideig abba is hagyta a pásztorokodást. A Tarjáni gyerekek közül egyedül őt nem tudtam kifagatni.

A legtöbb dalt Teréz lánya tanulta tőle. Igaz, testvérei közül ő kedvelte legjobban a pásztorságot. 10–11 éves korától kezdve nagy örömmel ment édesapjával a gulya után. Igen szívesen segédkezett a munkájában. Munka közben aztán sokat tanult dalaiból is. Tudja a „Pallagon legel a juhom . . .”; „Ködlik mán a Mátra . . .”; „Nem mind betyár, ki lovon jár . . .”; „Fehér László lovat lopott . . .” dallamát is. Csak sajnos, az utóbbi időben nagyon sokat felejtett régi daltudásából. A dallamra még emlékszik, a szövegek azonban már nem jutnak eszébe. Ha ebben segítünk, akkor még most is szépen dalol édesapja dalaiból.

Jóval kevesebbet tanult meg belőlük Erzsébet lánya. Ennek okát a következőkben látja: „Nem olyan nagyon vót velünk édesapám, hogy tanulhattunk vóna tőle. Tëri sokat tanult, mert bojtárkodott neki. Én szégyëlltem a botot vinni hajtáskor a falun. Akárhogy szidott is édesapám, akkor së mëntem vele. Eleibé este úgy elmëntem, de a falun végig nem hajtottam a csordát. Azt tudom csak édesapám nótáiból, hogy Endre báró udvarába' van egy fa. . . mëg Nem messze van ide Kismargita.”

Valóban, a dalcímek felsorolása után sem tud többet énekelni a régi dalokból. Neki is szép énekhangja van azonban, s a faluban kedvelt, közismert új stílusú népdalokból már szép számmal tud ő is, és énekelni is szokta azokat.

Juliskának mind a saját, mind a család véleménye szerint „nincs jó hangja”. Talán ezért nem volt hajlandó semmiféle kérélésre sem énekelni. A szövegeket azonban kitűnően tudja. Édesapja dalain kívül tekintélyes mennyiséget tud a népies mődalszövegek közül is.

Az unokák is örökölték a muzikalitást. Különösen Teréz gyermekei. András bácsi, mint általában a nagyszülők, nagyon szereti unokáit. Ha otthon lehet a családban, szívesen mesél és dalol unokáinak. De komolyabb daltanulási alkalmat unokái számára is csak a pásztorkodásban való segédkezés jelent.

Unokái közül legtöbb dalát Molnár Ernő, Teréz lányának gyermeke tanulta meg. Pár esztendeig ugyanis bojtárkodott mellette. Ez idő tájt különös élmény volt hallani, amint a domboldalon ment a nyáj után, s a kolompszóba vegyülve félig még gyerekes, mutáló hangján régi stílusú, pentaton dallamokat énekelt. Ezekhez a dallamokhoz általában komoly, meglett férfihangot képzel az ember. Felcseperedő legénykéktől, gyermekektől ilyeneket szinte nem is lehet hallani.

Molnár Ernő még a furulyázást is megtanulta nagyapjától. Úgyesen játszik rajta. Mióta azonban városra került dolgozni, bizony kezdi felejtani nagyapja dalait. Már korántsem tud annyit belőlük, mint pár évvel ezelőtt. Azért még mindig érdemes számba venni, hogy mit hordoz magában a nagyapai dallamkincsből. Pontosán, esetleg kevés variálással a következő dalokat tudja: „Amott legel, amott legel . . .”; „András felé van az idő . . .”; „Béres vagyok, béres . . .”; „Debrecennek van egy vize . . .”; „Ez a kislány akkor sír . . .”; „Érik a, hajlik a búzakai . . .”; „Én vagyok a csongorádi gulyás . . .”; „Gulyás vagyok, mint akárki . . .”; „Haza legény, haza, haza már . . .”; „Jaj de sáros az az utca . . .”; „Juhász, juhász, szegény juhász-legény . . .”; „Ködlük mán a Mátra . . .”; „Leégett a töviskesi hodály . . .”; „Nem idevaló születésű vagyok én . . .”; „Nem messze van ide Kismargita . . .”; „Piros kukorica szár . . .” Összesen 16 dal, melyek közül 8 az I. csoportba, 4–4 pedig a II., illetve III. csoportba tartozik.

Egy versszakkal tudja a következő dalokat: „Besütött a nap a báró ablakán . . .”; „Fehér László lovat lopott . . .”; „Lóra csikós, lóra . . .”; „Pallagon legel a juhom . . .”; „Rimaszombat felől fűjdogál a szellő . . .” Összesen tehát 5 dal, s mindegyikük az I. csoportba tartozik.

Erősen variált, lényegesen elváltozott formában az alábbiakat tudja: „Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok . . .”; „Esik eső, szép csendesen csepereg . . .”; „Itthagynom a falu-

tokat . . ." (műdal dallammal); „Sűrű sötét felhő vándorol a kék égen . . .”; „Szánt az ökröm Bözsikém . . ." (a „Szánt a babám, csireg-csörög . . ." dallamára). Összesen 5 dal. Ebből 1 az I. csoportba, 3, illetve 1 pedig a II., illetve IV. csoportba tartozik.

Bizonytalanul, töredékesen tudja a következőket: „Ablakimba, ablakimba besütött a holdvilág . . ." (az „Amott legeg . . ." dallamára); „Csárda, csárda, de fakó e csárda . . ." „Csütörtökön virradóra, / Ültem a bánat hajóra . . .”; „Édes jó anyám, megyek a csatába . . .”; „Felszaladt Jóska a part-ra . . .”; „Felszegődtem Tarnócára bojtárnak . . .”; „Ha felmegyek Budapestre . . .”; „Kiszáradt a tóból . . .”; „Látod-e babám, látod-e babám, amott azt a nagy hegyet? . . .”; „Miskolc felé viszen egy út . . .”; „Nem mind betyár, ki lovon jár . . .”; „Szabó Vilma kiment a szőlőbe . . .”; „Szállj el fecsekemadár . . .”; „Tisza partján elaludtam . . ." Összesen 14 dal.

Csak ismerősek számára, de tudni nem tudja a következőket: „Aki kanász akar lenni . . .”; „Alig várom, hogy a nap lenyugodjon . . .”; „Kocsmárosné, kérek egy liter bort . . .”; „Lyukas a hodályom teteje . . . ; „Megöltek egy legényt . . .”; „Mit akartok ti zsandárok . . .”; „Sohase vétettem Kassa városának . . .”; „Szépen legel a kisasszony gulyája . . ." – összesen 8 dal.

A nagyapától örökölt legnagyobb dallamkincs tehát a következőképpen tevődik össze: pontosan tudott dal 16, egy versszakkal ismert 5, variáltan tudott 5, összesen 26 dal. 14 a bizonytalanul, töredékesen tudott és 8 a csak ismerős dalok száma.

Ez a családban továbbélő dallamörökség. Bár nemcsak a családtagok sajátítottak el Tarjáni András dalaiból. Sőt dal-kincsének kisugárzása nem is jelentéktelen. Különösen pásztor-emberek tanultak tőle dalokat. Lakatos Antal, sályi cigány-pásztor egyenesen daltanulási céllal kereste fel András bácsit. Szövegeit egy füzetbe le is írta.

Ezeket leszámítva azonban az egész dallamkincs Tarjáni András halálával pusztulásra lett volna ítélve. A körülötte élő embereknek, családtagoknak, idegeneknek egyaránt sejtelmük sem volt arról, hogy milyen felbecsülhetetlen értékű népzenei hagyományt hordoz magában ez az ember. Csak mióta gyűjtöm a dalait, illetve megkaptam a „Népművészet mestere” kitüntetést, azóta kezdik jobban értékelni daltudását. Azóta unokái is még szívesebben hallgatják énekét, és igyekeznek is tanulni tőle.

A továbbélés körülményeinek áttekintéséből a következő tanulságok vonhatók le:

1. Csak az aktív daloláson keresztül él tovább és terjed a népdal. A passzív hallgatás nem elegendő a továbbélés biztosítására. A zenei műveltség elsajátításának is csak az aktív muzsikálás lehet hatásos eszköze.

2. Az aktív dalolási alkalmak ma erősen megváltoznak vagy meg is szűnnek. Ennek a körülménynek azonban nem szabad maga után vonnia legszebb népdalaink feledésbe merülését. A hallás utáni ösztönös tanulást ma a tudatos elsajátításnak kell felváltania. Sőt, zenei írás-olvasás tudásnak, zeneirodalmi műveltségnek is kell kapcsolódnia hozzá. Zeneszerzőinkre vár az a feladat, hogy népdalkincsünket műzenei formába is átmentsék, továbbélését ezen a területen is biztosítsák. Előadóművészeink, pedagógusaink feladata, legszebb hivatása pedig az, hogy ezt a változott formába öltöztetett kincset népünk zenei életének vérkeringésébe újra belevigyék.

*

Tarjáni András dallamkincse éppen olyan változó, alakuló mint a magyar népzene egésze. Népdalkincsében megvannak azok a jellegzetességek, melyek a magyar népközösség népdalaiban. Természetesen egyéniségének sajátosságai is érezhetők népdalkincsén. A tudatában nagyon mélyen gyökerező, ösztönösen

magáénak vallott dallamok határozzák meg ízlését, értékelő, kiválasztó tevékenységét, sőt befolyásolják az újabb dallamok elsajátításában is. Kedvelt fordulatait nemegyszer beleéneкли a később tanult dallamokba. Így alakítja át azokat zenei alkotának megfelelő formára. Vannak olyan erősen élő dallamai, melyek sokszor ki is zárják egy-egy újabb dallam átvételét, és szövegüket ezekre a dallamokra éneкли. Nemcsak a régi, hanem az új stílusú dallamok esetében is találkozunk nála ezzel a sajátossággal. A műdaloknál ez már nem fordul elő, mivel idegenebb, éppen ezért egyedibb dallamok a számára.

Gyakran előfordul éneklésében a szövegvándorlás úgy is, hogy műdalszöveget népi dallamra énekel.

Sokat variálja dallamait. A variálás egyrészt alkotókészségének megnyilvánulása, másrészt az egyes dallamemlékek hatásának is betudható. A visszatérés erősebb variálása, sőt helyette más dallam alkalmazása az új stílusú népdalok visszatérő 4. sorában olyan sajátosság éneklésében, melyben egyéni tulajdonságot sejtethetünk.

Találkozunk nála a dallamok romlásának jelenségével is. Így a féldallam használatával, oktávtöréssel, kompilációval.

Rendkívül erős a pentaton zenei gondolkodása. De már jobban elmosódik dalaiban az ősi kvintváltó szerkezet.

Ha szövegük műfaja szempontjából nézzük dalkincsét, akkor túlnyomó többségük éppúgy a szerelmi lírához tartozik, mint a magyar népzene egészében. Az is figyelemre méltó azonban, hogy ezt a számot csak az újabb népdalok emelik magasra. A Járdányi rendszere szerint I. csoportba tartozó 75 dal közül mindössze 7 sorolható a szerelmi lírához. Igen sok dala között a pásztorsággal, betyársággal foglalkozó (37). Szoros kapcsolat áll fenn a pásztoréletéről szóló dalaival és saját életének élményanyaga között. Beszédében is gyakran használja ugyanazokat a jelzőket és kifejezéseket, melyeket dalszövegeiben.

UTÓSZÓ

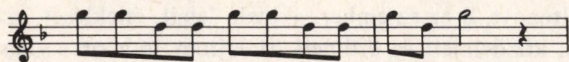
Ezt a munkát még 1963-ban írtam. Dátumai, megállapításai azért erre az időre értendők. Azóta sok minden hihetetlenül megváltozott. S az az ember, akinek dalait, éneklését, érzelmi világát, küzdelmeit és örömeit itt leírom, már ott nyugszik a sályi temetőben. 1974-ben meghalt. „Gyermekhada fut elszéledve...” Takaros kis házát, melyet egy élet megfeszített munkájával szerzett, eladták. Idegenek élnek benne. Nem szólnak már csengői, kolompjai. Szétszóródott, szertefoszlott minden, ami szegénységében is gazdag életéről beszélni tudna. Mi marad meg hát az emberből? Erre pozitívan csak e könyvben lejegyzett dalai tudnak felelni: a kultúrája. Ez élte túl Tarjáni Andrást is. A Sályi Pávakör ma jórészt az ő dalaiból állítja össze műsorait, s egyre többen kezdik ismerni, tanulni azokat. E könyvecske nyomán is ki tudja, hol fogják még megtanulni, s hol emlegetik majd a nevét? Kár, hogy még életében nem adhattam kezébe e könyvet hálám jeléül. Így csak emlékének áldozva teszem le azt tanulságul a jövő nemzedékek elé.

DALLAMTÁR*

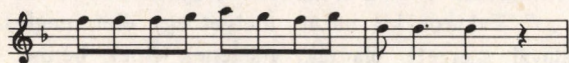
2.

1962. X. 20.

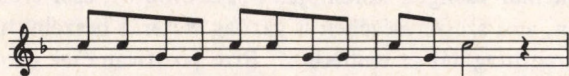
Parlando, rubato

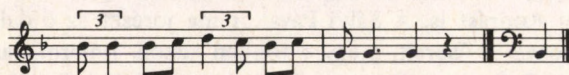
A - mott mē-gyēn ēgy ta - lyi - ga ma - gá - ba'

Szē - rē - dá - som van a fa - rá - ba vág - va.

Ki - be' va - gyon fe - hír hó - szín kē - nye - rem.

Ki - bűl mēgkí - ná - lom sok jó em - bē - rēm.

2. Még azt mondják, sē asztalom, sē székēm,
De minek is vónának azok nekēm,
Ott van nekēm a ződ halomnak partja,
Ottan észēm én, ahol kedvem tartja.

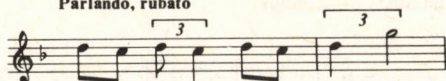
*A dallamtár Tarjáni András dallamainak csak egy részét tartalmazza. A dalok sorszáma a teljes anyag számozását követi. A hiányzó dalok szövegkezdete és azok dallama szolmizációs jelöléssel a dalok kezdősor szerinti mutatójába található.

3.

Parlando, rubato

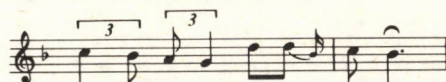
1955. I. 5.

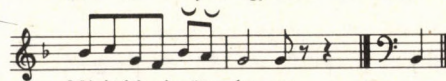
Nem mind bē-tyár, ki lo - von jár.

A - ki szürke pa - ri - pán jár.

Lám az e - nyím egy rossz de - res.

Mégis hét vármégye ke - res.

2. Hét vármégye megszalajtott,
Sebés Tiszának szorított,
Sebés Tiszának szorított,
Nagy partjáról beugrajtott.
3. Mikor aztat átúsztatam,
Szigetibe tüzet raktam.
Szigetibe tüzet raktam,
Szérszámom kiszáritgattam.
4. A lovamat kipányváztam,
Magam is egy jót aludtam.
Korán réggel felsérkentem,
Az Istennek hálát tettem.
5. A lovamat félnyergeltem,
Magam tetejébe ültem.
Elindultam Kassa felé,
Fehértornyos faluk felé.
6. Onnat hajtottam hat tinót,
Mind a hat daruszőrű vót.
Elhajtottam Kécskemétre,
Négyet eladtam belüle.
(: Kettőt adtam a birónak,
Amér' kiszabadítottak.)

2. v. 3. sor var.

3. v. 3. sor var.

6. v. 1. sor var.

7. v. 1. sor var.

1. Miskóc felé viszén egy út,
Azon sétál Jágër Jóska.
Sétál Miskóc városába'
Sárga selyëm viganóba'.
(: Sárga selyëm viganóba',
Egyik bótbúl a másikba. :)
2. Így fogadja Görög uram:
Üljön lé hát kisasszonka!
– Nem ülheték, mert estelédik mán az idő,
Sététlik a lúci erdő.
3. Sipkás Pista tüzet rakott,
Jágër Jóska tanyát csapott.
Itt a kényér, szalonna pajtás,
Egyél amennyi beléd fér!
4. Jágër Jóska hogy jóllakott,
Mindjárt a cserényre futott.
Sipkás Pista elé állott:
– Ide szűröd, karikásod!
(: Szűröd, csizmád, karikásod,
Itt lesz nekéd a halálod. :)

5. – Szűröm, csizsmám nem adhatom,
Míg a nyájam be nem hajtom.
Majd ha a nyájam behajtom,
Szűröm, csizsmám odaadom.
6. Istennek szent fia, adjál két karomba erőt,
Hogy a baltát fëlemeljem.
Hogy a baltát fëlemeljem,
Jágër Jóskát agyonüssem.
7. Jágër Jóska mikor húzta fël a csizsmát,
Sipkás Pista hamarjába,
Sipkás Pista hamarjába,
Bevágott a tarkójába.
8. Nyugodj itten kedves testvér,
Míg a kocsi ide nem ér.
Majd ha a kocsi ideér,
Majd elmëgyünk, kedves testvér!
9. Sipkás Pista hamarjába'
Befutott Lúç falujába.
– Biró uram, Bátor Pësta,
Halva fekszik Jágër Jóska!
10. Én ütöttem, nem tagadom
Egész világnak kivallom.
Adja ide a két lovát,
Hagy hozom be Jágër Jóskát.
11. Nem engedik a lúciak,
Hogy a városba behozzuk.
– Ahol történt a halála,
Feküdjön a föld gyomrába'.

5. A 13. sz. dallamra éneklendő.

1957. I. 7.

2. sor var.

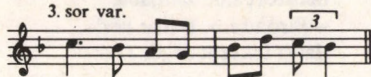

1. Félzaladt Jóska a partra,
Az alatt legelt a gulya.
Még némitották a kutyát,
Úgy válogatták a javát.
2. Eszrevették a pandúrok;
Még szorították Várkonyit.
Félzaladt Jóska a fára,
A nagy körtefa ágára.
3. A sok körte kezdett fogyni,
Várkonyi Jóska búsulni
– Kettő-három van egy ágon,
Tudom, itt lesz a halálom.

6. A 3. sz. dallamra éneklendő.

1957. I. 8.

3. sor var.

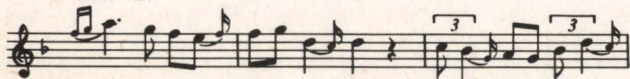

1. Gulyás vagyok, mint akárki,
Nem mégyék zabot aratni.
Gulyás botom útitársam,
Jó két kutyám a bojtárom.
2. Fogoly tinóm kalauzom,
Szépen hordja a kolompojn.
Pirosbarna kis galambom,
Csak hallgatja, mikor hajtom.

7. A 3. sz. dallamra éneklendő.

1957. I. 8.

2-4. sor var.

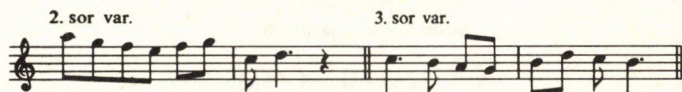

Sokszor nagyokat sóhajtok,
Más jóllakik, én koplalok.
Tekintgeték hazám felé,
Hol réggel, vagy estefelé.

8. A 3. sz. dallamra éneklendő.

1957. I. 9.

1. Fehér László lovat lopott
A fekete halom alatt.
Olyat pattant az ostora,
Behallatszott Gönc városba.
2. Gönc városa rajta, rajta!
Fehér Lászlót el kell fogni.
Kilenc zsandár azt kérdézi:
Minek hínak btyár? - valld ki!
(: Kesely az én lovam lába,
A húgom még Fehér Anna. :)
3. Fogd be kocsis a lovakat!
Rakj rája szép szerszámokat.
Vékával az aranyakat,
Tányírral a tallérokát.
4. Vékával az aranyakat,
Tányírral a tallérokát.
Hónap megýünk Fehérvárra.
Bátyám szabadítására.

5. – Horváth Miklós tömlőgazda;
Szabadítsd ki a bátyámat!
Nesze itt egy tál aranyam,
Szabadítsd ki a bátyámat.
6. – Kedves húgom, Fehér Anna,
Nem kell nekem az aranyad!
Nem kell nekem az aranyad,
Csak egy éjjeli hálásod.
7. Lót-fut szegény Fahér Anna
Folyosókrul folyosókra.
Folyosókrul folyosókra,
Sorba a börtönajtókra.
8. – Kedves bátyám, Fehér László,
Élsz-ë, vagy halsz, vagy mëghaltál?
– Së nem élëk, së nem halok,
Csak tërúlad álmodozok.
9. – Kedves bátyám, Fehér László!
Nem kell neki az aranyom.
Nem kell neki az aranyom,
Csak egy éjjeli hálásom.
10. – Kedves húgom Fehér Anna,
Në hálj vele az éccaka!
Mer' szüzességöd elvészì,
Bátyádnak mëg fejét vészì.
11. Në hálj vele a gonosszal,
Az akasztani valóval,
Mer' szüzességöd elvészì,
A bátyádnak fejét vészì.
(: – Mit, egy éjjel vele hálók,
Kiszabadítom bátyámat. :)

12. – Egyet ütött mán az óra,
Aludj aludj, aludj Fehér Anna!
– Nem aluszok, sè nem nyugszok,
Mer' nagy lánccsörgetést hallok.
13. –Aludj, aludj Fehér Anna,
Lovat visznek itatásra.
Lovat visznek itatásra,
Zabla csörög a szájába'.
14. Zabla csörög a szájába',
Rossz annak mindèn szèrszámja!
Rossz annak mindèn szèrszámja,
Csörög-csattog a hídlása.
15. Hatot ütött mán az óra,
Fëlkelhetsz mán Fehér Anna!
Lót-fut szègény Fehér Anna,
Folyosókrul folyosókra.
16. Folyosókrul folyosókra,
Sorba a börtönajtókra.
– Kedves bátyám Fehér László,
Élsz-è, halsz-è, vagy mëghaltál?
17. Felelik a többi rabok:
Nè itt keresd a bátyádot!
Zöld erdőbe', zöld mezőbe',
Akasztófa tetejébe'.
18. – Horváth Miklós tömlöcgazda,
Verjèn mëg az úr angyala!
Átkozásom nem szokásom,
De ha mëgfog, azt sè bánom.
19. Amely rétèn keresztül mëgy,
Ott soha fű nè terëmjen!
Tizènhárom szeker szalma
Rothadjon el az ágyadba'.

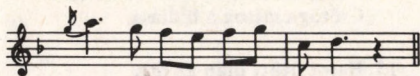
20. Tizénhárom sor patika,
Ürüljön ki a számodra.
Tizénhárom szekér szalma
Rothadjon el az ágyadba'!

21. Mosdóvized vérré váljon,
Törülköződ lángot hányjon.
A kényered kővé váljon,
Úgy az ördög elragadjon!

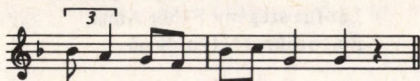
9. A 3. dallamra éneklendő.

1957. I. 14.

2. sor var.

4. sor var.

1. Csütörtökön virradóra
Ültem a bánathajóra.
Alig el sém szendéredtem,
Kilenc zsandár áll fölöttem.
2. Csak azt kérdezgetik tőlem:
Hol az utazó levelem?
Mégájj zsandár, majd mégmondom,
Csak a lajbim kigombolom.
3. Kettőt-hármat agyonlőttem:
Itt az utazó levelem!
Bihar, Szabócs, Szabócs, Szatmár,
Gyerünk hamar, hajtanak már.

10. A 9. sz. dal változata.

4. sor var.

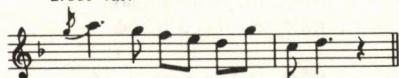
Szövegvariáns:

Tisza partján elaludtam,
Jaj, de szomorút álmotam . . .

11. A 3. sz. dallamra éneklendő.

1961. VIII. 24.

2. sor var.

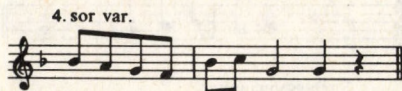
3. sor var.

1. Mit akartok ti zsandárok?
Talán én értem jöttetek?
– Érted jöttünk, el is vigyünk,
Illavára vasra verünk.
2. Csörög-csattog a vasajtó;
Talán gyön a tömlöctartó.
Hányja-veti fejem alját,
Nem ástam-ë ki a falját?
3. Tömlöctartó jól mëghalljad:
Në örülj a rabságomnak!
Mert ha rabságomnak örülsz,
Kés forog a szíved körül.

12. A 3. sz. dallamra éneklendő.
2–3 sor a 11. sz. dal szerint.

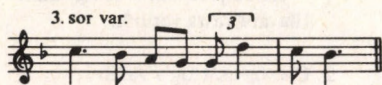
1959. VIII. 24.

1. Ha fölmegyék Budapestre,
Budapesti törvényszékre,
Látom a sok urat írni,
Rám tekintett valamennyi.
2. Rám is sóztak vagy hat évet,
Szabadulni már nem lehet.
Írok haza jó anyámnak:
Küldjön ruhát a fiának.
3. Mëgküldték a tiszta ruhát,
Éldésanyám zokogva jár.
Két szál dëszka a nyoszolyám,
Itt halok mëg éldésanyám!

13. A 3. sz. dallamra éneklendő.
2. sor a 11. sz. dal szerint.

1961. VIII. 24.

1. Három bëtyár a csárdába'
Így gondolkozik magába',
Így gondolkozik magába':
Hova mënjën éccakára?
2. Hova mënjën éccakára?
Szomszédasszony ablakára.
Szomszédasszony ablakára,
Annak van szép barna lánya.

14. A 3. sz. dallamra éneklendő.

1963. I. 3.

2. sor 2. ütem var.   3. sor 1. ütem var.

4. sor var.

Kutyakaparósi csárda
Körül van csikóval állva.
Szegény betyár paripája
Nyerég alá van szoritva.

15. A 3. sz. dallamra éneklendő.

1964. IV. 2.

2. sor var.   3. sor var.

4. sor var.

Nem szánt-vet az égi madár,
Mégis kitarcsa ja határ.
Én sém szántok, sē nem vetők,
Majd csak megélők köztetők.

16. A 3. sz. dallamra éneklendő.

1959. VIII. 24.

2. sor var.

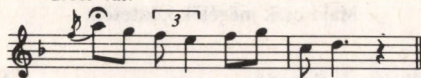
1. Pallagon legel a juhom,
De szépen szól a kolompom.
Két szélin áll a bojtárom,
Közepibe' ja számárom.

2. Két hete is, vagyis három,
Hogy a számadómat várom.
Amoda gyön amint látom
Fekete bársony száma-ron.
3. – Jónapot kedves bojtárom,
Csak azt kérdém, van-é károm?
– Nincsen károd, de nem is lész,
Míg a falka kezemén lész.
4. – Még azt mondtad, nincsen károm.
Hol a vezérkolomposom?
– Babámnál hagytam zálogba',
Visszahajtom még hajnalra.
5. Minek az a vasas kutya,
Ha ja betyárt nem ugatja!
Minek az az embër bojtár,
Ha megesik rajta ja kár.
6. Zsidók vitték el a bőrit,
Kutyák itták még a vérit.
Kutyák itták még a vérit,
Mink kóstoltuk még az ézit.

17. A 3. sz. dallamra éneklendő.

1959. XI. 12.

2. sor var.

1. András felé van az idő,
Derül-borúl mindénfelől.
Nem találok annyi helyet,
Huva lèhajtsam fejemet.
2. Mondjad bojtár a gazdának:
Küldjön szénát a birkának!
Küldjön szénát a birkának,
Szalonnát a bojtárjának.

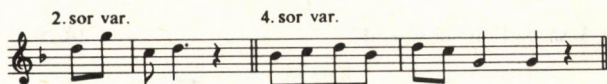

3. de Van még olyan csalfa gazda,
Ki azt mondja, hajts a gazra!
Van még tippan a bukorba,
Hagy kaparjon az ébadta!

4. Nem úgy van az bacso gazda.
Jó a túró télbe-nyárba.
Jó a túró télbe-nyárba.
A szép birka ja hodályba.

18. A 17. sz. dal változata.

1960. I. 15.

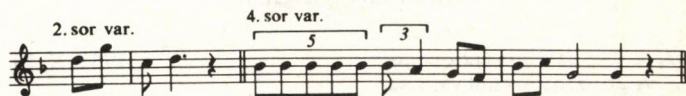

Szövegvariáns:

András felé van az idő,
Tornyosodik már a félhő,
Sírnak-rínak a bárányok,
Változtatnak a bojtárok.

19. A 3. sz. dallamra éneklendő.

1961. VIII. 24.

1. Felmént a kondás a fára,
Makkot rázott a nyájának.
– Krici göndör, krici barna,
Szaladj onnat mer' beléd száll a fényös balta.

2. Léesett a fényös balta,
Beleszállt a göndör kanba.
Jaj de szánom, jaj de bánom,
Ez a legszébbik jószágom.

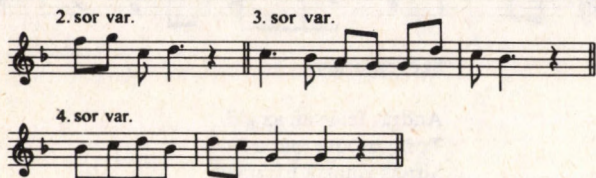
20. A 3. sz. dallamra éneklendő.
A 18. sz. dal szerint variálva.

1960. I. 15.

1. A mezei kis pacsirta,
Mind a két szemét kisírta.
Repdési a magos eget,
Szánja gyászos életemet.
2. Szépen szól a kis pacsirta,
Szava az eget hasítja.
Idegény föld kedves hazám,
Mindën asszony édésanyám.

21. A 3. sz. dallamra éneklendő.

1962. X. 20.

Van egy lovam, jól tud futni,
De jó rajta lovagolni.
Éccaka árkot ugratni,
Szilaj csikót hajtogatni.

22. A 3. sz. dallamra éneklendő.
A 21. sz. dal szerint variálva.

1962. X. 20.

1. Dëbrëcëni kőhíd mellett,
Három juhom hatot ellëtt.
Van mán juhom, van bárányom,
Szerethetsz mán édës párom.
2. A tornyomnak nincs teteje,
A juhomnak nincs mezeje.
Jaj Istenëm, adj egy essőt,
A juhomnak jó legelőt.

3. Jaj Istenem, adj egy essőt,
A juhoknak jó legelőt.
A juhoknak jó legelőt,
Nekem pedig szép szeretőt.

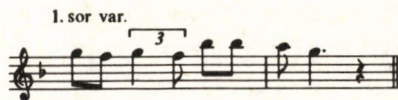
23. A 3. sz. dallamra éneklendő.
1–3. sor a 21. sz. dal szerint.

1960. I. 15.

1. Débrécénnek van egy vize,
Melynek Hortobágy a neve.
Arra van egy kőhíd rakva,
Kilenc lyukra van állítva.
2. Hortobágnak szélés vize,
Kis pejlovam né félj tőle.
Át kell nekünk azon menni.
Sorozatn megjelenni.

24. A 3. sz. dallamra éneklendő.
2–4. sor a 21. sz. dal szerint.

1963. I. 31.

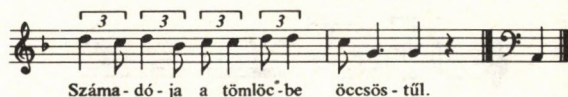
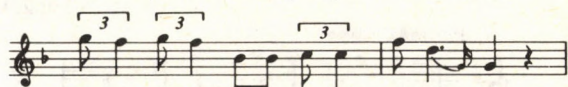
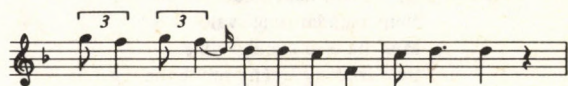
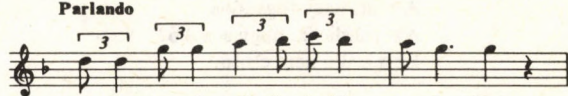

1. Débrécénnek sebés vize,
Melynek Hortobágy a neve.
Arra van egy kőhíd rakva,
Kilenc lyukkal van kirakva.
(: Azon jár át gulya, ménés,
A szeretőm jaj de kényes! :)
2. versszak mint az előzőnél.

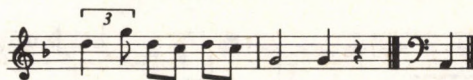
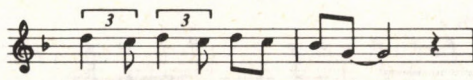
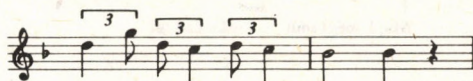
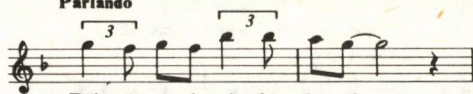

Parlando

Parlando

2. Bevágtattam már amarra,
A csáti nagy fogadóba.
Azt kérdezik, hogy a csikó?
Ez a csikó nem eladó.

3. Ez a csikó nem eladó,
Nem zsandárok alá való,
Mer' ha erre zsandár ülne,
Sok szegény legény rab lenne.

30.

1962. VIII. 3.

Parlando, rubato 3

A - ki ka-nász a - kar lén-ni,
A Mát - rá - ba mēnjēn lak - ni.
A Mát - rá - ba mēnjēn lak - ni,
Majd mēgtanul kanászkod-ni.

31. (= 48-49.)

1963. II. 1.

Giusto, $\text{♩} = 88$

Még-is-mer-ni a ka-nászt Ap-ró já-rá-sá-rúl,
Tódott-fódott bocsko-rá-rúl, Tarisznya szíj-já-rúl.

2. A disznónak a buzábúl
Csak a file van ki,
A kanásznak a dunnábúl
Csak a feje van ki.

32.

1962. VIII. 3.

Parlando, rubato

Is - tenēm, Is - te - nēm, Ki - nek tēgyek panaszt,
Ki - nek tē - gyek panaszt? Ho - lott száz között sem
Ta - lá - lok egy i - gaszt.

2. Istenēm, Istenēm,
Hol lesz még halásom,
Hol lesz még halásom?
Vagy erdőn, vagy mezőn,
Vagy a puszta síkon.
3. Vagy erdőn, vagy mezőn,
Vagy a puszta síkon,
Vagy a puszta síkon,
Hol a sárga rigó
Fütyül sírhalmomon.

33. A 32. sz. dallamra éneklendő.

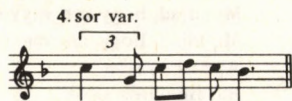
1955. I. 5.

1. Lóra csikós, lóra,
Elszaladt a ménés,
Mégugrott a ménés,
Nem maradt egyedül,
A pályván a nyergēs.

2. Nem tēhetēk rúla,
Mer' el vagyok fogva,
Mer' el vagyok zárva,
Ott van a bojtárom,
Majd ű számol rúla.
3. Számolj bojtár számolj
Az elveszēt lórúl,
Az elveszēt lórúl,
Majd én mēg számolok
A kedves babámrúl.
4. Ha kiszabadúlok
Én is fēlnyergēlēm
Azt a barnapirost,
Átal is űsztatom
A zavarus Marust.
5. Zavarus Maruson
Magam átaltészēm,
Magam átaltészēm,
Bánáti gulyásnál
Jó vocsorám lészēn.
6. Egyél pajtás, igyál,
Ez még az áldomás,
Ez csak az áldomás,
Majd visszajövőbe'
Tudom, hogy hajtok mást.
7. Majd visszajövőbe'
Hajtok hat tehenet,
Hajtok hat tehenet,
Kiér' a mészáros
Bankót ad elēget.

34. A 33. sz. dallamvariánsa.

35. A 32. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 2.

1. Testvérék, testvérék,
De hűtlenék vagytok,
De hűtlenék vagytok,
Hosszú rabságimban
Még se látogattok.
2. Ki fogok még jönni,
Haza fogok menni,
Haza fogok menni,
Testvérék jószágát
Még fogom köszönni.
3. Akkor lesz majd nekém
Hazajövetelém,
Hazajövetelém,
Majd ha egy szem búza
Száz keresztet terem.
4. A' pedig sosem lesz
Hogy annyit teremjen,
Hogy annyit teremjen
Így hát akkor anyám
Né várj vissza engem.

36. A 32. sz. dallamra éneklendő.

1959. VIII. 3.

1. Szállj el fűcskema­dár
Borsodon kérésztül,
Borsodon kérésztül,
Szállj el a babámho'
Maga van egyedül.

2. Ha kérdi hol vagyok?
Mondjad, hogy rab vagyok,
Mondjad, hogy rab vagyok
Az aradi várba'
Babám elhervadok.
3. Hallottad-é hírét
Somogy vármegyének,
Somogy vármegyének?
Hát annak a híres
Aradi törvének?
4. Hallottam, hallottam,
Vótam is mán benne,
Vótam is mán benne,
Harminchat hónapot
Létőtöttem benne.
5. Oda van bezárva
Két húszéves legény,
Két húszéves legény,
Ott tóti napjait
Éhën-szomjan szögény.
6. Talpig vasba verve
Könyökig a vérbe',
Könyökig a vérbe',
Be van esve szeme
A nagy sététségbe'.
7. Világító gyertyám
Kigyók-békák szeme,
Kigyók-békák szeme,
Takarózó párnám
Bóthajtás fëdele.
8. Kerüld el hát pajtás
A hadbíró kezét,
A hadbíró kezét,
Hogy még né kóstonhasd
Siralmas kënyerét.

1. Kincsëm csaplárosné
Micsoda csárda ez,
Micsoda csárda ez?
– Szégény betyároknak
Borivó helye ez.
2. – Kincsëm csaplárosné
Hozz bort a kupába,
Hozz bort a kupába,
Hagy igyon a betyár
Eleget bújába’.
3. Elindult két betyár
Élelmet keresni,
Élelmet keresni,
Az a kutya zsidó
Levelet írt néki.
4. Nem jó vót a levél,
Nem vót rajta pëcsét,
Nem vót rajta pëcsét,
Mëgájj kutya zsidó,
Mëgadózol ezért.

1. Hallod-ë tē pajtás
Mit beszél az öreg,
Mit beszél az öreg?
– a Leleci piacon
Buzát vënni mëgyek.
2. Gyerünk el elibe
Víg jánosi vőgybe,
Víg jánosi vőgybe,
Vágjuk lë a fejét,
Vëgyük el a pénzét!

3. – Édes jó barátim
Në üsseték agyon,
Odadom a pénzëm,
Három kis árvám van
Odahaza nékëm.

4. – Három kis árvádat
Bízzuk az Istenre,
Bízzuk az Istenre,
A tē életēdet
Mēg a mi lelkünkre.

39. A 32. sz. dallamra éneklendő.

1959. VIII. 3.

1. Ködlik mán a Mátra,
Eső akar lēnni,
Eső akar lēnni,
Morog a manga nyáj,
Nem akar maradni.

2. Nē korogj, nē morogj,
Úgy sē mécc ma haza,
Úgy sē mēhetsz haza,
Úgy sēm hálsz az éjjel
Fēdeles akojba'.

40. A 32. sz. dallamra éneklendő.

1961. VIII. 24.

1. Este van, este van,
Fēl kéne nyergelni,
Fēl kéne nyergelni,
Nyírēgyház tájékán
Széjjel kéne nézni.

2. Vagy hámot, vagy jármot
Üresen kék hagyni,
Üresen kék hagyni,
Vagy tótot, vagy rácot
Ki kéne rabolni.

1. Rimaszombat felől
Fujdogál a szellő,
Fujdogál a szellő,
Nagyon rossz hírt hallok
Magam sorsa felől.
2. Látom, a törvénybe'
Huszonnégyen ülnek,
Huszonnégyen ülnek,
Mind a huszonnégyen
Rúlam törvénekzenek.
3. Egy szép csárdás dáma
A nevemet írja,
A nevemet írja,
Egy szép barna kislány
A nevem diktálja.
4. Të szép barna kislány
Jól diktáld nevemet,
Jól diktáld nevemet,
Mëg në hosszabítsd a
Rabi életémet.

1. Bakonyi* erdőnek
Sok hírës barlangja,
Sok hírës barlangja,
Sok szëgény legénynek
Benne a tinója.
2. Nekëm is van benne
Harminchárom tinóm,
Harminchárom tinóm,
Jobb szarvára sütvé:
Mind prédára való.

*Szövegvariáns: Latori

43. A 32. sz. dallamra éneklendő.

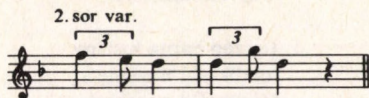
1957. II. 16.

1. Kiszáradt a tóbul
Mind a sár, mind a víz,
Mind a sár, mind a víz,
A szegény barom is
Csak a pásztorra níz.
2. Adj még uram Isten
Egy szép szendés essőt,
Egy szép csendés essőt,
A szegény baromnak
Jó legelő mezőt.

44. A 32. sz. dallamra éneklendő.

1961. VIII. 27.

Négysoros változat.

45. A 32. sz. dallamra éneklendő.

1963. III. 23.

1. Bort iszik a juhász,
Kifityég a monya,
Kifityég a monya,
Cifra csaplárosné
Csak úgy mosolyogja.
2. Igya még a borát,
Tegyé el a monyát,
Tegyé el a monyát,
Né szégyenítje még
Ezt a csali csárdát!

46. A 32. sz. dallamra éneklendő.

VIII. 24.

1. Bérés vagyok bérés,
Be vagyok szegődve,
Be vagyok szegődve,
Itt az új esztendő,
Gyön a szekér értem.

2. Sajnálom ökrömet,
Vas járomszögemet,
Vas járomszögemet,
Cifra ösztökémet,
Szőke szeretőmet.

47. A 32. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 1.

1. Haragszik a gazda,
Hogy mink itt mulatunk,
Hogy mink itt mulatunk,
Vigye jel a házát
Majd mink itt maradunk.

2. Igyunk itt míg van mit,
Jó embér lakik itt,
Jó embér lakik itt,
Nem csurog, nem csöpög,
Elmulathatunk itt.

48. (= 31.)

1963. II. 1.

Giusto. ♩ = 88

Ződ er - dő - be' a tü - csök, Há - za - sod - ni ké - szül,

Nyalja - fal - ja a le - gyet, Ké - ri fe - le - sé - gül.

2. Farkas lett a mézárós,
Két tinót levágott,
Mellé három malacot,
Jókat megkopasztott.

49.

1963. II. 1.

Giusto, ♩ = 92

Ké-ret já-nyom egy bé-rés, El-mégy-ë hoz-zá-ja?

- É-dës-a-nyám a bé-rës O-lyan, mint egy tál bé-lës,

Nem mën-gyëk hoz-zá-ja.

2. Kéret jányom egy kocsis,
Elmégy-ë hozzája?
– Nem jól tette a hámot,
Kinevették a jányok,
Nem mën-gyëk hozzája.
3. Kéret jányom egy kanász,
Elmégy-ë hozzája?
– Édësanyám a kanász,
Télbe-nyárba disznót mász,
Nem mën-gyëk hozzája.
4. Kéret jányom egy juhász,
Elmégy-ë hozzája?
– Édësanyám a juhász,
Olyan mint a gyöngyvirág,
Elmën-gyëk hozzája.

Glusto, ♩ = 92

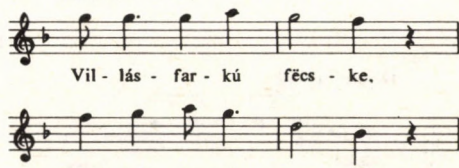
Szé - lés a Ti - szá - nak a szé - le,
De még mé - lyebb a kö - ze - pe.
Bar - na le - gény az - tat ke - rül - ge - ti,
Á - tal a - kar raj - ta mēn - ni.

2. Átal akar rajta mēnni,
Bazsarózsát szakajtani.
Rózsa, rózsa, rózsa nē illatozz,
Barna legény nē házasodj.

3. Barna legény, nē házasodj,
Mer' még lész a nagy bánatod.
Gyēnge vagy a, vagy a házasságra,
Az visz el a másvilágra.

Var. Mély a Tiszának a széle . . .

Glusto, ♩ = 132

Vil - lás - far - kú fēcs - ke,
Szép bar - na mē - nyecs - ke.

Hogy tud - tál tē i - de - jön - ni,
Er - re az i - degény föld - re ?

2. Nem jöttem én gyalog,
Kis pejlovam hozott.
Kis pejlovam négy lábárúl
A patkó lēhullott.

3. Csak egy maradt rajta,
Az is kotyog rajta,
Szeretóm a kovácslegény,
Majd ráigazítja.

52.

1963. II. 1.

4. sor var.

1. Repűlj madár, repűlj,
Miskolcon kērésztűl,
Szállj a babám ablakára,
Maga van ēgyedűl.

2. Ha kērdi, hol vagyok?
Mondjad, hogy rab vagyok.
A miskolci nagy fēgyházba'
Babám elhērvadok.

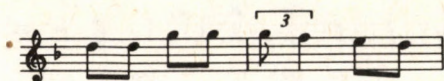
56.

1963. II. 21.

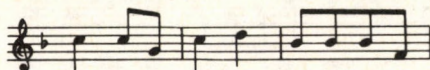
Giusto, $\text{♩} = 92$

Il - lik a tánc a ron - gyos - nak,

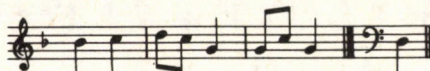

Min-dén ron-gya mo-zog an-nak,

Hej dí-nom dá-nom, míg é-lők is

bá-nom. Hogy mēghá-zasodtam.

2. Feleségem olyan tiszta,
Éccer mosdik egy hónapba.
Hej dínom-dánom . . .

3. Kényeret is jól tud sütni,
ötször-hatszor befűt neki.
Ref.

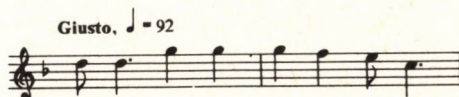
4. Ötször-hatszor befűt neki,
Mégis sületlen vészi ki
Ref.

5. A feje is olyanforma,
Mint egy rēndes szénaboglya
Ref.

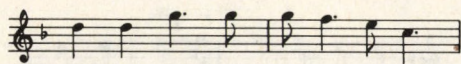
6. A szemibe' olyan csipa,
Mint egy rēndes tajtékpipa
Ref.

57.

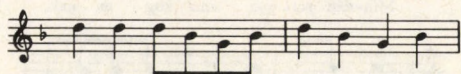
1963. II. 2.

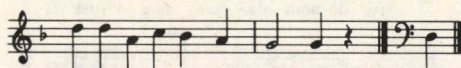
Lē - e - sētt a pin - ce - la - kat.

Jaj de szép sze - re - tőm a - kadt.

Gyēn - ge vagy a vagy a há - zas - ság - ra,

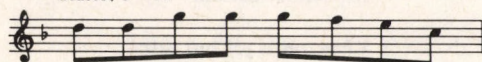

Babám visz a más - vi - lág - ra.

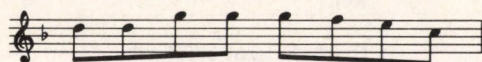
58.

1963. I. 31.

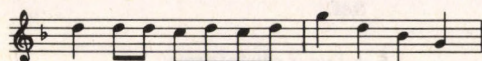
Giusto, $\text{♩} = 88$

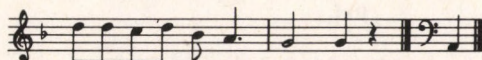
Dun - na, dun - na, hosz - szú dun - na.

Ki - lát - szik a lá - bad uj - ja.

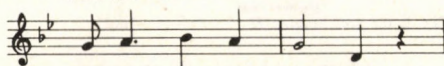
Sej, dun - na, dunna, dunna, hoszú dun - na,

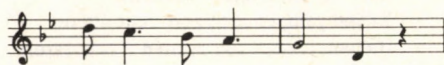
Ki - lát - szik a lá - bad uj - ja.

2. Lábad ujján nagy a köröm,
Dunna alatt nagy az öröm.
Hej dunna . . .

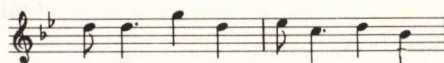

Giusto, ♩ = 88

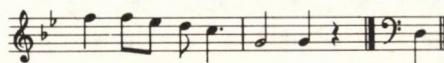
Most jöt - tem Gyu - lá - ról.

Gyu - la - i vá - sár - ból.

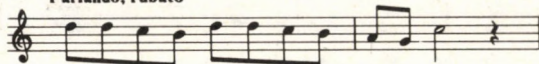

Mind lē - hul - lott a réz pat - kó.

Hej, a lo - vam lá - bá - ról.

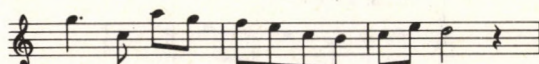
2. Mind lēhullott rúla,
Csak egy maradt rajta.
Kovács, édes jó barátom,
Hej, szorongasd még rajta.

Parlando, rubato

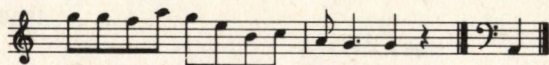
E - sik e - ső szép csēndē - sen csē - pē - rēg.

Csa - li Pis - ta a kocs má - ba ke - se - rēg.

Csap - lá - ros - né mond - ja még a lá - nyá - nak.

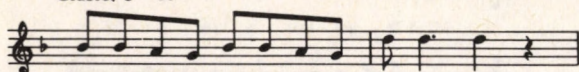
Tíz li-tér bort hozzon fél a Pis-tá - nak.

2. Tíz litér bort hozzon fél az asztalra,
Másik lányát állíja ki trázására.
Édesanyám, én a trázását nem állom,
Hallom, jönnek sokan mán a zsandárok.

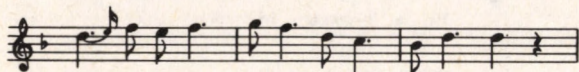
62.

1961. VIII. 24.

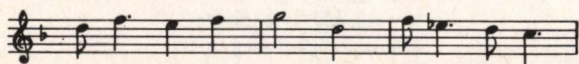
Giusto, ♩ = 88

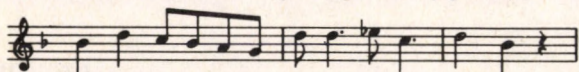
Hát a bē-tyár hol ë - szi a va - cso - rát ?

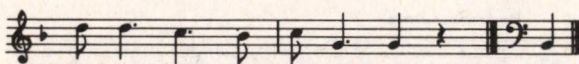
Zöld er-dő-be' sü-ti a nyers sza-lon - nát.

Pa-pí - ros - ra sej - haj csē - pēg - te - ti

a zsir-ját, a zsir-ját, Av-val ke-nē - ge - ti

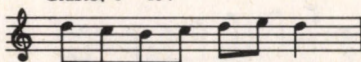

fe - ke - te gōn - dōr ha - ját.

63.

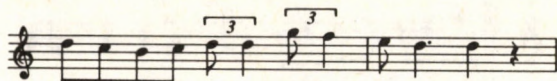
1963. II. 1.

Giusto, ♩ = 104

Ó - dal - gom - bos a ci - pōm,

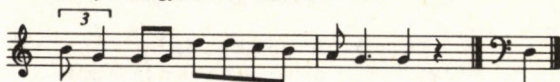

El - ha - gyott a kő - kény - szé - mű sze - re - tőm.

Ha jel - ha - gyott, én is őt,

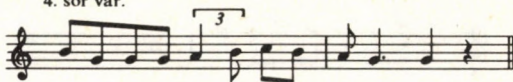

Ta - lá - lok még a fa - lu - ba' sze - re - tőt.

64. A 63. sz. dallamra éneklendő.

1959. VII. 2.

4. sor var.

Piros kukorica szár,
Másodjára kapálatlan maradtál.
Szőke legény, barna lány,
Öleletlen, csókolatlan maradtál.

65.

1961. VIII. 22.

Parlando, rubato

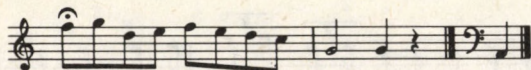
Nem messze van i - de Kis - mar - gi - ta.

Hor - to - bágynak vi - ze kő - rül - foly - lya.

Kő - ze - pi - be' ko - po - nya - i csár - da.

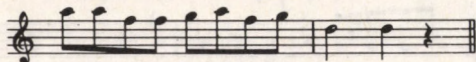
Ab-ba' i - szik egy bë-tyár bú - já - ba.

2. – Jóestét, jóestét csaplárosné,
Hát ez a szép szilaj csikó kié?
– Jó bort iszik annak a gazdája,
Most érkezett, nincs egy fél órája.
3. – Küldje ki hát a lónak gazdáját.
Nem bántjuk mink, csak adja még magát.
– Nem mëgyëk ki, nem adom mëg magam,
Kinek tetszik, vigye el a lovam.

66. A 65. sz. dallamra éneklendő.

1961. VIII. 24.

2. sor var.

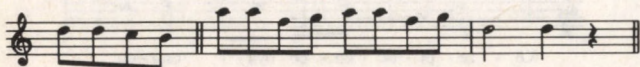
1. Lëégett a töviskesi hodály,
Beleégett három juhászbojtár.
Járom juhász három pár ruhája,
Tarjányinak egy rongyos bundája.
2. hisz Tarjányinak nem lëtt sëmmi kárja,
Mëgvëtte azt a túri vásárba'.
De a szëgény három juhászlegény,
Mind a három beleégett szëgény.
3. Barna kisjány a hodályt kerüli,
Számadótul a bojtárt kérdëzi.
– Barna kisjány në keresd párodat,
Fekszik mán a hodály hantja alatt.

67. A 65. sz. dallamra éneklendő.

1957. II. 16.

1. sor var.

2. sor var.

1. Engem hínak Fábíán Pistának.
Ki is állok huszonnégy zsandárral.
Dupla fényes fegyver a kezembe',
Hagy jöjjön a zsandárok seréjje.
2. Halljátok-é tík híres zsandárok?
Amott jönnek sokan a betyárok.
Szaladj zsandár, gyön Fábíán Pista,
Hallom, hogy zúg kis pejlova lába

68. A 65. sz. dallamra éneklendő.

1957. I. 9.

2. sor var.

1. Csárda, csárda, de fakó e csárda,
Abba' iszik Patkó Bandi maga.
Patkó Bandi első szava ez vót:
Ki látott mán egy lovon hét patkót?
2. Ki nem hiszi, jöjjön ide, lássa;
Négyet visel e gyönyörű Sárga.
Négy a lábán, kettő a kengyelbe',
A hetedik: ülök a nyerégbe'.
3. Száz forintot adtam egy szép lóér',
Egy másikat rá való szerszámér'.
Harmadikat egy szép barna lányér',
Kit nem adnék szélés e világér'.

69. A 65. sz. dallamra éneklendő.

1962. VIII. 3.

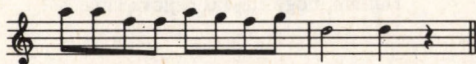
1. Bort nem iszom, fogadásom tartja,
Vizet innék, ha ja babám adna.
Azt is csak úgy a szájából adna,
Mint a madár párját úgy itatna.

2. Árva vagyok, árvának születtem,
Csipkebokor bujdosója lettem.
Csipkebokor hullajtsd leveledet,
Barna kisjány, felejtse a nevemet.

70. A 65. sz. dallamra éneklendő.

1962. VIII. 4.

2. sor var.

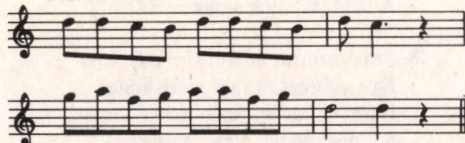
1. Luzsna alatt van egy kerek erdő,
Az alatt egy gyászos kis temető.
Abba' fekszik százhusz magyar baka,
Eltemette gyászos Galícia.

2. Galícia nem a szülőházám,
Nem vót benne nekem egy víg óráim.
Átkozott légy Galícia addig,
Mig benned egy magyar baka látszik.

71. A 65. sz. dallamra éneklendő.

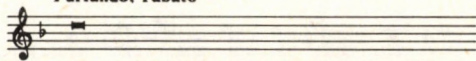
1963. II. 2.

1-2. sor var.

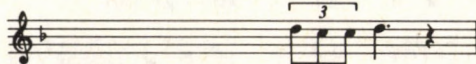

- De szeretnék kicsiny gyermek lenni,
Gyermékségem vissza tudnám sírni,
Szép gyermekkor, jöjj vissza egy szóra,
Rózsa, rózsza, fehér őszirózsa.

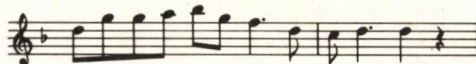

Parlando, rubato

Ha föl-vá-gom ma-ga-mat a fa-gar-asos Já-nos bá-csi

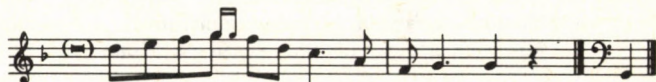
lopott fakó csikájának a te-te-ji-be,

Be-vág-ta-tok a gu-lya kö-ze-pé-be.

Ki-vá-lasztok ti-zén-hármat be-lű-le.

Neszték lá-nyok, ti is nyer-ték be-lű-le.

2. János bácsi lopott fakó csikájának a hátulsó lábán
 lévő patkószöge de fényes
 Csongorádi bíró lánya de kényes.
 Százforintos selyémkendő a nyakán,
 Göndör barna huncutkája a vállán.
2. Mikor belépök a pitarajtón,
 beugrok a lövő ablakon az ivóba,
 Elkiáltom magamat hamarjába'.
 Minden embər mēnjēn ki az uccára,
 Mert mulat a gróf Esterházy gulyásának
 a legkedvesebb bojtárja.

Giusto, ♩ = 88

Ha ki - haj - tom a li - bá - mat a sár - ga part - ra,

Á - ra megy egy juhász - le - gény, még - ha - jin - gál - ja.

2. Nè hajigáld juhászlegény a hamvas gúnárom,
Hazamégyék, a bírónak elpanaszolom.
3. Bíró uram, adjon Isten kendnek jónapot!
– Adjon Isten Szép Ilona, Nékéd mi bajod?
4. Mèghajigálta egy juhász a hamvas gunárom.
– Mit kérsz érte szép Ilonám? Nékéd mégadom.
5. A szárnyáért, a lábáért két köből búzát,
Zúzajáért, a májáért két arany almát.
6. Hát még az a gimbès-gombos (: hamvas szőrű, gúnár nyakú:)
Hát még az mit ér?
Végy el engem juhászlegény, nem kell sèmmi bér.

Giusto, ♩ = 80

So - ha - sè vé - tèt - tem Kas - sa vá - ro - sá - nak,

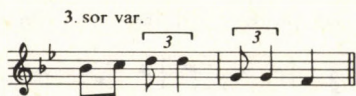
Mégis be - so - roz - tak Engem ka - to - ná - nak.

2. hisz Huszárnak, huszárnak,
Fényes kardot adtak.
Égy szép deres csikónak a / Farához állattak.
3. Mëgkötöm lovamat / Szomorú fűzfához,
Lëhajtom bús fejem / Deres négy lábához.
4. Lëhajtom bús fejem / A babám ölébe,
Hullajtom könnyemet / Rózsás kötényébe.

75. A 74. sz. dal változata.

1959. VII. 2.

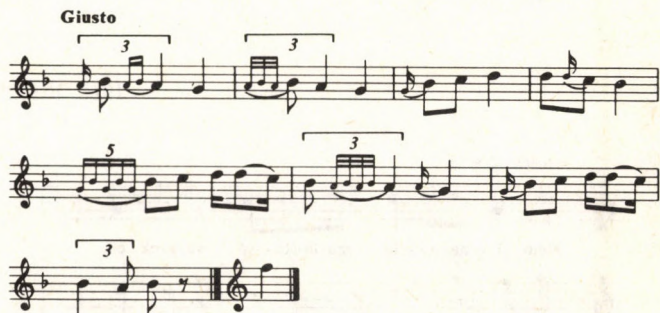

Szövegvariáns:

Sohase vétettem / Kassa városának,
Mégis besorozott a / Császár katonának.

A 75. sz. dal furulyás változata.

1961. VIII. 20.

Giusto, $\text{♩} = 96$

Kis ka-csa für - dik fe - ke - te - tó - ba'.
 Any - já - hoz ké - szül Le - gyel - or - szág - ba.
 Hej vá - ra ezt véd - d be Hej vá - ra
 vá - ra, nagy a vá - ra, vá - ra. Di - ó - fa te -
 te - ji - be Annak a le - ve - li - be. Hej vá - ra
 ezt véd - d be!

Giusto, $\text{♩} = 88$

Nem i - de - va - ló szü - le - té - sí va - gyok én.
 Az Al - föld - ről i - de ván - do - rol - tam én.

Így jár a - ki messze föld-ről ván-do - rol,
Nincsen ba-bá-ja, ki vál-lá-ra bo-rul - jon.

79.

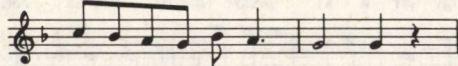
1961. VIII. 24.

Giusto, $\text{♩} = 88$

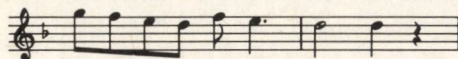
Amott mégyén egy ta - lyi - ga ma - gá - ba'.
Szé - ré - dásom van a fa - rá - ba vág - va.
Ki-be' va-gyon fe-hír hó-szín kē - nye - rem,
Kibűl mēgkí-nálom sok jó em-bē - rēm.
4. sor var.

2. Erēdj el a szomszédom tanyájára,
Kérj egy csikót csak egy négyédórára.
Mondjad pajtás, hogy majd visszabocsátjuk,
A csárdába piros borér ugrajtjuk.

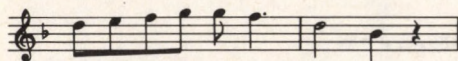
(:Hagy itassam még a hadpajtásomat,
Utóljára a kedves galambomat:.)

Giusto, $\text{♩} = 92$

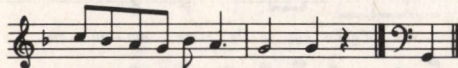
É - dős - a - nyám ró - zsa - fá - ja.

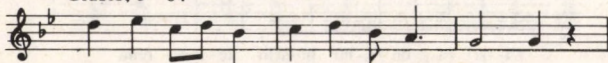
Én vó - tam a leg - szébb á - ga.

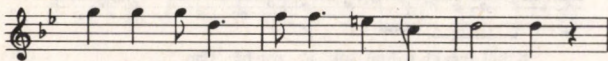
De ég y le - gény lő - sza - kaj - tott,

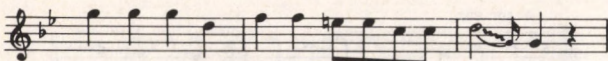
Ka - lap - já - nál el - hőr - vasz - tott.

Giusto, $\text{♩} = 84$

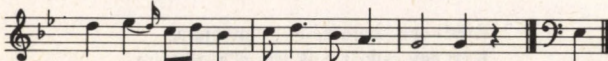
Szé - pen ú - szik a vad - ka - csa ja vi - zén.

Szé - pen le - gel a gu - lyán, a ré - tén.

Szé - pen szól a csén - gő kolomp a nya - ká - ba,

Ti - ed lő - szék én babám nemso - ká - ra.

2. Szép barna kisjány mikor hozzád jártam,
 Öt-hat legényt mindig ott találtam.
 De én azért nem vettem a szemédre,
 Él a jó anyád, juttassa eszedbe.

Giusto, ♩ = 88

Az e - zé-red is lē - vo - núlt az ud - var - ra.
 Ez - red - kūr - tős az i - ma - je - let fúj - ja.
 Ez - re - dēs úr most ve - zé - nyél az i - má - hoz,
 Is - ten ve - le - tők vig - kas - sa - i kis - já - nyok.

Giusto, ♩ = 88

Mi - kor kezdtem kuf - fe - ro - mat pa - kol - ni.
 Él - dēs - a - nyám ak - kor kez - dött si - ra - ni.
 Él - dēs - anyám nē si - rass, köszönöm a ne - ve - lést,
 Három é - vig nem észém a kē - nye - rét.

Giusto, ♩ = 92

Mi - kor en - gém a há - bo - rú - ba víz - nek.
 Az á - rok - ba' még a víz is rész - ket.
 Az á - rok - ba' a víz had rész - kes - sën.
 Csak a ba - bám i - ga - zán sze - res - sën.

Giusto, ♩ = 96

Pi - ros al - ma lë - gu - rult a sár - ba.
 Ki fël - vë - szí, nem vë - szí hi - á - ba.
 Én fël - vët - tem, mëg - mos - tam a sár - túl,
 Mé - gis el - vá - lot - tam a ba - bám - túl.

2. Piros alma në gurulj, në gurulj.
 Barna legény në búsúlj, në búsúlj.
 Lám én babám akkor së búsúltam,
 Mikor szerető nélkül maradtam.

86.

1963. II. 3.

Giusto, $\text{♩} = 84$

Sej, a Ti-szá-nak mind a két part-ja sá-ros.
 Kő-ze-pi-be hattyú ma-dár lē-szál-lott.
 Két szár-nyá-val ve-ri széj-jel a ha-bot.
 Sej, most tudom mán, hogy a ha-bám el-ha-gyott.

87.

1963. II. 2

2. sor var.

3. sor var.

Sej, esik eső, nagy sár van a tanyába'.
 Rájönnek a lopott lónak nyomára.
 Gyere babám, tē takard el a nyomát,
 Sej úgyis tērád kőtöttem el az árát.

Giusto, $\text{♩} = 84$

Hej, sirt az a-nyám, mi - kor én mēg - szü - let - tem.

De még job - ban, mi - kor ka - to - na lēt - tem.

Ő - szí szel - lő, fuj - jad a pánt - li - ká - mat,

Sej, nē szo - moridd a jó él - dēs - a - nyá - mat.

Giusto, $\text{♩} = 88$

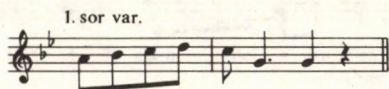
Sej, a jobb lá - bam ősz - sze - tör - te a csizs - ma.

Mer' ott jár - tam a - hol nem kül - lēt - tő - na.

Így kell ne - kém, mer' én ezt ér - dem - lēt - tem.

Sej, mindēn es - te szébbnél szébbet sze - ret - tem.

1. Sej búra, búra, búbánatra születtem.
Anyám sè vót, mégis félnevelkedtem.
Úgy nyöttem fél, mint a rétèn a csáté.
Sej, hál'Istennek, most vagyok a császáré.
2. Sej, alig várom, hogy a nap lènyugodjon.
Hogy az égèn páros csillag ragyogjon.
Ragyogj csillag, páros csillag sokáig,
Sej, kísíj el a szeretóm kapujáig.

Giusto

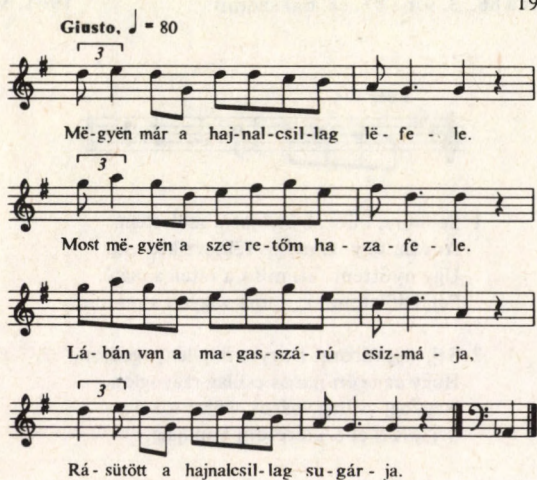
Csak még egyszer zörgesd még a ka-szár-nya ab - la - kot.

Hagy õ - le-lèm á - tal a vé-kony karc-sú dë - rë - ka - dot.

Ma - ga - mé - vá tész - lek ró - zsám, még is ha - lok ér - ted,

Még a pi-ros vé-rëmet is fél-ál - do-zom ér - ted.

Giusto. ♩ = 80

Më-gyën már a haj-nal-csil-lag lë-fe-le.
 Most më-gyën a sze-re-tóm ha-za-fe-le.
 Lá-bán van a ma-gas-szá-rú csiz-má-ja,
 Rá-sütött a hajnalcsil-lag su-gár-ja.

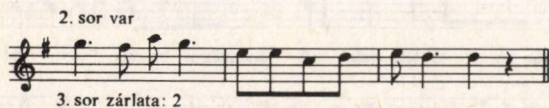
2. Nem járok én lagosszárú csizmába',
 Nem állok még minden jány kapujába',
 Tënnap este mëgállottam egy përcre,
 A szeretóm ëdësanya kileste.

3. Másnap este hánya-veti szëmëmre:
 Ki jányával beszélgettem az este?
 Nem beszélgettem én vele sokáig,
 Este héttől réggel három óráig.

95. A 94. sz. dallamra éneklendő.

1961. VIII. 24.

2. sor var

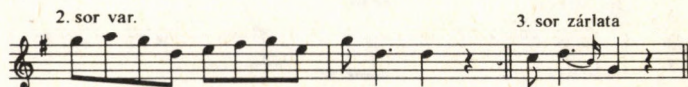
3. sor zárata: 2

Në tëdd el a piros almát, mëgrothad.
 Në szomorídd a szívem, mert mëgszakad.
 Mer' ha sokat szomorítod szívemet,
 Majd egy réggel halva találsz engëmet.

96. A 94. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 1.

Ezt a kisjányt nem az anyja nevelte.
Kis pacsirta borozdába' kőtötte.
Áldja még az Isten azt a pacsirtát,
De kedvemre nevelte fél azt a jányt.

97. A 94. sz. dallamra éneklendő.

1961. VIII. 24.

Alig várom, hogy a nap lénnyugodjon,
Hogy az égén páros csillag ragyogjon.
Ragyogj csillag, páros csillag sokáig,
Kísírd el a szeretőm kapujáig.

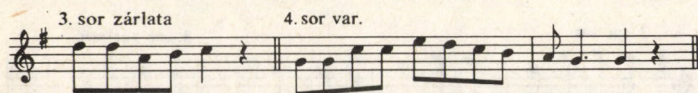
98. A 94. sz. dallamra éneklendő.

1961. VIII. 24.

1. Nem messze van ide babám tanyája.
Ide látszik aranyos almafája.
Terēm rajta piros alma borézú,
Kedves babám, mért vagy ilyen kétszínű.
2. Két színéd van, mint a nyárfalevélnék.
Három szeretője van egy legénynek.
Ha engēmet kitagadol belőle,
A szívedet megátkozom örökre.

99. A 94. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 1.

Az alföldön csikóslegény vagyok én,
Tízékilenc csikóra vigyázok én.
Erődj babám, térídd még a ménés elejét,
Në egye lë a lucërna elejét.

100. A 94. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 1.

3. sor a 99. sz. dal szerint.

Végigméntem hej a sályi főutcán.
Betekintettem a babám ablakán.
Éppen akkor vetette fél bizony az ágyát,
Rozmaringgal seprëtte fél szobáját.

101. A 94. sz. dallamra éneklendő.

1961. VIII. 24.

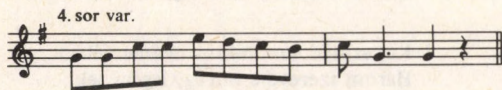
3. sor a 99. sz. dal szerint.

Ha lëfekszëm fëgyverëstül a földre,
Úgy tüzelëk rá a digó serëgre.
Pici golyóm, fáradt golyóm sëhol mëg së áll,
Míg az olasz táborába nem talál.

102. A 94. sz. dallamra éneklendő.

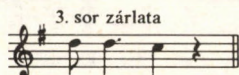
1961. VIII. 3.

3. sor a 99. sz. dal szerint.

Már minálunk lëaratták az árpát,
Elvãgták a fogolymadár jobb szárnyát.
Fogolymadár, a të szárnyad bizony elég kár,
De mëg nagyobb, hogy a babám máshoz jár.

Ha tē tudnád kisangyalom, amit én,
 Jaj, de igazszívű legény vagyok én.
 Olyan igaz vagyok hozzád, mint a nap,
 Ki az égén ragyogva jár egész nap.

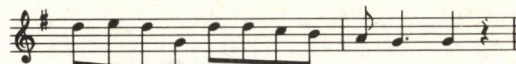
Kis-an-gya-lom, ha ka-to-na nem vó-nék,

Ab-la-kodba sok jó-es-tét mon-da-nék.

De mi-ó-ta, hogy én ka-to-na va-gyok,

Szém-lá-tomást, mint a vi-rág hēr-va-dok.

2. Hērvad az a virág, amit szagolnak.
 Hērvad az a kisjány, akit csókolnak.
 Hērvadjon is, hērvassza jel a bánat,
 Most egy évre visznek be katonának.

Ha mēg-un-tad ba-bám ve-lem a sze-rel-met.

Csi-nál-tass ko-por-sót, sár-ga szemfē - de - let.

Í-rasd a fej-fám-ra, hogy itt nyugszik egy ár - va,

Ki-nek szere-lēm-ből tör-tént a ha - lá - la.

106.

1963. II. 23.

Giusto, ♩ = 92

Is - te-nēm, Is - te - nēm,

U - gyan mi lelt en - gēm?

Ta - lán a sze - retóm é - des-any-ja,

Hej, át-kozott még en - gēm.

107.

1957. I. 14.

Giusto, ♩ = 88

Szé-pen le-gel a kis-asszony gu-lyá-ja.

A kis-asszony ma-ga sé-tál u-tá-na.

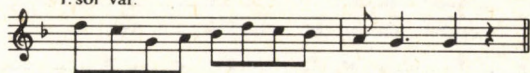

Még messzi -ről ki - ált - ja ja gu - lyás - nak :

Szívem gu - lyás, teridd lē a su - bá - dat.

1. sor var.

2. Nem teríthetēm én lē a subámat,
Itt a búza, behajtják a gulyámat.
Mán tē avval szívem gulyás nē gondolj,
Kiváltja jaz édēsanyám, ha mondom.

3. Édēsanyám, váltsa ki a gulyáját.
Énvelem tőtötte az éccakáját.
Lányom, lányom, lányomnak sē mondalak,
Ha én tégēd ēgy gulyásnak tartalak.
(: Nem bánom én, édēsanyám, tagadj mēg,
Fáj a szívem, a gulyásért hasad mēg. :)

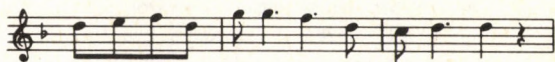
108.

1961. VIII. 24.

Giusto, $\text{♩} = 88$

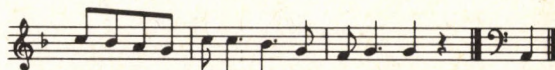
Él - dēs - a - nyám, hol fo - gok én mēg - hal - ni?

Hol fog az én pi - ros vé - rēm ki - foly - ni?

Ga - lí - ci - a főd - je lész az én sí - rom,

Éldēs - a - nyám, arra ké - rēm, nē sír - jon.

181

Giusto, ♩ = 88

Ez a gu-lya nem a - kar mán le - gel - ni.
 Száma - dó - ját nem a - kar - ja is - mer - ni.
 I - de - gény sza - got é - röz a me - ző - be,
 Hátra tekint, két zsandár jön e - lé - be.

2. Hová való születés vagy tő bojtár?
 Kezed-lábad vasra verem, de mindjárt.
 Sály faluja, Borsod megye a hazám,
 Ott születtem, ott nevelt föl az anyám.
3. Hat zsandárnak nincsen annyi hatalma,
 Hogy engem a gulyámtól elhajtana.
 Én a gulyám addig itthon nem hagyom,
 Mig az én gazdámnak át nem olvasom.
4. Kigyött mán az én gazdám a városból,
 Most búcsúzom el a selymés gulyámtúl.
 Isten veled selymés gulyám, elmérgyék.
 Vagy mēghalok, vagy a babámé leszék.

110.

1961. VIII. 24.

Giusto, ♩ = 96

Is-pány úr is di-rég-dő-rög ma-gá-ba'.

Még-sé megy a ket-tes e-ke sor-já-ba'.

Majd megjön még is-pány úr-nak a ked-ve,

Ha-lad már a Já-gér, Bimbó e-lő-re.

2. Ispány úr is gyűjtogatja a gyértyát,
Égy bérésre három óra nem talál.
Ispány úr is vágatgatja a jerkét,
Itt a fértály, gyönnek a fértálypénzért.

111.

1963. II. 1.

Giusto, ♩ = 80

Ki-ön-tött a Ti-sza a part-já-ra.

Sá-ros lett a kis pej-lo-vam lá-ba.

Sá-ros lett a kan-tár a fe-jé-be' de

Kő-ze-lő-dik ok-tó-bér el-se-je.

183

Giusto, ♩ = 88

Kör-nyes - kö-rül bo-rús az ég al - ja.
 Sze-re-tóm-nek szé-na ja fe-je al - ja.
 de Nem is lë-het min-dën-ki-nek ta-lyú pár - na,
 Én sëm fek-szëm a ró-zsámmal a ve-tëtt ágy - ba.

Giusto, ♩ = 92

Lá-tod-ë ba-bám a to-ka-ji hë-gyet?
 Gyerünk o-da, szëd-jünk pi-ros mëgy-gyet.
 Majd én rá-zom, të meg babám szëd-jed,
 Csó-kot is kapsz tő-lem, nemsak ë-gyet.

114.

1963. II. 1.

Giusto, $\text{♩} = 88$

Ha ki-mē-gyék a do-bēr-dó-i nagy hēgy-re.

Fēl-te-kin-tēk a csil-la-gos e-gek-re.

Csil-la-gos-ég, mer-re van a ma-gyar ha-zám,

Mer-re si-rat en-gēm az él-dēs-a-nyám.

115.

1961. VIII. 24.

Giusto, $\text{♩} = 88$

Anyám, anyám, anyám, ked-ves él-dēs-a-nyám.

Tē vó-tál a fēl-ne-ve-lő daj-kám.

Szü-le-té-sem nap-ján hej de mēg-ő-rül-tél.

En-gēmet a há-bo-rú-ra fēl-ne-vel-tél.

2. sor var.

Giusto, ♩ = 88

Jó mód-ja van a mos-ta-ni hu-szár-nak.
Szé-nát se kell ka-szál-ni a lo-vá-nak.
A por-ci-ó szé-na fél van pa-kol-va.
Adj egy csókot kisangya-lom az út-ra.

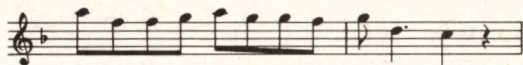
2. Csókot adni huszárgyerék nem lehet,
Mert a huszár egy se igazán szeret.
Mert ha engem igaz szívből szeretne,
Maga mellé a nyeregbe ültetne.

3. Gyenge vagy te kisangyalom a lóra,
Táncol a ló, te még létesél róla.
Majd ha egykor én ülök a nyeregbe,
Táncolhatsz velem a csillagos égbe.

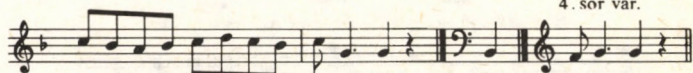
Giusto, ♩ = 96

Ko-rán reggel rágyúj-tok a pi-pám-ra.
Úgy mēngyēk a gu-lyám kö-zé vizsgál-va.

Ha mēg-dōglik a gu-lyámbul ēgy mar - ha.

Mēg sē nyuzom, míg a gazda nem lát - ja.

2. Ha mēgdōglik a gulyámbul ēgy marha,
Nézze körül a gazdája, mi baja?
Nézze körül a gazdája, mi baja?
A tinónak nem kedvez a nyavalya.

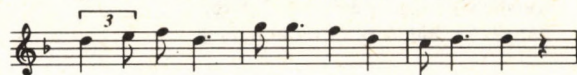
118.

1963. I. 31.

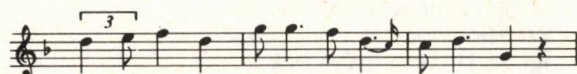
Giusto, quasi parlando, $\text{♩} = 84$

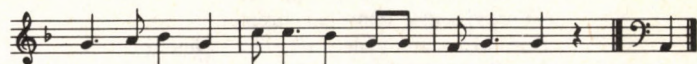
Jaj Is - te-nēm, hol fo - gok én mēg-hal - ni?

Hol fog az én pi - ros vé - rēm ki - foly - ni.

Len-gyel-or - szág kö - ze - pi - be' a sí - rom,

Ar - ra ké - rēm él - dēs - a - nyám, hogy nē sír - jon.

2. Fáj a szívem, gyógyítani nem lehet,
A jó Isten majd meggyógyít engemet.
Majd meggyógyít a koporsóm dészakája,
Mikor a hant duhogva hull rējája.

Giusto, $\text{♩} = 88$

É - dēs jó a - nyám, mē-gyēk a csa - tá - ba.

Én is be - ál - lok az ez - red glé - dá - ba.

Én is har - co - lok a szép ma - gyar ha - zá - mér',

Ki - ér' mint pa - tak úgy fo - lyik most a vér.

120. A 119. sz. dallamra éneklendő.

1962. X. 20.

Fújják, fújják mán, fújják a riadót,
 Sok tiszt uraknak előre haladót.
 Karabély csörög, az ágyú mind dörög,
 Fényes kardomon piros vér höndörög.

2. Mégjött a levél fekete pécsettél,
 Mégjött az orosz százezër embërrel,
 Kétszáz ágyúval áll a Luzsna hëgyén,
 Így hát jó anyám elmasírozok én.

3. Ha látod kedves pajtás, hogy elesék,
 Në hagyj sokáig szënvedni engëmét.
 Húzd ki a szuronyodat, szëgezd a szívemnek,
 Töltsd még a fëgyveréd, lőjj agyon engëmét.

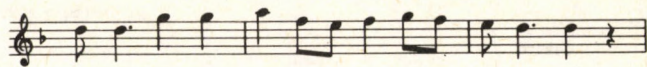
122.

1962. VIII. 3.

Giusto, $\text{♩} = 100$

Ez a kis - lány azt hi - szí, azt hi - szí, azt hi - szí.

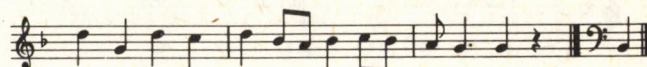

Hogy ő - tet majd va - la - ki, va - la - ki el - vő - szí.

Nő bízz kis - lány e - lő - re, e - lő - re, e - lő - re,

Sémmi sém lesz be - lő - le, be - lő - le, be - lő - le

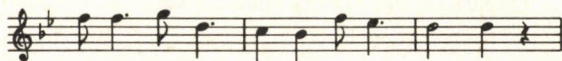
123.

1962. II. 20.

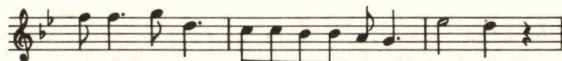
Giusto, $\text{♩} = 92$

Mäz hadnagy úr be - mégy a szo - bá - ba.

Az á - gya - kat sor - ba vi - zi - tá - ja.

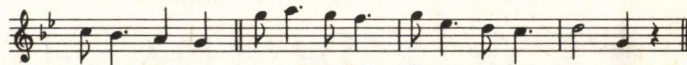

Ez a sor a ti - zén - egybe - li - ek á - gya,

Ú - re - sen ma - rad ez nem - so - káj - ra.

3. sor 2. ütem var. 2. v. 3. sor var.

2. Mán ezután mindēn jót kívánok.
Mán ezután vigyázzba sē állok.
Kezembe' a szabadságos könyvem,
Mán ezután civil lesz a nevem.

Giusto, ♩ = 88

Kis pej lo - vam las - san e - rődj, ně na - gyon.
 Lē ta - lá - lok be - te - gőd - ni az ú - ton.
 Nin - csen az ú - ton sēm pa - ti - ka, sēm csár - da.
 Lát - szik mán a kis - angyalom ta - nyá - ja.

(: Közelődik a kisangyalom tanyája,
 Az gyógyít még, nem doktor orvossága.:)

Giusto, ♩ = 88

Ki - hall - ga - tás - ra va - gyok én ren - dēl - ve.
 Azt is tu - dom, hogy mēg lē - szők bün - tet - ve.
 Tíz na - pi ē - gy es, húsz na - pi lak - ta - nya a fog - sá - gom.
 Harminc na - pig nem ő - lel - lek ga - lam - bom.

2. Ha lételik a harminc napi fogságom,
 Hazamegyék, ölelém a galambom.
 Nyújtsd ki babám mind a két karodat, engém ölelj még,
 Hogy az orvos, az ezredorvos né vizitálhasson még.

126.

1963. II. 1.

Glusto, ♩ = 88

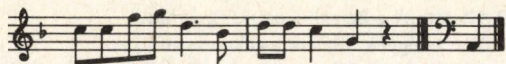
Az Al-föl-dön csi-kós lē - szék, nem gu - lyás.
 Bal vál-lam-ra for-dí - tom a ka - ri - kást.
 Sar-kantyú-mat lo-vam vék - nyá - ba vá - gom.
 Így tö-töm el gēn-ge fi - a - tal-sá - gom.

127.

1961. VIII. 24.

Glusto, ♩ = 88

Kocsmá-ros-né ké - rök egy li - tēr bort.
 Hagy mossa lē ja tor - komrúl a port.
 Má - so - di - kat ké - rēm, pa - ran - cso - lom.

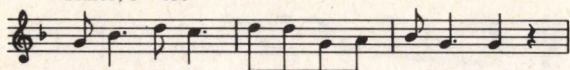
Cifra szűröm zá - log - ba itt ha - gyom.

2. Hogy ha ki nem váltom holnap délre,
Akassza ja csárda tetejére.
Akassza ja csárda tetejére,
Annak adja, ki többet ad érte.

128.

1963. II. 1.

Giusto, $\text{♩} = 100$

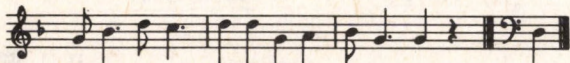
Ka - to - na sē lēt - tem vó - na de so - ha,

Ha jaz a - nyám ír - ni nem tu - dott vó - na.

Há - rom - szor írt fél a bé - csi táb - lá - nak:

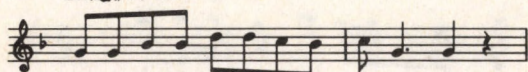

Van egy fi - am, vigyék el ka - to - ná - nak.

129.

1961. VIII. 24.

Giusto, $\text{♩} = 92$

Össze - ve - szett a pí - pa ja do - hány - nyal,

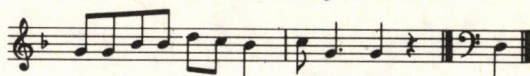

A csu - to - ra még a pí - pa - szár - ral.

Pí - pa jelmént Török - or - szág fe - le fe - lé,

A csu - to - ra Heves mē - gye fe - lé.

2. Erre a pipaszurkáló félugrott:
Hát én édēs gazdám mire jutok?
Uccu ide a zsacsóm szélire,
Majd rákötlek a sallang végire.

130.

1961. VIII. 24.

Giusto, $\text{♩} = 88$

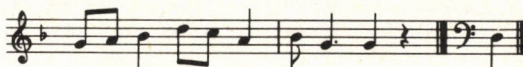
Lyu - kas a ho - dá - lyom te - te - je.

de Ki - lop - ták a ju - ho - mat be - lő - le.

Ki - lop - ták a legszēbbik haj - tó - ü - rű - met,

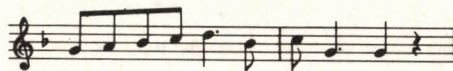

Mi - re kö - tőm a réz csēn - gő - met ?

132.

1961. VIII. 24.

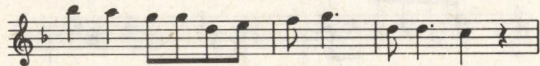
Giusto, $\text{♩} = 84$

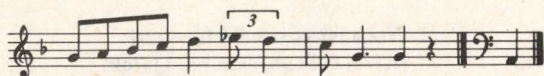
Mért nem termēttem én bú - zá - nak ?

hogy A - ra - tás - ba' lë - a - rat - ná - nak.

Úgy sē kël - lëk én a ked - ves ba - hám - nak,

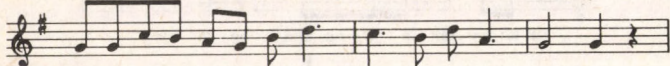
El - le - né - re lët - tem az any - já - nak.

2. Szép a rozmaringszál csokorba'
Mikor fonják gyöngykoszoróba.
Majd ha tészik az árva jány fejére,
Akkor száll a bánat a szívére.

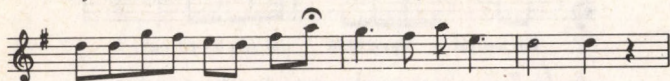
133.

1961. VIII. 24.

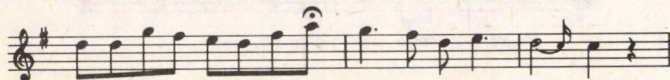
Giusto, quasi parlando

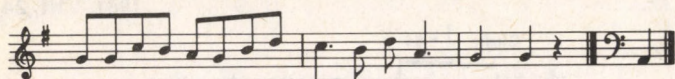
Jaj de sá - ros az az uc - ca, me - lyi - kën én já - rok.

Mus - kát - lis kis ab - la - kodnál de so - kat mēg - ál - lok.

Mēg - mēg - ál, lok, vissza - né - zëk, fáj va - la - mi né - kēm,

Csak mégēgszër az az ablak ki - nyí - la - na né - kēm.

194

134. A 133. sz. dallamra éneklendő.

1962. VIII. 3.

Lányok, lányok, lányok, lányok víg váralji lányok.
Koporsómat, koporsómat végigsirassátok.
Tegyetek a, vigyetek a sárga nyirokfödbe,
A váralji rozsmaringos, rózsás temetőbe.

135. A 133. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 2.

1. Ucca, ucca, ucca, ucca, sályfalusi ucca.
Utóljára végigmegyék rajta.
Utóljára, utóljára megállok egy háznál,
A szeretőm, kisangyalom rácsos kapujánál.
2. Hej a sályi, hej a sályi bíró kapujába'.
Mégbotlott a, mégbotlott a kis pejlovam lába.
Talán biz'a, talán biz'a, lè is estem vóna,
Haja sályi bíró jánya szeretőm nem vóna.

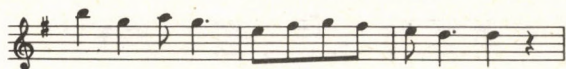
136.

1961. VIII. 24.

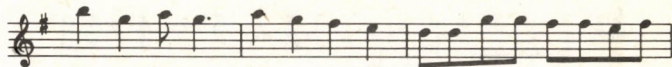
Giusto. $\text{♩} = 92$

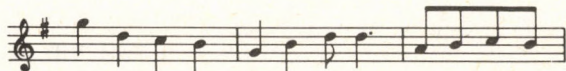
Szá - za - dos ú r, j ó l ve - zes - se szá - zad - j á t.

Mis - kolc fe - lé v é - gye a m é - net - i - rányt.

Szá - za - dos ú r á - ra tart - son, a - mer - re ja kis - angyalom

áll a dom - bon, Úgy is tu - dom ve - lem a - kar

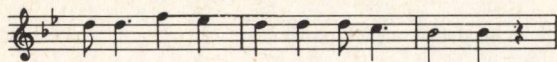
be - szél - ni.

137.

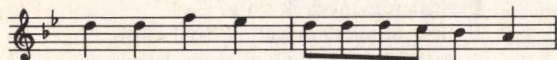
1963. VIII. 3.

Giusto, $\text{♩} = 88$

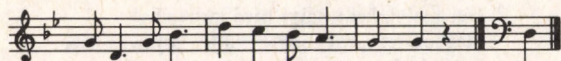
Bú - za, bú - za. de szép táb - la bú - za.

Kö - ze - pé - be' két szál le - ven - du - la.

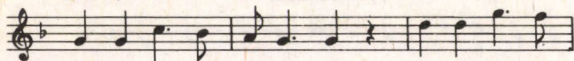
Szú - rós an - nak sej - haj min - dën á - ga.

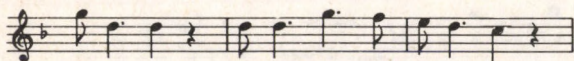
Nem áll - ja ja bús gër - li - ce lá - ba.

138.

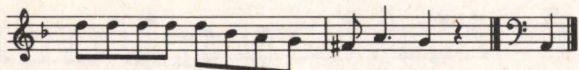
1963. III. 23.

Giusto, $\text{♩} = 92$

Vé - kony dësz - ka ke - ri - tés, Át - lát - szik az

ö - le - lés. Ö - lelj ba - hám ked - ved - re,

Is - te - nëmre nem ve - tëm a szëméd - re.

139.

1961. VIII. 21.

Giusto, $\text{♩} = 96$

Hej ri - biz - li, ri - biz - li. Há - rom kis - jány

196

szé-mé - zi. Nem kell ne-kém a ri - biz - li,
Csak az, a - ki szé-mé - zi.

140.

1962. X. 20.

Giusto, ♩ = 96

Cse - re - bo - gár, sár - ga cse - re - bo - gár.
Nem kér-dém én tú - led, mi - kor lesz nyár?
Azt sē kér-dém, so - ká - ig é - lők - ē?
Csak azt mondd még, ba - bá - mé lē - szők - ē?

141.

1962. X. 20.

Giusto, ♩ = 92

Ud - va - ro - mon hármát for - dult a ko - csi.
É - dēs - a - nyám gyócsin - gē - met hoz - za ki.

Hoz - za ki ja so - ro - zó le - ve - le - met.

Mer'már nekém nem tudják a ne - ve - met.

142.

1963. I. 31.

Giusto, ♩ = 88

A kis-győ-ri Gallya - te - tő de ma - gos.

Fi - ge - fá - nak a le - ve - le har - ma - tos.

Fi - ge - fá - nak a le - ve - le har - ma - tos,

Kedves babám ér - ted va - gyok sza - ba - dos.

143.

1963. II. 1.

Giusto, ♩ = 84

A ba - ko - nyi zöld er - dő - be' szü - let - tem.

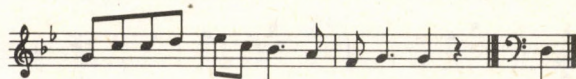
A - nyám sē vót, mé - gis fē - ne - ve - kēd - tem.

198

Úgy nyöttem föl, mint a ré - tén a csá - té.

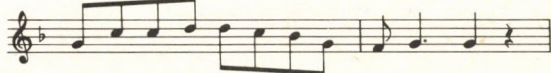
Hál' Is - tennek, nem löttem, a császá - ré.

Szövegvariáns: Hej a sályi zöld erdőbe' születtem.

144.

1963. II. 1.

Giusto, $\text{♩} = 72$

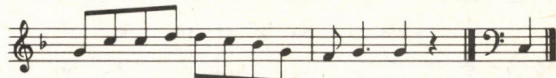
Ju - hász - le - gény a ha - tá - ron fu - ru - lyál.

Szó - ke kis - jány sé - tál a nyá - ja u - tán.

Szó - ke kis - jány fordídd még a nyá - ja - dat.

Mégszó - gálom ér - te fá - rad - sá - go - dat.

145.

1961. VIII. 24.

Giusto, $\text{♩} = 92$

Ha én ez - tet tud - tam vó - na e - lö - re.

199

hogy Lészék még én   Ő - fel - sé - ge - le - gé - nye.
 El - búj-dostam   vó - na de még nyóc é - ves
 ko-rom-ba, ko-romba,   Hogy nē ta-lált vó - na
 a so - ro - zó cé - du - la.

146.

1962. X. 20.

Giusto, ♩ = 112

Gyerünk fi - úk   ví - gan ha - za - fe - lé.
 A mis - kol - ci vár - lak - ta - nya fe - lé.
 Ku - tyá zu - pás,   hol a ci - vil - ru - hám?
 Ad - jád i - de,   az il - lik mán én - rám.

Giusto, $\text{♩} = 92$

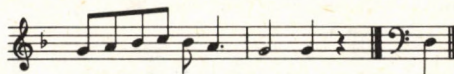
Jaj Is - te-nem, jó a jány - nak.

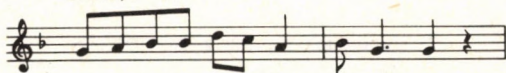
Sze - re - töt tart - hat ma - gá - nak.

De még jobb a mē - nyecs - ké - nek,

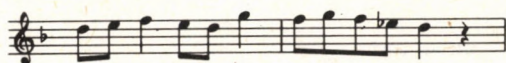
Csókot is ad a le - gény - nek.

Giusto, $\text{♩} = 84$

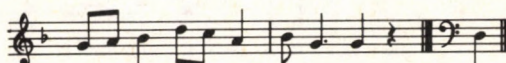
Ha ki - haj - tom a li - bám a gyöp - re.

Ma - gam is lē - ü - lök mel - lé - je.

El - ki - ál - tom magam: Gyer' i - de ba - bám!

Ül - jél az ő - lembe i - ga - zán.

Giusto, $\text{♩} = 84$

Ha-za le-gény ha-za, ha-za már,

Mert a pi-ros haj-nal ha-sad már.

Mert a pi-ros haj-nal ba-bám tiszta a-ra-nyos,

Es-te csó-kol-lak meg, de nem most.

3. sor var.   4. sor var.

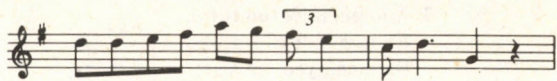
2. Szép a gyöngyvirág a csukorba',
 Ha befonják gyöngykoszoróba.
 Majd ha tészik az árva jány fejére,
 Akkor száll a bánat a szívére.

Giusto, $\text{♩} = 92$

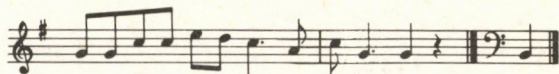
Ha félmé-gyék a ta-ri-zsa-i nagy part-ra,

On-nat né-zem, mer-re le-gel a gu-lya?

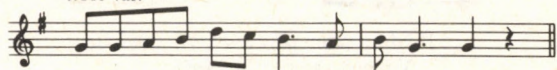

Lë - ki - ál - tok majd az én baj - tár - sam - nak:

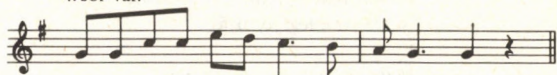

Csapja még a jobb szárnyát a gu - lyám - nak.

4. sor var.

4. sor var.

152.

1963. II. 2.

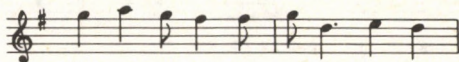
Giusto, $\text{♩} = 96$

Es - te gyött a pa - ran - cso - lat,

Ha - la - ványszín pë - csét a - latt.

Kis - pej - lo - vam de nye - rég a - latt,

Majd elmegyünk, ha még - vir - rad.

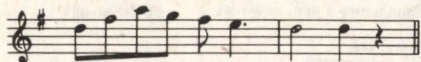
2. Odaérünk nemsokájra.
Hej, víg Sálynak falujába.
Odaérünk de nemsokájra
Kedves babám ablakára.

3. A lovam is jól tud futni,
Én még tudok lovagolni.
Háromnegyed óra alatt
Kassáru Aradra szalad.

153.

1963. III. 23.

2. sor var.

1. Nincs szébb jány a matyó jánynál,
Vékony karcsú dërekánál.
Olyan vékony, mint a nádszál,
Maga jár a legény után.

2. Maga mondja a legénynek:
Vëgye el feleségének.
– Jól van kisjány, én nem bánom,
Csak az anyád në sajnáljon.

154.

1963. II. 2.

Giusto, $\text{♩} = 100$

Áll a ha - jó a tén - gër kő - ze - pé - be.

Mëg - fog - ta ja csip - ke - bo - kor nagy tö - ve.

Csip - ke - bo - kort de ki kell vág - ni, a ha - di - ha - jó - nak

mëg kell áll - ni, Had tud - jon a bús reg - ru - ta

be - száll - ni.

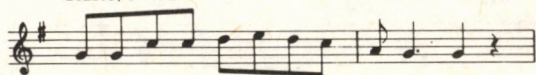
204

155.

1963. II. 2.

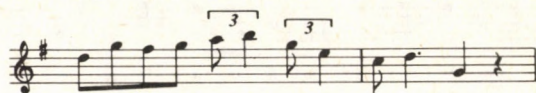
Giusto, ♩ = 92

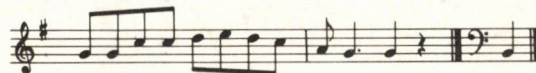
Es - te kezdtem a lo - va - mat nyergél - ni.

Rég - ge - lig tart a szérszá - mot rá - rak - ni.

Haj - nal ha - sad, lo - vam fe - jén a kan - tár,

Így jár a - ki szép szere - tő - re ta - lál.

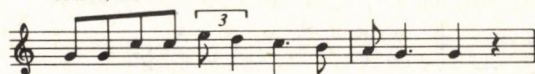
4. sor var.

156.

1963. II. 2.

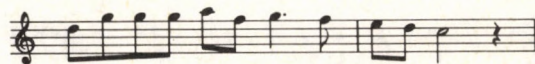
Giusto, ♩ = 84

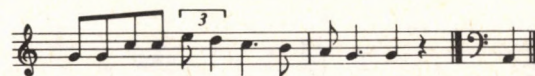
Kis pej - lo - vam, de - res a fű, nē ě - gyél.

Még az éj - jel a ba - bám - ho' el - vi - gyél.

Lész ott szé - na, szé - na, ab - rak, csak ě - gyél.

Jó is - tál - ló, me - leg szo - ba, he - ve - rés.

157.

1963. II. 2.

Giusto. ♩ = 84

É - dës - a - nyám, de so - kat kért a jó - ra.

Hogy nē mēn - jek va - sár - nap a csár - dá - ba.

Mer' be - vág - ják azt az ár - va fe - je - met.

Sej, ki mossa ki piros vé - rēs in - gē - met.

Eldésanyám lész annak a mosója,
Sej a szeretőm még a kivasalója.

158.

1963. II. 1.

Giusto. ♩ = 108

El - mēn - nék én tē - ná - la - tok egy es - te.

Ha jaz a - nyád az ab - la - kon nem les - ne.

Mer' az a - nyád o - lyan csal - fa, Az ab - la - kon

ki - hall - gat - ja ja sē - tēt - be'.

1. sor var.

206

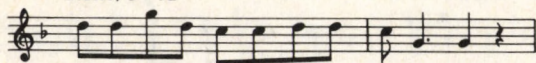

Giusto, ♩ = 100

A jobb lá - bom össze - tör - te a csizs - ma,
 Mer' ott jár - tam a - hol nem kél - lett vó - na.
 An - nak a bar - na le - gény - nek hagy fáj - jon,
 Min - dēn es - te más kislány - ho' nē jár - jon.

Giusto, ♩ = 92

Sej, ha lē - fekszēm es - te ki - lenc ó - ra - kor,
 Nem jön á - lom a szé - mēm - re an - gya - lom.
 É - dēs á - lom, gye - re fél a szé - mēm - re,
 Sej, mer' mindig csak tē vagy az én e - szem - be.

Giusto, $\text{♩} = 92$

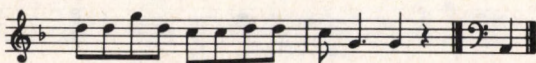
Ka - to - ná - nak kell mēn - ni a le - gény - nek.

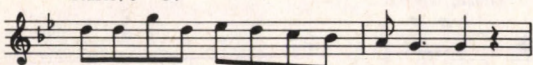
Jó gaz - dá - nak csak úgy, mint a szé - gény - nek.

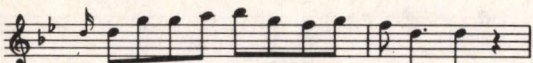
A jó gaz - da győ - zi pénzzel, ban - kó - val,

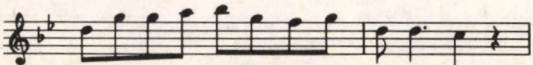
De a szé - gény si - ra - lommal, jaj - szó - val.

Giusto, $\text{♩} = 84$

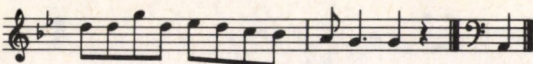
Ez a kisjá - ny még azt mondja, vé - gyem el,

de Nem gondol - ja, hogy én mi - vel tartom el?

Majd el - tar - tom tiszta bú - za - ké - nyér - rel,

Szüret u - tán é - dős sző - lő le - vé - vel.

Giusto, ♩ = 88

Sza-gos a rozma-ring, föld-re haj-lik az á - ga,
 Mi - kor azt az ő - szi szél fuj - do - gál - ja.
 Fúj - jad szel-lő, úgy sēm so - ká fúj-do-gálhatsz már:
 Ki-te-lik az i - dő. ha - za - fe - lé mēgyék már.

3. sor var.

Giusto, ♩ = 80

Sű - rű ső-tét fél-hő ván-do-rol a kék é - gen.
 Ma - ra - dá - som nincs e - zēn a vi - dé - kēn.
 Az van ir - va fél a ván-dor fél-hők - re:
 Sze-ret-tē-lek babám, el kell hagynom ő - rök - re.

2. De nagy bánat érte a szívemet vasárnap,
Más legénnyel hirdették a babámat.
Még szombaton nem hittem el valóba',
Hogy nő ménjek babám veled a kézfogóba.

3. hisz Ha még fogok halni, meghagyom az anyámnak:
Közös sírba tegyenek a babámmal.
Síromban is ölelém a babámat,
Kedves éldésanyám, megköszönöm magának.

165.

1962. VII. 29.

Giusto, $\text{♩} = 96$

Bar - na kis - jány, jól vi - gyázz a ko - szo - ród - ra,
Hogy a vi - har a fe - jed - ről lē nő fúj - ja.
Lag - zi u - tán lē - tē - szēd a ko - szo - ró - dat,
Tēddel nekēm em - lé - kül a slá - jē - ro - dat.

166.

1962. VIII. 4.

Giusto, $\text{♩} = 112$

Ke - rek az én szoknyám al - ja, de csu - haj - la.
Ju - hász - le - gény feküdt rá - ja de csu - haj - la.

Adj egy csó - kot éj - fél - táj - ba' A' lesz az én
szok - nyám á - ra de csü - haj - la.

168.

1961. VIII. 2.

Giusto, $\text{♩} = 88$

Csil - la - gok, csil - la - gok, szé - pen ra - gyog - ja - tok,
A szé - gény le - gény - nek ú - tat mu - tas - sa - tok.
Mu - tas - sa - tok ú - tat a szé - gény le - gény - nek,
Hogy lelje még há - zát a sze - re - tő - je - nek.

169. A 168. sz. dallamra éneklendő.

1961. VIII. 24.

Ezért a legényért nem adnék egy krajcárt,
Ki mindén hajnalba' keresi a lovát,
Lova van a kárba', maga vetett ágyba',
Szégyen a legénynek húszéves korába'.

170. A 168. sz. dallamra éneklendő.

1962. VIII. 4.

Víg Jánosi falu körül van kerítve,
Figefa levele hajlik a közepibe,
Figefa levele hajlik a közepibe,
Szeretóm szavai most jutnak eszembe.

171. A 168. sz. dallamra éneklendő.

1962. VIII. 3.

1. Verje még az Isten a mézszáros bárdját,
Miért vágta el a gënge borju lábát?
Szëgény gënge bornyú nem tud lábön járni,
A szëgény bakának háton këll hurcolni.
2. Nem jó a bakának, mikor masirozik:
Mindën kis kapunál nagyot káromkodik.
Szidja a teremtőt, mëg a csizmadiát:
Mér' varr a bakának rövidszárú csizmát?

172. A 168. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 1.

3. sor var.

Az ökör a földet nem magának szántja.
Asszonyom a jányát nem magának tartja.
Ha magának tartja, zárja bele kalitkába,
Úgy viselje gondját vadgalamb módjára.

173. A 168. sz. dallamra éneklendő.

1961. VIII. 27.

Istenëm, Istenëm, édës jó Istenëm.
Mikor lëszej majd nekëm szép szabad életëm?
Akkor lëszej majd nekëm szép szabad életëm,
Mikor a babámat a karomba ölelëm.

174.

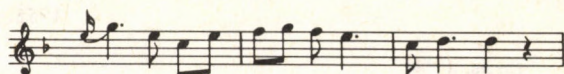
1962. X. 20.

Quasi parlando, $\text{♩} = 72$

Mi pi - ros - lik a - mot - tan a tá - vol - ba'?

Ma - gyar huszár pi - ros vé - re ki - foly - va.

Pi - ros vé - rét a sár - ga föld föl - it - ta,

Gö - ge testét a ló széjjel - ta - pos - ta.

2. Elméntek a huszárok a csatába,
Lovuk lábát élős golyó találta.
Szállj le huszár, védj le nehéz nyergedet,
Gyöngelábom nem bír tovább tégedet.

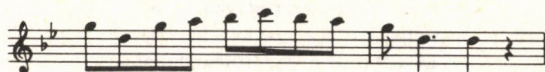
175.

1962. VIII. 3.

Giusto, $\text{♩} = 96$

Mög - i - zen - tem a vár - al - ji bi - ró - nak:

Már - ván - kő - bül ra - kas - sa ki jaz ú - tat.

Ra - kas - sa ki ra - kas - sa, si - má - ra csi - nál - tas - sa,

Gyön a babám, nyiko - rog a csizsmá - ja.

Giusto, $\text{♩} = 84$

Be - sü - tött a nap a bá - ró ab - lá - kán,

Ki - haj - lott a gön - dör - ha - jú bá - ró - jány.

Ki - haj - lott a gön - dör - ha - jú bá - ró - jány.

Hall - gat - ja ja ju - hász - le - gényt fu - ru - lyán.

2. Én Istenem, így sóhajtt fél magába':
Én Istenem mér' lőttem báró lánya?
Én Istenem, mér' lőttem báró lánya,
Mér' nem lőttem juhászlegény babája?
3. Ezt a báró nem vette figurára,
Félpattant a kis pejlova hátára.
Félpattant a kis pejlova hátára,
Lévágtatott a szendrőládi határba.
4. Lévágtatott a szendrőládi határba,
Égényesen a számadó bojtárhoz.
– Jónapot té előkelő szép juhász.
Nem láttad-e a méltóságos báró lányt?
5. – Nem láttam a méltóságos báró lányt,
Nézze körül itt a konyhám tájékát.
Benne van a cifra szűröm, rézbaltám,
Mellette a tajtékpípám, furulyám.

6. Báró uram, az igazat megvallom:
Ma két hete szökött el egy bojtárom.
Két hete mán, hogy bojtárom oda van,
Talán bizony a kisasszony vele van.
7. Szendrő báró hintót küld a lányáért,
Kilenc zsandárt még a juhászbojtárért.
Elől ül a hintóba' a kisasszony,
Hátul még a juhászlégény vasalva.
8. Jaj, de szépen kifaragták azt a fát,
Amelyikre juhászlégényt akasztják.
Fújja a szél fekete göndör haját,
Jaj Isteném, mér' szerettem bárólányt?
(Var. Fújja szél gyócsingét, gyócs gatyáját.
Jaj Isteném, mér' szerettem bárólányt.)
9. Apám, apám, apámnak sē mondalak,
Mér' akasztattad fēl a galambomat?
Én az erdőt végig-hosszig siratom,
Még sē ébred fēl a kedves galambom.
10. Nyitva van a temető nagy kapuja,
Juhászlégényt mostan viszik be rajta.
Koporsóján három babérkoszorú,
Mellette a báró lánya szomorú.
11. Vig kis Kácson végigmenni nem merék,
Mer' azt mondják, fekete gyászt viselék.
Fekete gyász, hófehír a zsebkendőm,
Juhászlégény vót az első szeretőm.

177.

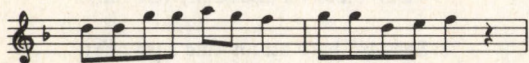
1963. II. 2.

Giusto, ♩ = 104

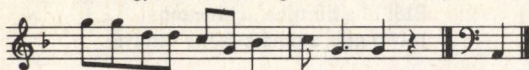
Hej a sá - lyi dombte - tő, hēgy - al - ján,

Há-rom le-gény rozma - rin - got ka - szál.

Én va-gyok a rozma-ring kí - ve - kö - tő - je,

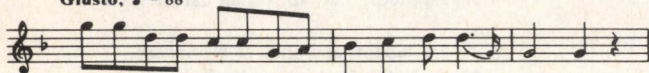

Barna legény i - gaz sze - re - tő - je.

178.

1963. I. 1.

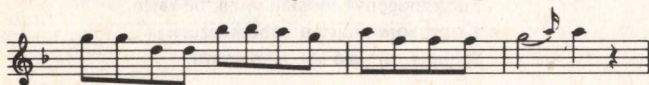
Giusto, ♩ = 88

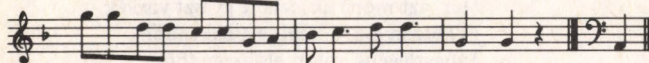
Er - dő szé - lén nyírfa - kő - részt jel - zi a sí - ro - mat,

Az én kedves fe - le - sé - gém de so - kat még - si - rat.

É - lés go - lyó jár - ja át a bá - na - tos szí - ve - met,

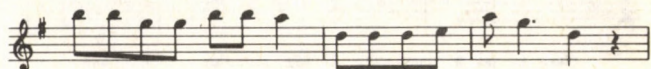
Írd még pajtás az anyámnak: né vár - jon en - gē - met!

2. A harctérről hazafelé jönnek a katonák,
De sok szőke, barna kisjány várja a babáját.
De csak minden tizediknek jön vissza a párja,
Lublin alatt közös sírba' nyugszik a babája.

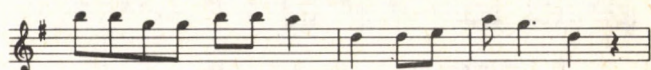

Giusto, $\text{♩} = 108$

A mis-kol-ci ka-szárnya, bá-do-gos a - te - te - je.

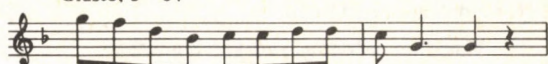
De sok szegény legény-nek ben-ne van a le - ve - le.

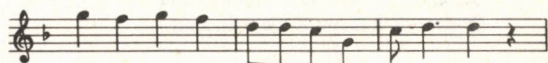
Lám az e - nyím nincs benne, itt van a ke - zem - be'.

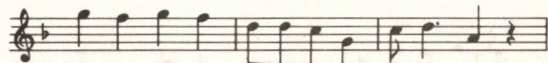
Három é - vi szényvedésém van be - le - je - gyéz - ve.

Giusto, $\text{♩} = 84$

É - dës - a - nyám, mér'szültél e vi - lág - ra?

Hat - van - fon - tos á - gyú - go - lyó szá - má - ra.

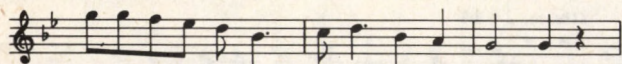
Hat - van - fon - tos á - gyú - go - lyó el - ta - lál,

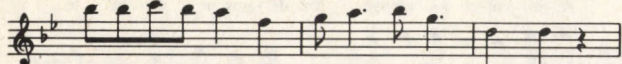
Azt sē mondom, vótál - ë é - dës - a - nyám?

181.

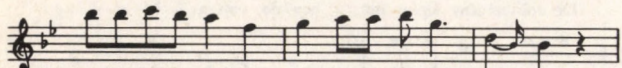
1963. II. 1.

Giusto, $\text{♩} = 96$

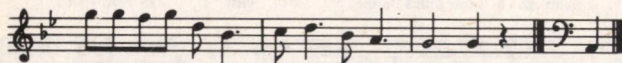
Es - te van, es - te van, de nem min - dën jány - nak.

Csak an - nak a jány - nak, ki - hëz min - dëg jár - nak.

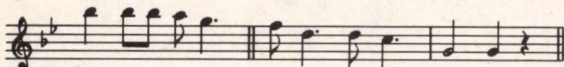
Ën - hozzám nem jár - nak, nin - csen is ne - këm es - te.

Holdvi - lá - gos es - te së - tét - re van fest - ve.

3. sor var.

4. sor var.

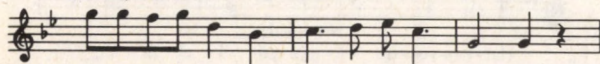
182. A 181. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 2.

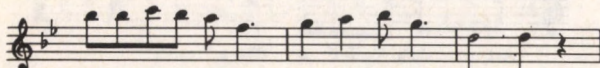
Udvarom, udvarom, szép kerek udvarom.
 Nem söpri már többet az én genge karom.
 Söpörtem eléget, söpörjön már más is,
 Öleltem a babám, ölelje mán más is.

183.

1961. VIII. 27.

Giusto, $\text{♩} = 80$

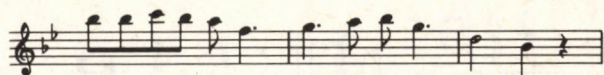
Er - dő - be', er - dő - be', roz - ma - ring er - dő - be',

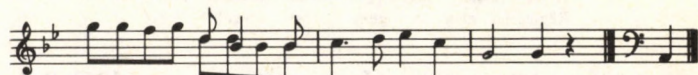
El - ve - szëtt a ti - nóm a nagy sze - re - lëm - be'.

218

Né ke-resd a ti-nód, mert be van az hajt - va.

Kácsi bí-ró ud-va-rá-ba' szól a csén-gő raj - ta.

2. Ismerem a cséngőt, babám a gazdája.
Aranyos betűvel van neve rávágva.
Ismerem a tinóm csengő szólásárúl,
Ismerik a babám nyalka járásárúl.

184. A 183. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 2.

1. sor var.

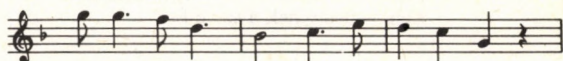

Ültettem ibolyát, várom a kikeletjét,
Elmént a szeretóm, várom a jövetelét.
Kikelt az ibolya, de nem az a teljes,
Eljött a szeretóm, de nem az a kedves.

185.

1963. II. 1.

Giusto, $\text{♩} = 100$

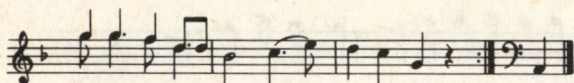
Er - re gye - re ró - zám, itt nin - csen sár.

Nincsen az aj - tó - mon sēm - mi zár.

Ki - nyí - lik az aj - tó de ma - gá - túl,

A sze-re-tóm gën - ge kar-já - túl.
Réggel jár el a le - gény a jánytól.

186. A 185. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 2.

1. Magos a kaszárnya teteje.
Még egy madár sém száll föllette.
Bárcsak egy madárszót hallanék,
Kitúl a babámnak üzennék.

2. Nem üzenék nékéd égyebet:
Vállaidra hajtom a fejemet.
Vállaidra hajtom a fejemet,
Úgy vigasztalom a szívemet.

187. A 185. sz. dallamra éneklendő.

1963. III. 29.

3. sor var.

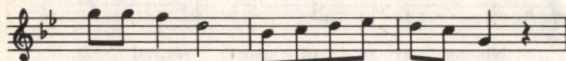

Akkor szép az erdő, mikor zöld.
Mikor a vadgalamb benne költ.
Olyan a vadgalamb, mint a büszke lány,
Kier' a legénynek a szíve fáj.

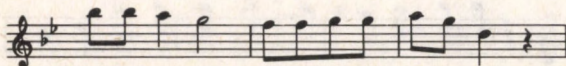
188.

1962. VIII. 3.

Giusto, $\text{♩} = 88$

Fe- renc Jós - ka, ha be - vët - tél hu - szár - nak,

Gondját vi - seld a jó é - dës - a - nyámnak.

Mer ha gondját nem vi - se - léd szé - génynek,
Nem szógá - lok csak a nagy jó Is - tennek.

189. A 188. sz. dallamra éneklendő.

1962. X. 20.

1. Mikor engem a főorvos vizitál,
Vállaimat verégeti, úgy sétál.
Vállaimat verégeti, még-még áll,
Jó lészél tē katonának, majd meglásd
(: No tē fiam, jó lészél katonának,
Mégpedig egy báró Appel bakának. :)
2. Mikor engem a főorvos vizitál,
Édésanyám a gang alatt sirdogál.
Eredj haza édésanyám, ne sirass,
Ván még otthon három árva, neveld azt.

190. A 188. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 1.

1. A víg egri Koronára sūt a nap,
Jönnek már a vizitáló tiszt urak.
Életémnek a legszebbik korába'
Léptem be a vizitáló szobába.
2. Mikor engem a főorvos vizitál,
Vállaimat veregeti, úgy sétál.
„No tē fiam, nem lészél szabad madár!”
Az én szívem a babámér' nagyon fáj.

191. A 188. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 2.

1. Nekem sincsen egyebem egy pohárnál.
Abba' sincsen egyeb egy szál virágnál.
Kinyílik az este, réggel, hajnalba',
Jaj de el van a szívem szomorodva.

2. Tegnap kaptam egy szomorú levelet.
 Az vót benne, hogy a babám nem szeret.
 Barna kisjány, nē szomorídd szívemet,
 Majd egy réggel halva találsz engemet.

192. A 188. sz. dallamra éneklendő.

1963. I. 1.

Ez a csillag, ha fēljön is elterül.
 Az én babám, ha mēglát is elkerül.
 Kerülj is el barna kisjány engemet,
 Úgyis tudom, hogy más bírja a szívedet.

193.

1963. I. 3.

Giusto, ♩ = 92

Mi - kor még egy csil - lag sin - csen az é - gēn,
 Csi - kős - boj - tár ne - ki - vág a sē - tét - nek.
 Réz - zel ki - vert ka - ri - kás a ke - zé - be,
 Ré - gi sze - re - tő - je van az e - szé - be.

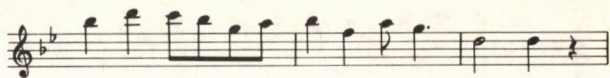
194.

1962. IV. 4.

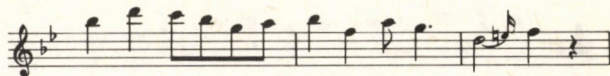
Giusto, ♩ = 100

Csár - dás kis - angya - lom, vár - ta - lak az es - te.

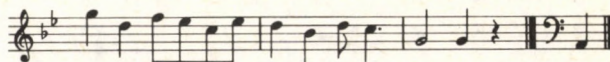

Mu - ta - tott az ó - ra fél - ti - zën - ket - tő - re.

De a ti - zënket - tőt nem győztem el - vár - ni,

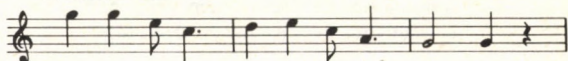

Így hát be kellött a rá - csos ka - put zár - ni.

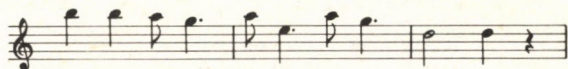
195.

1962. IV. 4.

Giusto, $\text{♩} = 92$

Fécs - ke - ma - dár szál - lott a va - sút - ra;

Is - ten ve - led ba - bám u - tól - já - ra.

Nem fo - gok a ka - pud e - lőtt jár - ni,

Tudom, fog a gën - ge szí - ved fáj - ni.

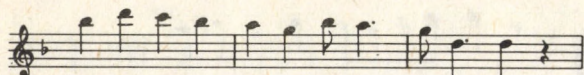
196.

1963. II. 2.

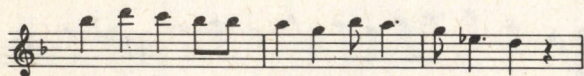
Giusto, $\text{♩} = 76$

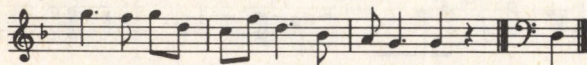
Kék i - bo - lya bú - ra haj - ja a fe - jét,

Ha jaz ég - bül nem lo - csol - ják a tő - vét.

Szállj lē har - mat a kék i - bo - lya tő - vé - re,
|: Most ta - lál - tam egy i - gaz - ra egy jó - ra,

Most ta - láltam egy i - gaz sze - re - tő - re.
Ve - le ü - lők a bá - na - tos ha - jó - ra. |

2. Kék ibolya, ha lészakajtanálak,
Mít mondanál rózsám, ha jelhagynálak?
Nem mondanék édes rózsám sémmit sē,
A legénynek nem parancsol sēnki sē.

197. A 196. sz. dallamra éneklendő.

1962. VIII. 3.

Kinek nincsen szeretője, babája,
Ménjén ki a zöld erdőbe bújába'.
Írja rája egy legszēbb fának a hajára:
Van őneki szeretője, babája.

198. A 196. sz. dallamra éneklendő.

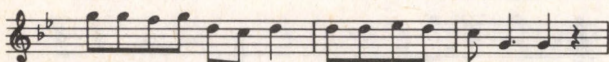
1961. VIII. 24.

Elviszēm a győcsingēmet varratni,
Elejire győngyházgombot rakatni.
Rárahatom az elejire aztat is:
Rajta légyēn a tē drága neved is.

199.

1961. VIII. 27.

Giusto. ♩ = 100

Szánt az őkrēm Bő - zsi - kém, cső - rög - csattog a já - rom.

Ke-mény a föld a vig sá-lyi ha-tá-ron.
 O-lyan kemény, még az e-ke sē jár-ja,
 Mindēnjánynak recece, ka-tona ja ba-bá-ja.

200.

1963. I. 31.

Giusto, ♩ = 80

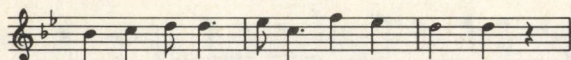
Ju-hász-le-gény le-gel-te-ti a nyá-ját,
 Es-kü-vő-re most vi-szik a ba-bá-ját.
 Bús mu-zsi-ka ki-hal-lik a Med-vés-re,
 Fáj a szi-ve, kész a mēgre-pe-dés-re.

202.

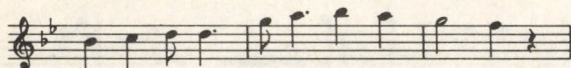
1961. VIII. 24.

Giusto, ♩ = 96

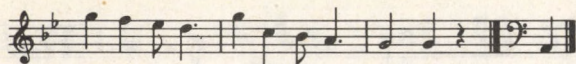
Mín-dég bá-nom, a-mit cse-le-kéd-tem,

Hogy tē - ve - led sze - re - lēm - be es - tem.

Ve - led es - tem sze - re - lēm - be, szó - ba,

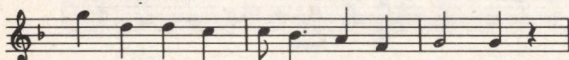

Saj - ná - lom, de nem tē - he - tők rú - la.

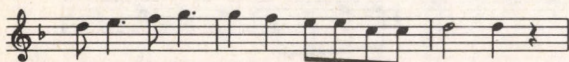
203.

1962. X. 20.

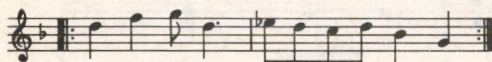
Giusto, $\text{♩} = 88$

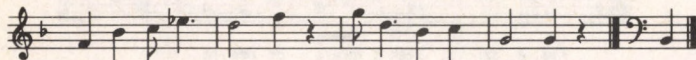
Bú - za, bú - za, de szép táb - la bú - za.

Kö - ze - pi - be sej - haj két szál le - ven - du - la.

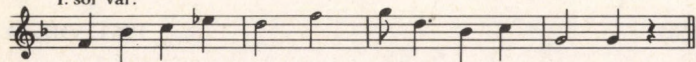

Szú - rós an - nak sej - haj mindēn á - ga,
Nem áll - ja a sár - ga - ri - gó lá - ba.

Csárdás kis - an - gya - lom, nem jó hi - rēd hal - lom.

1. sor var.

Giusto, $\text{♩} = 92$

Az ö - kör, az ö - kör a sár - ba',

Rá - il - lik a le - gény a jány - ra.

Rá - il - lik a le - gény a jány - ra.

Tízennyóc esztendő's ko - rá - ba'.

Giusto, $\text{♩} = 88$

Az ë - gyés - be' de ke - mé - nyek az á - gyak,

Nem o - lyan mint kis - an - gya - lom tē - ná - lad.

Fe - jem a - latt pár - na he - lyett csak dész - ka,

Në csodálkózz, hogy el vagyok sáppad - va.

Giusto. ♩ = 92

hisz Mi-kor én még nyóc esz-ten-dős sē vó - tam,

Nagy-a-pám-túl lo - vat lop-ni ta - nul - tam.

Én loptam el a vármē-gye fe - ke - te lo - vát,

Engēm ke-res az e-gész Ma- gyar-or - szág.

Giusto. ♩ = 104

A sze - re - tőm ró - zsa - szín ru - há - ja,

Rá - szál - lott a har - mat az al - já - ra.

Gye - re ba - bām, szédd fél a har - ma - tot,

Szédd fél a szi - vem-ről a bá - na - tot.

Giusto. ♩ = 88

Kék szí - várvány ko - szo - rú - z - za az e - get,
 Til - to - gat - ják tū - lem a sze - re - tő - met.
 El - til - tot - ták tū - lem azt az ë - gyet is,
 Vëgyék el hát az én é - le - tē - met is!

Giusto. ♩ = 60

Jaj de szé - lës, jaj de hosszú az az út,
 A - hol az a ki - lenc bë - tyár el - in - dult.
 A - hol az a ki - lenc bë - tyár el - in - dult,
 Pá - pa - i - né ud - va - rá - ba be - for - dult.

2. – Pápainé, adjon Isten jó estét!
 – Adjon Isten magának is szeréncsét.
 – Nő kívánjon maga nekünk szeréncsét,
 Még az éjjel kés járja még a szívét.

Giusto, $\text{♩} = 96$

E - sik es - sö de szép csendesen e - sik, ta - vasz a - kar
 lén - ni, De sze - ret - nék a ba - bám kis kert - jé -
 bazsa - ró - zsa lén - ni. Nem lē - he - tők én ró - zsa,
 el - hēr - vaszt Fe - renc Jős - ka, A kas - sa - i ha - tos,
 harminchat ab - la - kos huszár - kaszár - nyá - ba.

Giusto, $\text{♩} = 108$

Csak a - zért sze - ret - nék fa - lu vé - gén lak - ni,
 O - da jár a ba - bám a lo - vát mēg - i - tat - ni.
 Lo - vát i - tat - gat - ja, ma - gát mu - to - gat - ja,
 Pi - ros két or - cá - jāt velem csó - kol - tat - ja.

212.

1962. VIII. 4.

Giusto, $\text{♩} = 96$

Ke-re-sik a, nem le-lik a kérész-től le-ve - le - met,

Még a papsém, sém a jegyző nem ta-lál - ja a ne - ve - met.

Még - ta - lál - ta ba - bám el - ső Fe - renc Jós - ka,

Ki el-viz a há-bo-rú-ba, onnat nem jö-he-ték viz-sza.

213.

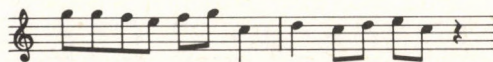
1963. III. 23.

Giusto, $\text{♩} = 96$

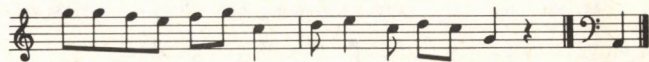
Úlj fél ró-zsám a se - lyém nye-rég - be,

Pattants é - gyet a négy ló e - li - be.

Hagy hallja még a csárdás Dá - ma - di Ka - ti,

*Ki a legényt a ka - pu - ba vár - ja i - de - ki.

Giusto. ♩ = 100

Sza-bó Vil-ma kimēnt a sző-lő - be,
Lē-fe-küdt a di-ó - fa tö-vé - be.
Ket-tőt-hár-mat füttyen - tēt - tem ne - ki;
Kelj föl Vilma, mer' mēg-lát - va - la - ki.

2. Eztet Vilma nem vette tréfára,
Beugrott a Becsali csárdába.
– Kocsmárosné, mondja még a lányának:
Tíz liter bort hozzon föl Vilmának.
3. Vilma borát nem bírta meginniya,
Csendőrkáplár az ajtót rányitja.
Csendőrkáplár elkiájja magát:
Gyerték fiuk, mēgfogtuk mán Vilmát!

Giusto. ♩ = 80

Ő - szül mán a fi - ge - fa le - ve - le, sej hi - deg a - kar
Mi do - log az csárdás kis - an - gya - lom, hogy nem a - karsz sze -
lēn - ni. Szeress csárdás kis - an - gyalom,
ret - ni?

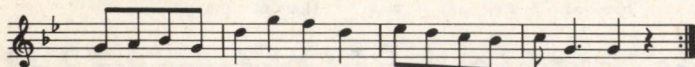
hogy nē lē-gyek ár - va, Hogy nē tud - ja
 sēn-ki a fa - lu - ba, mért van a szívem i - lyen gyász - ba'.

217.

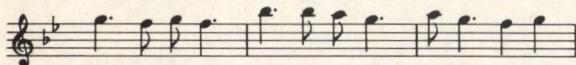
1962. VIII. 3.

Giusto. $\text{♩} = 92$

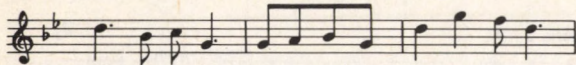
Ez a kis-lány ak-kor sír, Mi-kor ko-szo-ró van
 a fe - jin. Mégy az Is - ten há - zá - ba,
 rá-bo-rúl a lá - nyok so - rá - ra. I - ma-könyv van a
 ke-zé - be', Ré-gi sze-re-tő-je van az e - szé - be,
 Pá - ros csil - lag az é - gēn, ra-gyog a fe - ke - te
 szē - mé - ben.

Giusto, $\text{♩} = 84$

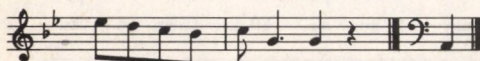
Ab-la-kim-ba, ab-la-kim-ba be-sü-tött a holdvi-lág.
Az én csárdás kis-an-gya-lom' ab-ba fé-sü-li ma-gát.

Nem kell ne-ki gyér-tya-vi-lág, mé-gis még-fé-

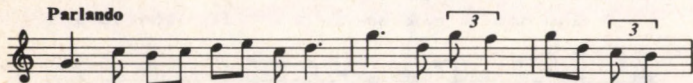

sü-li ma-gát. Mé-gis si-má-ra fé-sü-li

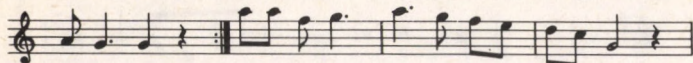

fe-ke-te gön-dör ha-ját.

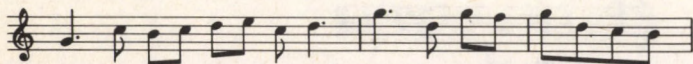
Parlando

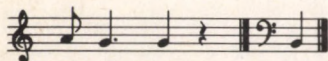
A-mott le-gel, amott le-gel, a-mott le-gel hat pej-csi-kó
Mind a hatnak, mind a hat-nak, mind a hat-nak bék-lyó-vas-ba'

ma-gá-ba'. E-rédj ba-bám, té- ridd vissza a csi-kót,
a lá-ba.

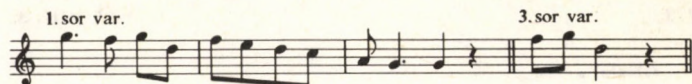

Re-szel-jük lë, re-szel-jük lë, re-szel-jük lë a lá-bá-rul

a bék-lyót.

2. Lèreszeltük, lèreszeltük, lèreszeltük a lábáról a béklyót.
 Most mán babám, most mán babám, most mán babám merre hajtsuk a csikót?
 Ára hajtsuk, amerre a nap lészáll.
 Ára tudom, ára tudom, ára még a vót gazdája sosé járt.

221.

1963. II. 1.

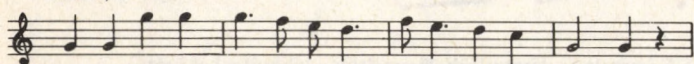
Giusto, $\text{♩} = 104$

El - mēn-gyék az ács - hoz fej - fát csi - nál - tat - ni,
 A - ra - nyos be - tű - vel a ne - vem rá - í - rat - ni.
 A - ra - nyos bē - tű - vel azt vá - ga - tom rá - ja:
 Itt nyugszik a sze - re - lēm el - hērvadt ró - zsá - ja.

2. v. 4. sor v.

2. Szerelēm, szerelēm, átkozott szerelēm,
 Mér' tudtad mégcsalni az én árva szívem?
 Tē vagy a szívemnek első és a legutólsó,
 Készül mán a számomra ja diófa koporso.

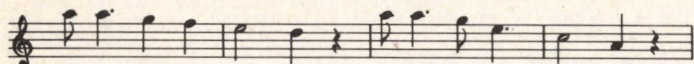
Giusto, $\text{♩} = 88$

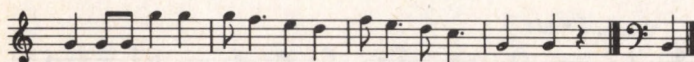
Gyócs az in-gém, gyócs a ga-tyám, lo-bo-gós az uj-ja.

Nem lo-bog az, nem lo-bog az ha ja szél nem fúj-ja.

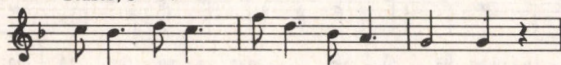

Ha ja szél nem fúj-ja, ma-gam lo-bog-ta-tom,

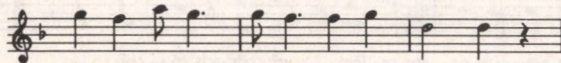

Szombaton es-te a ró-zsámat i-de csa-lo-ga-tom.

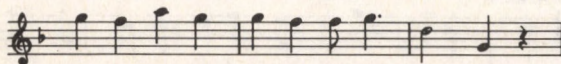
Giusto, $\text{♩} = 84$

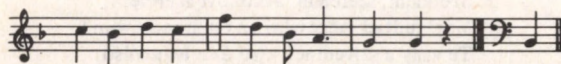
Sze-re-ti a hal az eg-ri vi-zet.

Sze-ret-te-lek, de mán nem sze-ret-lek.

Mondd még, hogyha va-la-mit vé-tét-tem,

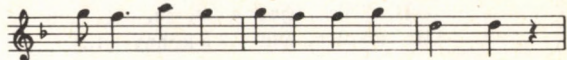
El-le-néd-re más kisjányt sze-ret-tem.

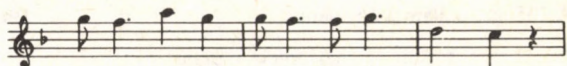
Giusto, $\text{♩} = 92$

Nem bá-nom, hogy ju - hász-nak szü - let - tem.

Csak a - zér' hogy szám-a - dó lē - het - tem.

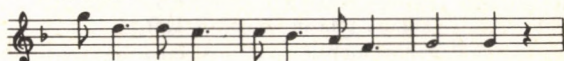
Hat boj - tár-nak va-gyok fe - je - del - me.

Úgy tisztél-nek: bacso kend kē - gyel - med.

2. Ha megfőzöm bográcsos ebédem,
Hat bojtárom körülüli szélén.
Úgy jóllakunk fordított kásával,
Mint egy báró csirkepaprikással.

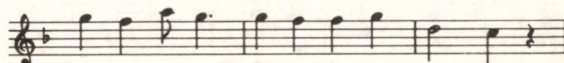
Giusto, $\text{♩} = 88$

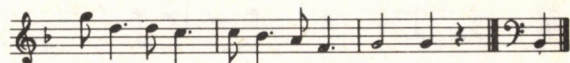
Csil-lag, csil-lag de szé-pen u - ta - zol.

Nem lát-tad-é a ba-bám va - la - hol?

Lát-tam biz' én ott a fēl-ső ré - tēn,

É - te - ti a lo-vát kō - tő - fé - kēn.

236. A 235. sz. dallamra éneklendő.

1963. II. 2.

Édésanyám, minek adott férjhez?
Nem szokok én idegény legényhez.
Idegény lányt idegën legénynek
Jaj de bajos ölelni szegénynek.
(: Ha ölelëm, fájnak a karjaim,
Ha csókolom, hullanak a könnyeim.:)

237. A 235. sz. dallamra éneklendő.

1963. I. 1.

1. Sály falunak erdeje, mezeje:
Szépen szól a fülemüle benne.
Közepibe térgyig ér a mező,
De sokat ér egy igaz szerető.
2. Sály faluba' kettő a kisbíró:
Egyik dobos, másik levélhordó.
Ményecskéknek hordja az újságot,
Csak ténékéd a szomorúságot.

238.

1963. II. 1.

Rózsa, rózsza, százlevelű rózsza,
Haragszik rám a szeretőm anyja.
Mennél jobban haragíjja magát,
Annál jobban szeretém a jányát.

336.

1962. X. 20.

Quasi parlando

El - tö - rött a he - ge - dűm, nem a - kar szó -
la - ni. Ró - zsi, Ró - zsi, mi ba - jod,

238

mért nem a - karsz szól - ni? A he - ge - dűm
 majd mēg - rē - pē - rá - lom, Szó - lalj mēg hát
 ru - bin - tos vi - rá - gom.

345.

1955. I. 6.

Quasi parlando, $\text{♩} = 66$

Ne - vi - jorkból ki - in - dult a gőz - ha - jó,
 A - zon lo - bog három - szi - nű lo - bo - gó.
 2. sor var.

2. Közepibe fekete gyász van tűzve,
Isten veled magyar hazám örökre!
3. Mikor kezdtem én a hajón utazni,
Elkezdött a hajó velem sietni.
4. Imádkoztam égre-fődre oly nagyon:
Mēnts mēg uram ezēn a nagy utamon.

5. Édesanyám küldött egy szép levelet,
Gyere vissza kedves fiam, ha lehet.

6. Édesanyám, nagy a vihar, megvéhet,
A hajót elültette a férgeteg.

7. Húsomat a halak is megemésztik,
Csontjaimat a hullámok elnyelik.

8. Csontjaimat a hullámok ringatják,
Odahaza magyar jányok siratják.

Tarjáni András a nyáj mellett (1963)

Legeltetés a Kőhodálynál (1963)

Kolompszijvarrás közben (1962)

Az idős juhász kolompokkal (1962)

Otthon, juhászdél alatt (1962)

Feleségével (1962)

András bácsi csengőssel (1962)

Tarjániék új háza (1962)

Tarjáni András, a Népművészet Mestere (1964)

1964. augusztus 20-án, a Népművészet Mestere cím elnyerése alkalmából köszönti a falu népe (1964)

Muzsikaszó kíséri az ünnepi menetben (1964)

Tarjáni András az ünnepi menetben (1964)

Furulyázás közben (1963)

A DALOK KEZDŐSOR SZERINTI MUTATÓJA

A bakonyi zöld erdőben születtem	143
Ablakimba, ablakimba besütött a holdvilág	218
A cigányok sátora (d s, d r mds, s,s,l,t,d)	331
A csizmának se sarka, se talpa (l,l, rd mds, s,s,l,t,d)	233
A daróci csárdába' ecet és a lámpába' (l,t,dl, m ls lmr f m r l.)	262
A főutcán végestelen végig (dm mr s m dr l,l,)	230
A jobb lábam összetörte a csizma	159
Aki kanász akar lenni	30
A kisgyőri Gallyatető de magos	142
Akkor szép az erdő, mikor zöld	187
A lemergi kertek alatt leesett a hó (d d m d ssls rd m d)	260
Alig várom, hogy a nap lenyugodjon	97
Áll a hajó a tenger közepébe'	154
Által mennék én a Tiszán ladikon (s, s, ss r mf r md t, d rt, d s, s)	223
Amerre én járok, még a fák is sirnak (l,t,dl, d m rml,dt,l)	288
A mezei kis pacsirta	20
A miskolci kaszárnya, bádogos a teteje	179
Amott a dombon át (dt,l, d t, l, m r m d m r m d l, t, szi, l,)	332
Amott legel, amott legel, amott legel hat pejcsikó magában	220
Amott megyen egy talyiga magába'	2, 79
András felé van az idő	17, 18
Anyám, anyám, anyám, kedves édesanyám	115
Anyám, anyám, kedves édesanyám (l m mr r d t, s, l, l,)	241
A Piavánál kanyargósan (m m m m m d'd' t l sssif d' s ms rd)	339
Aranyosi csárda előtt a juhom (55. lsls ltd't lm m)	28, 55
A szeretőm rózsaszín ruhája	207
A víg egri Koronára süt a nap	190
Az Alföldön ismertem egy bacso lányt (ss l f rr mf rd d)	270
Az Alföldön csikóslegény vagyok én	99
Az Alföldön csikós leszek, nem gulyás	126

Az egyesben de kemények az ágyak	205
Az ezred is levonult az udvarra	82
Az oláhok, az oláhok csak bocskorban járnak (m m m d m m m d l,t,dt,l,l,)	253
Az ökör a földet nem magának szántja	172
Az ökör, az ökör a sárba'	204
Az ötös huszárok piros nadrágja végig ki van gombolódva (l,l,t,d rd t,t, d rd rr m dt, ddt, l,)	349
Azt mondja a százados a bakának (l,l, szi,l, rd t,d t, l, l,)	147
Bakonyi erdőnek	42
Barna kislány, ha tudtad, hogy nem szeretsz (ddrm sf m r rd d)	249
Barna kislány, jól vigyázz a koszorúdra	165
Barna kislány kiment az erdőre (m d d d drmr l,l,)	321
Bazsa Mária kis kacsája (d r m f mr d d)	280
Béla cigány szárazfája (l m d' t lm mr)	287,
Béres vagyok, béres	46
Besütött a nap a báró ablakán	176
Betyár gazda eltanítja a szolgát (d d r m s f m r r d d)	248
Bort iszik a juhász	45
Bort nem iszom, fogadásom tartja	69
Bujdosik az árva madár (sm s f m d r d)	296
Búza, búza, de szép tábla búza	137, 203
Cigány legény, ne fájjon a szíved (m m rd t,d r m l,l,)	92
Csak azért szeretnék falu végén lakni	211
Csak még egyszer zörgesd meg a kaszárnya ablakot	93
Csak titokba', csak titokba' akartalak szeretni (l m l s l fi di r sslm rl, l,)	276
Csárda, csárda, de fakó e csárda	68
Csárdás kisangyalom, vártalak az este	194
Cserebogár, sárga cserebogár	140
Csillag, csillag, de szépen utazol	235
Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok	168
Csipkefából, rózsafából van a nyoszolyám lába (s,drm s,dr,m rmfm rdd)	257
Csütörtökön virradóra, Megyen Szidi a folyóra (l m l s fi s l m)	54
Csütörtökön virradóra ültem a bánathajóra	9

Darumadár, darumadár (l,t,dm d l fr l,t,l, f r m)	338
Debrecenbe' loptam én egy pej csikót (rdt,d rm rd rl,l,)	279
Debreceni kőhíd mellett	22
Debreceni nádas berek	29
Debrecennek van egy vize	23
Débreccennek sebes vize	24
De sok eső, de sok sár (f r m d t, r d)	317
De szeretnék kicsiny gyermek lenni	71
De szeretnék arany kacsa lenni (l m mr smdr,l,)	244
Dunna, dunna, hosszú dunna	58
Édesanyám de sokat kért a jóra	157
Édesanyám, ha feljön kend Egerbe (ddrm sfmr mdd)	251
Édesanyám, hol fogok én meghalni?	108
Édesanyám, mért szültél e világra?	180
Édesanyám, minek adott férjhez?	236
Édesanyám rózsafája	80
Édes jó anyám, megyek a csatába	119
Életemben mindég szépet szerettem (l, l, l l s l s m rml,)	277
Elindultam szép hazámbul (m m l l mm m l)	26
Elmegyek az ácshoz fejfát csináltatni	221
Elmennék én tenálatok egy este	158
Eltörött a hegedűm, nem akar szólani	336
Elviszem a gyócsingemet varratni	198
Engem hívnak Fábián Pistának	67
Én vagyok a csongorádi gulyás (d m ss d' d' ss fm)	324
Erdőbe', erdőbe', rozmaring erdőbe'	183
Erdő, erdő, kerek erdő (l,t, d m rd rl,)	299
Erdő szélén nyírfakereszt jelzi a síromat	178
Érik a, hajlik a búzagalász (m ls m rl, d mr l,)	267
Érik a ropogós cseresznye (l,t,d mrt, dl, l,)	131
Érik a szőlő (r rl, rm d dr m r dt, l, l, r l,)	1
Erre gyere rózsám, itt nincsen sár	185
Esik eső, de szép csendesen esik, tavasz akar lenni	210
Esik eső, sűrű eső, veri az út porját (dd fm rdms fmsr dd)	337
Esik eső, szép csendesen csepereg	61
Este gyött a parancsolat	152
Este kezdtem a lovamat nyergelni	155
Esteledik, alkonyodik, hazafelé szól a juhnyáj kolompja (mmlm mfmr dt,dr mfmt, dl,l)	344

Este van, este van	40
Este van, este van, de nem minden jányak	181
Este van már késő este, kilencet ütött az óra (d'd't r' d l s m ls msr md d)	275
Ez a csillag, ha feljön is, elterül	192
Ez a gulya nem akar már legelni	109
Ez a kislány akkor sír	217
Ez a kislány azt hiszi, azt hiszi, azt hiszi	122
Ez a kislány levelet írt Sályból (m,l,szi,l, t,d rd t.l.)	258
Ez a kislány még azt mondja, vegyem el	162
Ez az utca de sáros	27
Ezért a legényért nem adnék egy krajcárt	169
Ezt a kisjányt nem az anyja nevelte	96
Falu végén van egy malom (sslt d'd'r'd sslf lsfr md d)	265
Fecskemadár szállott a vasútra	195
Fehér gulyám kolompja szól a réten (drmd t,l,s,r md d)	291
Fehér László lovat lopott	8
Feleségem, adj egy krajcárt (f m r s fmr d)	335
Felleg borult a kék égére (mmlm mfmr dt,l,m rdt, l)	343
Felmegyek a tarizsai nagy partra	151
Felment a kondás a fára	19
Felszaladt Jóska a partra	5
Felszegődtem Tarnócára bojtárnak (ddrm sfm r md d)	247
Ferenc Jóska, ha bevettél huszárnak	188
Fújják, fújják mán, fújják a riadót	120, 121
Gieber uram (dmss d'sfm f rr r)	334
Gulyás vagyok, mint akárki	6
Gyere velem, gyere velem (l,dt,l, rfmr mlmd mrdt, dl,l)	346
Gyerünk fiúk vígan hazafelé	146
Gyócs az ingem, gyócs a gatyám, lobogós az uja	222
Ha én eztet tudtam volna előre	145
Ha felmegyek Budapestre	12
Ha felvágom magamat	72
Ha kihajtom a libám a gyepre	149
Ha kihajtom a libámat a sárga partra	73

Ha kimegyek a doberdói nagy hegyre	114
Ha lefekszem fegyverestül a földre	101
Hallod-e te pajtás	38
Ha megrakom szekeremet ganájjal (llmm llmm lls)	284
Ha meguntad babám velem a szerelmet	105
Haragszik a gazda	47
Három betyár a csárdába'	13
Három hét múlva lesz fekete vasárnap (mmfm rd t, drm t, l,)	293
Hát a betyár hol eszi a vacsorát?	62
Ha te tudnád kisangyalom, amit én	103
Haza legény, haza, haza már	150
Hazajöttem, az udvaron még csak most látom (mmmm mmmm rmfr m)	329
Házunk előtt mennek el a huszárok (l m sf mm r d t,l,l,)	309
Hej a sályi bírónak (ss rr ss r)	53
Hej a sályi dombtető, hegyalján	177
Hej a sályi gulyajárás (s,dt, d mmm d)	310
Hej ribizli, ribizli	139
Hej sírt az anyám, mikor én megszülettem	89
Hol jártál te kislány ilyen korán? (s, dt, d md fmr d)	350
Húzd rá cigány (l t l f mm r d t,l,l,)	307
Húzd rá cigány szaporán (sfmr l,t,d)	333
Illik a tánc a rongyosnak	56
Indulnak már a huszárok (mlsf mrdt, dr mr l,l,)	266
Ispány úr is direg-dörög magába'	110
Istenem, Istenem, édes jó Istenem	173
Istenem, Istenem, / Kinek tegyek panaszt?	32
Istenem, Istenem, / Ugyan mi lelt engem?	106
Itthagynom a falutokat (mmlm rl,t,d rdt, l,)	269
Jaj de beteg vagyok (l,t,dr l,l,)	261
Jaj de sáros az az utca, melyiken én járok	133
Jaj de széles, jaj de hosszú az az út	209
Jaj de szépen esik már az eső (rd mr s m d r l,l,)	246
Jaj de szépen harangoznak (l,l, d d m m m r dl, dt, l,l,)	301
Jaj Istenem, hol fogok én meghalni?	118
Jaj Istenem, jó a jányinak	148
Jó dolga van babám a budapesti huszárnak (mdt,d mss frt,r mdd)	314

Jó módja van a bakának, ha a fedezékben fekszik (d' d' tl d' sfm sslfr dd)	274
Jó módja van a mostani huszárnak	116
Juhász, juhász, szegény juhászlegény (m r m l, t, d r d t, l)	292
Juházkutyák ugatnak (fr md t,r d)	316
Juhászlegény a határon furulyál	144
Juhászlegény legelteti a nyáját	200
Kakukk madár az erdőben szépen szól (rrdt, rrrds, ds, d)	342
Kalapom, kalapom csurgóra (dt, l, dt,l, mms)	320
Kaposvári utca kőből van kirakva (l,t,d,l, dm mldm t, l,)	289
Katonának kell menni a legénynek	161
Katona se lettem volna de soha	128
Kedves édesanyám, eressen el a bálba (mdt,d ms frt,r mdd)	315
Kék ibolya búra hajtja a fejét	196
Kék szivárvány koszorúzza az eget	208
Kerek az én szoknyám alja, de csuhajla	166
Keresik a, nem lelik a keresztelő leveletem	212
Kéret lányom egy béres	49
Ketten vagytok a szívemben (mlsf mrdt, drmszi, l, l,)	294
Kidölt a fa ágastul (ds,ds, drm fmrml flfm rd d)	312
Kihallgatásra vagyok én rendelve	125
Kincsem csaplárosné	37
Kinek nincsen szeretője, babája	197
Kinek varrod babám ezt a kendőt? (l s f m l m dt, l, l,)	242
Kiöntött a Tisza a partjára	111
Kisangyalom, ha katona nem volnék	104
Kis kacska fürdik fekete tóban	76
Kiskállai fenyves erdő a tanyám (ddrm sfm r mdd)	250
Kis pejlovam, deres a fű, ne egyél	156
Kis pejlovam fedeles rajcsurban (rdmr sslm rl, l,)	229
Kis pejlovam, lassan eredj, ne nagyon	124
Kiszáradt a tóbul	43, 44
Kocsmárosné, de savanyú a bora (l, l, rd mrdt, s,l, l,)	232
Kocsmárosné, kérek egy liber bort	127
Korán reggel rágyújtok a pipámra	117
Kossuth Lajos azt izente (dt, l,m, d t, l, m,)	330
Ködlik mán a Mátra	39
Környeskörül borús az ég alja	112
Kutyakaparósi csárda	14

Lám megmondtam bús gerlice (l,t,dr dt, l, l,)	281
Lányok, lányok, lányok a faluba' (d s, m d s rm fmr)	327
Lányok, lányok, lányok, lányok, víg váralji lányok	134
Látod-e babám a tokaji hegyet?	113
Látod-e babám, látod-e babám amott azt a nagy hegyet? (s, s.s, dd r rr ss fmr rdd)	219
Ledűlött, ledűlött a szénaboglya teteje (l m s f m rr m m l, r, dt, l,)	273
Leégett a töviskesi hodály	66
Leesett a pincelakat	57
Leszakadt a kutám gémje (ssfm fsls sr r)	282
Lóra csikós, lóra	33, 34
Luzsna alatt van egy kerek erdő	70
Lyukas a hodályom teteje	130
Magos a kaszárnya teteje	186
Magyarország gyászba', van (l,t,dl, m l m)	263
Már ezután úgy élem világom (l s f m l r dt, l, l,)	308
Már minálunk az jött a szokásba (m m m m mrdr f m)	348
Már minálunk learatták az árpát	102
Már nem soroznak többet katonát (l, m, dt,l, szil,t, szil, l,)	318
Márvány kőből, márvány kőből van a Tisza feneke (s, d m m s,d m m rmfm rd d)	256
März hadnagy úr bemegy a szobába	123
Megájj, megájj kutya Szerbia (ss ll slsf m)	328
Még azt mondják azok az irigyek (r d mr s m d r, l,l,)	227
Megbánja, hogy belém kötött az a kutya rác (l,l,l,t, rdt,l, rrrf m)	319
Megdöglött a bíró lova (m m l m f r m d l,t,dr dt, l, l,)	306
Megérett, megérett (d d s, mmd ssls r f)	322
Megismerni a kanászt	31
Megizentem a váralji bírónak	175
Megkérem a postást (l szil t l m rmf)	285
Megkezdődött az ütközet (l,t,dl, t,drt, drml, t, l,)	290
Megöltek egy legényt (mrtd, dr dtl, szil, l, f, m, l, dt, l, l,)	302
Megvágtam a széső ujjam, folyik piros vérem (m m rm l m d l, r dt, l, l,)	278
Megyen már a hajnalcsillag lefele	94
Mennyből az angyal (d dt, d s, mrf m d f l s)	351

Miért nem termettem én búzának?	132
Mikor a juhász bort iszik	25
Mikor engem a főorvos vizitál	189
Mikor engem a háborúba visznek	84
Mikor én még nyolcesztendőös sem voltam	206
Mikor kezdtem kufferomat pakolni	83
Mikor még egy csillag sincsen az égen	193
Mindig bánom, amit cselekedtem	202
Mi piroslik amottan a távolban?	174
Miskolc felé viszen egy út	4
Miskolc felől dörög az ég (mmrdi mmrdi mml,t.dt.)	286
Mit akartok ti zsandárok?	11
Most jöttem Gyuláról	60
Nekem sincsen egyebem egy pohárnál	191
Nem a sörtől, nem a bortól danolok (ddrm sfm r rdd)	252
Nem bánom, hogy juhásznak születtem	231
Nem dalol a dallos madár (m m l m m f mr)	340
Nem idevaló születésű vagyok én	78
Nem messze van ide babám tanyája	98
Nem messze van ide Kismargita	65
Nem mind betyár, ki lovon jár	3
Nem loptam én életembe' (s, m mm f r rr)	326,
Nem szánt-vet az égi madár	15
Ne tedd el a piros almát, megrothad	95
Nevijorkból kiindult a gőzhajó	345
Nincs szebb jány a matyó jánynál	153
Ódalgombos a cipőm	63
Őfelsége kiadta a parancsot (sssl sfisl sm d)	254
Ősszel érik babám a fekete szőlő (m s fmrl, rr dt, l,l,)	240
Ősszeveszett a pipa a dohánnyal	129
Őszül már a figefa levele, sej hideg akar lenni	216
Pallagon legel a juhóm	16
Petribel' lakik a Sári (m dr m d t,l,l,)	303
Piros alma legurult a sárba	85
Piros az ostorom nyele, nem sárga (ds,dr mds,f m r d)	311

Piros kukorica szár	64
Porzik, porzik ez a rongyos utca (m m l m fmr f m r dt, dr mm l, l,)	268
Repülj madár, repülj	52
Részeg vagyok kisangyalom, mint a csap (sfmf smfm s l s)	323
Rimaszombat felől fújdogál a szellő	41
Rózsa, rózsza, százlevelű rózsza	238
Sály faluból kihajtották a nyáját (sslm fmrd r l, l,)	201
Sály falunak erdeje, mezeje	237
Sárika, Sárika, kis szentem (m ri m d l, r d t, l,)	305
Sej, a jobb lábom összetörte a csizma	90
Sej, a Tiszának mind a két partja sáros	86
Sej, az egyesben de kemények az ágyak	87, 88
Sej, bunda, bunda, göndörszórú bunda (m md l, d rm dt, l, l,)	234
Sej búra, búra, búbanatra születtem	91
Sej, esik eső, nagy sár van a tanyába'	87
Sej, felszállott a kakas a meggyfára (m mrd lm dr l, l,)	243
Sej, ha lefekszem este kilenc órakor	160
Sej, rózsát ültettem a gyalogútra (m fm rd t, d rm l, l,)	245
Sirass, sirass, fecskemadár (rrdt, m d r)	341
Sohasem vétettem Kassa városának	74, 75
Sokszor nagyokat sóhajtok	7
Sűrű sötét felhő vándorol a kék égen	164
Szabó Vilma kiment a szőlőbe	215
Szagos a rozmaring, földre hajlik az ága	163
Szálldogál a fecske (lmmf m r mdr dt, t, dl, l)	272
Szállj el fecskemadár	36
Szánt az ökröm Bözsikém, csörög csattog a járom	199
Százados úr előre, előre (r d mr s m dt, l, l,)	228
Százados úr, jól vezesse századját	136
Százados úr, levelem jött (sslt d'tr'd sslf mlsr rd d)	167
Száz a libám, a gúnárom tizenhárom (mmlm rlt, d rdt, l,)	347
Szegény legény, ne szeress gazdag lányt (rd mr s m d t, l, l,)	225
Széles a Balaton vize (ssrm fmrd m rrd s, s,)	214
Széles a Tiszának a széle	50
Szépen legel a kisasszony gulyája	107
Szépen úszik a vadkacsa a vizen	81

Szép piros kendőm, de elvettél mindentől (d r md s, fmdr md d)	259
Szereti a hal az egri vizet	224
Szeretnék szántani (l,t,d m rl,)	298
Szőke vize a Tiszának (s m s f m d r d)	295
Temetés lesz máma nagy Oroszországba' (ssd'm sd mmsm r d)	297
Testvérek, testvérek	35
Tisza partján elaludtam	10
Tizenhárom fodor van a szoknyámon (ml,mr mmd t,l, l,)	77
Tízés honvéd fekete subája (l m m r rd t,s, l, l,)	271
Túrót eszik a cigány (dd mm dd m)	283
Udvaromon hármat fordult a kocsi	141
Udvarom, udvarom, szép kerek udvarom	182
Ugyan akkor aranyos Bözsikém (ss l f sfm smd smrrm sfmr md d)	255
Úgy sem leszek a magáé de soha (l, t,dt, l,l, m, m, l, t, d)	325
Utca, utca, utca, utca, sályfalusi utca	135
Úlj fel rózsám a selyem nyeregbe	213
Ültettem ibolyát, várom a kikeletjét	184
Vad körtefa fehéret virágzik (l m mr dm d t, l, l,)	239
Van egy lovam, jól tud futni	21
Végigmentem hej a sályi főutcán	100
Vékony deszka kerítés	138
Vékony, vékony, vékony deszka kerítés (d d m m f f s m rd)	313
Verje meg az Isten a mézáros bárdját	171
Víg Jánosi falu körül van kerítve	170
Villásfarkú fecske	51
Viszi a víz (m dr m m dr m rd t, s, l, l,)	304
Zabot eszik az ökröm (ls sl mmr)	59
Zavaros a Tisza vize (l,l, d d mm mr d l, d t, l, l,)	300
Zöld búzába' terem a mérges kigyó (d m s s fi s l s m d)	264
Zöld erdőbe, a tücsök	48

SZÓJEGYZÉK

akoj: akol, rendszerint négyszög alakú, kerített terület, amelynek egyik végét, esetleg 2-3 oldalát is fedeles szín, félszer határolja

asztalsparhét: takaréktűzhely

bacso: bacsó, a számadó juhász neve a magyar nyelvterület északi részén

béklyóvas: vasláncos mozgásgátló, amelyet rendszerint a ló két első lábára csatolnak

borozda: barázda

boszorkány: élő személy, akinek természetfeletti hatalmat, rontó és gyógyító erőt tulajdonítanak

csárdás dáma: csinos, szemrevaló nő

csere-csurdl: zavarja a csendet

cserény: vesszőből font, fedél és ajtó nélküli karám, szélfogó pásztor-építmény, állatok és pásztorok részére elrekesztett résszel

dikó: lécvázaz szerkezetű, szalmával beszótt, könnyű ág

éhnnyál: reggel, evés előtt képződött nyál

első ház: a ház elején levő lakószoba

eresztés: pánt

eszrevész: észrevesz

falka: 50–100 darabból álló, egyetlen pásztor által őrzött juhcsoport

fej: fejedelem

féléréz: felébred

félfolyat: fedezett

fennálló ház: a hegybe vajt pincelakással szemben, a föld felszínére épített ház

ferslóg: faláda

fertálpénz: negyedévi pénzfizetés

früstök: reggeli

gadnárfa: hordóknak vagy más nagyobb tárgyaknak alátámasztására szolgáló kettős gerenda

gádor: 1. szabadgádor

galáris: gyöngyfűzér

gang: folyosó, tornác

genge: gyenge

girinc: gerinc

hajlított udvar: két, esetleg három oldalról beépített udvar

hám: a ló igába fogására szolgáló szerszám, amely a ló szügyén fekvő részével veszi át az állat erejét

hangász: a kürtös népies elnevezése

hazajáró lélek: a halott visszajáró lelke

hidlás: az istálló deszkapadozata, amely a trágyalét tároló gödröt fedi be

hodály: birkaszín, juhnyájak nagy befogadóképességű, tetővel fedett építménye

homlit: szőlővesszőt dönt, s földdel betakar, hogy gyökeret eressen.

Itt az értelme: föld alá tesszük, megöljük

höndörög: hömpölyög

hőrész, hérész: vőlegényes ház

huncutkája: hajfürtje

Jáger: ökörnév

javit, javítás: a bűvös rontás okozta károsodást megszüntetni, helyrehozni

jegykendő: jegyajándék, amit a leány adott vőlegényének eljegyzéskor

jerke: egyévesnél fiatalabb nőténybárány

karba fogott: kezelésbe vett

kikérés, kikérő: esküvő előtti ceremónia a menyasszonyos háznál. A menyasszonyért menő vőlegényt, tisztségviselőit (kikérők) és násznépét zárt kapu fogadja. Erőszak alkalmazása vagy találókérdések megfajtése után engedik be őket a menyasszonyos házba. Álmenyasszonyok bevezetése után hozzák csak a menyasszony tisztségviselői (kiadók) a menyasszonyt, s indulhat el a nászmenet az esküvőre

kipányváz: lovat úgy köt ki, hogy legelni tudjon, de el ne kóborolhasson

kitartotta magát: eltartotta magát

klánéta: klarinét

kocacsordás: mesterségéhez nem értő, rossz csordás

kommenció: mezőgazdasági cselédek természetbeni és pénzjárandósága
komora: kamra, gabonaneműek, élelmiszerek, háztartási eszközök tárolóhelye

kompri: krumpli

kötő: kötény

kukoricagörhe, kukoricamálé: a kukoricalepény különböző változatai.

Készítésüknél a kukoricának azt a kémiai tulajdonságát használják ki, hogy a lisztjéből forró vízzel kevert, pár órán át melegen tartott tészta édes ízű lesz. Formálása szerint nevezik málnak (vékony lepény) vagy görhének (vastagabb)

kukoricaszámiska: kukoricalisztből készült étel. A megfőtt kukoricalisztből zsíros tányérra kanállal galuskákat szaggatnak. Mikor egy kicsit meghűlt, levét lecsurgatják. Disznóölés után apró tepertőt is hintenek rá s úgy fogyasztják. Főleg téli étel

lajbi: mellény

lidérc: természetfeletti hatalommal rendelkező fekete tyúk

manga nyáj: mangalica disznónyáj

masina: rakott tűzhely

mestérgerenda: az épületek helyiségeinek hosszanti vagy kereszttegyében beépített nagyméretű gerenda, mely a mennyezet súlyát tartja

mony: hímvesző

muzi: mozi, összefoglaló neve minden látványos, mutatványos előadásnak, nép számára rendezett műsornak

neveletlen ujj: mutatóujj

nyoszolya: ágy

ódalfúvos furulya: fuvola

ősztöke, üsztöke: hegyes vagy lapos vassal ellátott bot, mellyel az ekére tapadt földet letisztítják

őr-vasas kutya: nyáját őrző, vas nyakörvvel ellátott, nagy juhászkutya. Nyakörvéről szúrós vasak álltak kifelé, mellyel támadóit távol tartotta

pácás bacso: l. *bacso*

pítar: pítvar, a szabadkéményes konyha előtere, ahová az udvarról közvetlenül be lehet jutni, s innen nyílnak a ház többi helyiségei

ront, rontás: megrontás, kárt okozó bűvös cselekvés

sallang: fonott vagy csomózott keskeny szíjakkból, ill. rojtokból álló lelógó dísz, cifraság

sifony: ruhásszekrény

sinkó: jég, melyen lábbelivel végigcsúsznak

slájer: menyasszonyi fátyol

suprál: vesszővel ver

szabadgádor: a pincelakás védett lejárata, amely megakadályozza, hogy az eső beessék vagy az udvaron összegyűlt víz befolyék a pincelakásba. Fedett, de oldala nyitott. Ezért hívják szabadgádornak

szabadkémény: a nyitott tűzhely fölött levő füstelvezető kémény, mely az egész konyhahelyiséget átöleli

szabadvacok: szabad ég alatt levelekből, fűből készített ideiglenes fekvőhely, pihenőhely

szeredás: kecskeszőrből szőtt fedeles tarisznya

tajú: toll

tányír: tányér

telázi: álló polc

tudomány: természetfölötti képesség, bűvös erő

tudós asszony: javasasszony, kuruzslással, babonázással foglalkozó asszony

trázsára: strázsára, őrségre

verebce: a pítar alacsony, rácsos faajtaja

vezérkolompos: az a kolomppal ellátott birka, mely után megy a többi

viganó: hosszú ing

vízlóca: pad, ezen tartják a víztároló edényeket

vocsora: vacsora

zaboló: zabolást jelző kürtszó

zupás: tovább szolgáló tiszt

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda főigazgatója

A szerkesztésért felelős: Grozdits Judit

Műszaki szerkesztő: Kozma Anikó

Terjedelem: 12, 96 (A/5) ív + 8 oldal melléklet

AK 2027 k 8487

HU ISSN 0077-6602

83.12260 Akadémiai Kiadó és Nyomda, Budapest

Felelős vezető: Hazai György

BARSI ERNŐ

A ZENE
EGY SÁLYI PÁSZTOR
ÉLETÉBEN

(Néprajzi tanulmányok)

Népzenetudományunk eleinte a maga egyetemességében vizsgálta a nép ajkán élő dallamkincset, arra keresve a választ, milyen jellemző vonásai vannak e zenei anyagnak, s milyen népünk zenei izlése.

Napjainkban a népzene kutatás egyre inkább a kisebb egységek minél mélyebb vizsgálatát érzi feladatának, hogy a zene és az ember, a zene és a társadalom viszonyáról többet mondhasson el.

E könyvben egyetlen ember, egy sályi pásztor dalkultúráján keresztül pillanthatunk be a magyar népzene belső törvényszerűségeibe: a dalkincs tanulása, hagyományozása, módosulása mögött álló anyagi-szellemi háttérrel is híradást kapva.

Tarjáni András zenei világa kiváltképp érdekes, mert számos archaikus elemet őrzött meg. A dalok elsajátításának legintenzívebb időszak az első világháború körüli évekre, azaz a tradicionális zene-kultúra utolsó olyan korszakára esett, amely még alkotó egyéniségekkel ajándékozta meg népzeneinket. Életének és dalai teljes repertoárjának bemutatásával e kor egyik utolsó képviselőjével ismerkedhet meg az olvasó.

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

Ára: 30,— Ft

ISBN 963 05 3399 5